

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Diplomová práce

2012

Alena Kručayová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Alena Kručayová

**Metodické pomôcky pre učiteľov v oblasti
mediálneho vzdelávania**

Diplomová práca

Praha 2012

Autor práce: **Alena Kručayová**

Vedúci práce: **Mgr. Radim Wolák**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Kručayová, Alena. *Metodické pomůcky pro učitelov v oblasti mediální výchovy*. Praha, 2012. 90 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedúci diplomovej práce Mgr. Radim Wolák.

Abstrakt

Predmetom diplomovej práce je problematika mediálnej výchovy v Českej republike. Práca sa zameriava na vymedzenie teoretického rámca mediálneho vzdelávania, mediálnej gramotnosti a výchovy. Popisuje rôzne prístupy k realizácii mediálnej výchovy, uvádza jej históriu a vývoj vo svetovom a českom prostredí, ako i možnosti vzdelávania pedagógov v tejto oblasti. Zisťuje stav mediálnej výchovy na Slovensku v porovnaní s Českou republikou. Hlavným cieľom práce je zistiť tematické zameranie vybraných tlačených metodických materiálov v oblasti mediálnej výchovy a preferenciu jednotlivých tematických okruhov. Pozornosť je venovaná aj médiám z pohľadu ich zastúpenie v témach, ich využitia pri výučbe mediálnej výchovy a tiež uplatňovaní metodicko-didaktickým prístupov vo výučbe mediálnej výchovy. Na základe týchto skutočností práca prináša pohľad na situáciu v oblasti mediálnej výchovy v Českej republike.

Abstract

The focus of this diploma thesis is the question of media education in Czech Republic. The work tries to set a theoretical frame for media education and media literacy. It describes different approaches to the realization to the media education and states the history and development in Czech Republic as well as worldwide. Possibilities of tutor education in this field are also mentioned. Furthermore, the work analyses the state of the art in this field in Slovakia in comparison with Czech Republic. The main objective of this work is to assess the themes used in several chosen printed methodical materials in the field of media education and reasons for favoring specific thematic ranges. Presence of different media in these thematic ranges is evaluated from the viewpoint of their usefulness in teaching and practice of the methodical-didactic approach. Based on the discovered facts the work summarizes the overall situation of media education in Czech Republic.

Kľúčové slová

mediálna výchova, mediálne vzdelávanie, mediálna gramotnosť, metodické príručky, metodické prístupy, tematické oblasti

Kľúčová slova

mediální výchova, mediální vzdělávání, mediální gramotnost, metodické příručky, metodické přístupy, tematické oblasti

Keywords

media education, media literacy, methodical handbooks, methodical approaches, thematic areas

Rozsah práce: 145 751 znakov

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 17.05.2012

Alena Kručayová

PodĎakovanie

Na tomto mieste by som rada poĎakovala Mgr. Radimovi Wolákovi za odborné vedenie a poskytnutie užitočných rád a potrebných materiálov pri spracovávaní diplomovej práce. Zároveň chcem vyjadriť veľkú vĎaku mojim blízkym, ktorí ma pri písaní práce, ale tiež počas celého štúdia podporovali a pomáhali mi.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Téza diplomové práce

SCHVALENO

Bednář

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Alena Kručayová	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">10-06-2011 -1-</td> </tr> <tr> <td>Cj: <i>11048</i></td> <td>Skartovaná číslo:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	10-06-2011 -1-	Cj: <i>11048</i>	Skartovaná číslo:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		10-06-2011 -1-							
Cj: <i>11048</i>		Skartovaná číslo:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2010									
E-mail diplomantky/diplomanta: alena_krucayova@yahoo.com									
Studijní obor/typ studia: Mediální studia									
Předpokládaný název práce v češtině: Metodické pomůcky pro učitel'ov v oblasti mediálního vzdělávání									
Předpokládaný název práce v angličtině: Methodical tools for teachers in area of media education									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: <i>ZS 2012</i>) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci <u>nejdříve</u> v LS 2011/2012): LS 2012									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Práce sa zaoberá problematikou mediálnej výchovy v Českej republike. Teoretická časť práce prináša základné informácie o realizácii mediálneho vzdelávania na školách a jeho začlenenie do edukačného procesu. Pre porovnanie úrovne mediálnej výchovy v ČR s inými krajinami EU bude v práci uvedená stručná charakteristika mediálnej výchovy vo vybraných krajinách EU. Vzhľadom na zameranie témy práce sa jej časť venuje vzdelávaniu učiteľ'ov a projektom, ktoré boli v tejto oblasti realizované. Ťažiskom práce je popis a následná obsahová analýza vybraných metodických materiálov určených pre učiteľ'ov.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Hlavným cieľom diplomovej práce je zistiť tématické zameranie vybraných metodických materiálov v oblasti mediálnej výchovy a preferencie jednotlivých tématických okruhov.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1. Mediální gramotnost 2. Mediální výchova 2.1. Definícia, cieľ a obsah mediálnej výchovy 2.2. Základné východiská mediálnej výchovy 2.3. Predpoklady rozvoja mediálnej výchovy 3. Mediální výchova v ČR 3.1. Vývoj a začlenenie mediálnej výchovy do učebných osnov na českých školách 3.2. Mediální výchova v krajinách EU 3.3. Projekty v oblasti mediálneho vzdelávania pedagógov 3.3. Vzdelávanie učiteľ'ov v oblasti mediálnej výchovy 3.4. Metodické pomůcky pre učiteľ'ov v oblasti mediálnej výchovy 4. Analýza vybraných metodických materiálov v oblasti mediálnej výchovy Resumé Záver Prílohy									
Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány): Metodické pomůcky pre učiteľ'ov, zdrojový dokument koncepcie mediálnej výchovy v ČR									

Metody (techniky) zpracování materiálu:

V prvej fáze spracovávanía sa zameriame na štúdium odbornej literatúry a periodík súvisiacich s témou práce. Nasledovať bude zhromažďovanie konkrétnych materiálov - metodických pomôcok. Na základe získaných poznatkov uskutočníme analýzu vybraných pomôcok.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

FRANK, T.; JIRÁSKOVÁ, V.: *K mediální výchově*. 1. vyd. Praha: SPHV, o.s., 2008. 124 s. ISBN 978-80-904187-4-5.

Kniha vysvetľuje základné pojmy z oblasti mediálnej problematiky s dôrazom na školský sektor. Prináša kritický náhľad na médiá a ich sprostredkovanie reality.

JIRÁK, J.; WOLÁK, R.: *Mediální gramotnost : nový rozměr vzdělávání*. Praha : Radioservis, 2007. 152s. ISBN 978-80-86212-58-6.

Zborník príspevkov z konferencií usporiadaných Centrom mediálných štúdií CEMES a IKSŽ UK FSV sa zameriava na vzťahy medzi vzdelanosťou, mediálnou gramotnosťou a médiami.

MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol.: *Základy mediální výchovy*. Praha : Portál, 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4.

Príručka zhrňuje poznatky z oblasti mediálnej gramotnosti. Zoznamuje s fungovaním médií v dnešnej dobe, učí kritickému prístupu k médiám a pomáha rozvíjať mediálnu gramotnosť.

POTTER, W.J.: *Media literacy*. 4rd ed. Los Angeles : Sage Publications, 2008. 424 s. ISBN 978-1-4129-5875-2.

Kniha pomáha čitateľovi získať jasnejšiu predstavu o hraniciach medzi skutočným svetom a simulovaným svetom médií a poskytuje rady ako sa stať uvedomelým a zodpovedným konzumentom médií.

POSPÍŠIL, J., ZÁVODNÁ, L.S.: *Mediální výchova*. Závodná Kralice na Hané: Computer Media, 2009. 88 s. ISBN 8074020223.

Metodická príručka pre učiteľov s nápadmi pre oživení vyučovania, ukázkovými hodinami a netradičnými metódami.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

HRONOVÁ, B.: *Mediální výchova na gymnáziích - cíle a skutečnost*. Magisterská diplomová práce. Praha: FSV UK. 2008. Katedra mediálních studií. Vedúci práce: Mgr. Radim Wolák

KAŠPÁRKOVÁ, L.: *Mediální výchova v České republice a Velké Británii : porovnání přístupů*. Magisterská diplomová práce. Praha: FSV UK. 2008. Katedra mediálních studií. Vedúci práce: Mgr. Radim Wolák

Datum / Podpis studenta/ky

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM/KOU SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

Úvod	2
1. MEDIÁLNE VZDELÁVANIE A GRAMOTNOSŤ	4
1.1 Mediálne vzdelávanie.....	5
1.1.1 Teoretické mediálne prístupy	5
1.2 Mediálna gramotnosť.....	8
2. MEDIÁLNA VÝCHOVA.....	9
2.1 Definícia a cieľ mediálnej výchovy	10
2.2 Základné východiská mediálnej výchovy.....	10
2.3 Základné predpoklady rozvoja mediálnej výchovy	11
2.4 Didakticko-metodické prístupy k výučbe mediálnej výchovy	12
2.4.1 Kriticko-hermeneutický prístup.....	13
2.4.2 Learning-by-doing.....	13
2.4.3 Kognitívno-behaviorálny prístup	14
2.4.4 Konštruktivistický prístup.....	15
2.5 Regulácia a autoregulácia médií	16
2.6 História mediálnej výchovy.....	17
3. MEDIÁLNA VÝCHOVA V ČESKEJ REPUBLIKE.....	19
3.1 Vývoj a začlenenie mediálnej výchovy do učebných osnov na českých školách .	19
3.2 Rámcový vzdelávací program	21
3.2.1 Doporučené očakávané výstupy	26
3.3 Mediálna výchova na Slovensku - komparácia	29
3.4 Vzdelávanie učiteľov v oblasti mediálnej výchovy v Českej republike	34
3.4.1 České zdroje na podporu mediálnej výchovy	38
4. ANALÝZA VYBRANÝCH TLAČENÝCH METODICKÝCH MATERIÁLOV V OBLASTI MEDIÁLNEJ VÝCHOVY	41
4.1 Být v obraze.....	43
4.2 Rozumět médiím - základy mediální výchovy pro učitele	47
4.3 Základy mediální výchovy.....	50
4.4 Média tvořivě	55
4.5 Mediální výchova	62
4.6 Mediální pedagogika - média a komunikace v teorii a učitelské praxi	66
4.7 Interpretácia výsledkov výskumu	70
ZÁVER.....	73
SUMMARY	75
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	78
ZOZNAM PRÍLOH.....	84
PRÍLOHY	85

Úvod

„Žiadne médium nepredstavuje prehnané riziko, pokiaľ jeho užívatelia vedia, v čom nebezpečenstvo tkvie.

...Pýtať sa znamená prelomiť kliatbu.“

Neil Postman

Za jeden z charakteristických rysov súčasnej modernej spoločnosti sa považuje jej medializácia, teda fakt, že život jednotlivca, ako aj celej spoločnosti je prestúpený médiami. Medializáciou sa rozumie skutočnosť, že čoraz viac spoločensky významných aktivít sa odohráva prostredníctvom médií.¹

Téma mediálnej gramotnosti a mediálnej výchovy sa stáva čoraz dôležitejšou súčasťou spoločenského života, prenikla dokonca aj do obsahu všeobecného vzdelávania ako jedna z prierezových tém. Mediálna gramotnosť nie je len záležitosťou inštitucionalizovaného vzdelávania v rámci všeobecného vzdelávania, ale svoje nezastupiteľné miesto má i v oblasti mimoškolského vzdelávania a tvorí súčasť profesijnej prípravy napr. budúcich novinárov a učiteľov. Zorientovanie sa v oblasti médií prispieva nielen k získaniu potrebného všeobecného rozhľadu, ale významnou mierou podporuje i rozvoj osobnostnej dimenzie (rozvoj kritického myslenia, sloboda v rozhodovaní).

Dôvodom výberu témy je okrem môjho osobného záujmu o túto problematiku jej aktuálnosť. Nakoľko pôsobenie médií zasahuje do všetkých sfér spoločenského života, stáva sa potreba orientácie v tejto oblasti nevyhnutnosťou.

Predmetom diplomovej práce je problematika mediálnej výchovy v Českej republike. Hlavným cieľom je zistiť tematické zameranie vybraných tlačených metodických materiálov v oblasti mediálnej výchovy a preferenciu jednotlivých tematických okruhov.

Na základe skúmaných materiálov sme oproti téze stanovili nasledovné parciálne ciele:

- a) zistiť, akým médiám bola venovaná najväčšia pozornosť z pohľadu ich zastúpenia v témach a z pohľadu ich využitia pri výučbe,
- b) zistiť, aké metodicko-didaktické prístupy sú najčastejšie uplatňované v metodických príručkách.

¹ JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim. *Mediální gramotnost – nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, a.s., 2007. 152 s. ISBN 978-80-86212-58-6. s. 6.

Získané poznatky sme spracovali metódou popisnej a obsahovej analýzy.

Štruktúra diplomovej práce pozostáva zo štyroch kapitol. Prvé tri kapitoly predstavujú teoretickú časť práce, štvrtá kapitola reprezentuje jej praktickú časť.

V teoretickej časti práce sme vychádzali z poznatkov získaných štúdiom odbornej literatúry (monografie, vedecké a odborné články), kvalifikačných prác a elektronických zdrojov. Pri jej spracovaní sme uplatnili literárnu metódu.

Prvá kapitola vymedzuje pojmy mediálne vzdelávanie a mediálna gramotnosť a poukazuje na význam mediálneho vzdelávania v modernej spoločnosti. Popisuje rôzne teórie a výskumy, ktoré zisťovali vzťah médií a publika, vzťahom médií a reality, či proporcionality mediálnych zdelení.

Druhá kapitola sa venuje definovaniu termínu mediálna výchova, jej obsahu, cieľom a významu. Popisuje základné východiská mediálnej výchovy a predpoklady jej rozvoja. Súčasťou druhej kapitoly je teoretické spracovanie didakticko-metodických prístupov uplatňovaných pri výučbe mediálnej výchovy.

Tretia kapitola sa zameriava na vývoj koncepcie mediálnej výchovy v Českej republike a jej začlenenie do vzdelávania na základných a stredných školách. V tejto časti sa venujeme tiež českému rámcovému vzdelávaciemu programu a vzdelávaniu učiteľov v oblasti mediálnej výchovy. Predstavujeme činnosť inštitúcií a organizácií zameraných na mediálne vzdelávanie pedagógov. Uvádzame elektronické zdroje určené predovšetkým pre pedagogickú verejnosť, ktoré prinášajú užitočné informácie z tejto oblasti. Súčasťou kapitoly je aj popis stavu mediálnej výchovy v Slovenskej republike a porovnanie ho s českým prostredím.

Empirická časť práce, ktorú tvorí štvrtá kapitola, spočívala v analýze vybraných metodických príručiek pre učiteľov, ktoré sú určené k výučbe prierezovej témy Mediálna výchova v Českej republike: *Být v obraze*, *Rozumět médiím*, *Základy mediální výchovy*, *Médiá tvořivě*, *Mediální výchova*, *Mediální Pedagogika* a *Doporučené očekávané výstupy (Mediální výchova v základním vzdělání)*. Prostredníctvom popisnej a obsahovej analýzy sme zisťovali tematické zameranie vybraných metodických materiálov a preferencie jednotlivých tematických okruhov. V rámci tejto časti výskumu sme sa sústredili aj na médiá, ktorým bola venovaná najväčšia pozornosť z pohľadu ich zastúpenia v témach a z pohľadu ich využitia pri výučbe. Druhou oblasťou skúmania bolo zistiť, aké metodicko-didaktické prístupy sú najčastejšie uplatňované v metodických príručkách. Vychádzali sme z vyučovacích metód, ktoré

skúmané materiály uvádzajú. Výsledky, ktoré sme v empirickej časti získali môžu slúžiť na priblíženie súčasného stavu a perspektív mediálnej výchovy v Českej republike.

Význam našej práce vidíme predovšetkým pre pedagogickú prax. Súčasným aj budúcim učiteľom sa môže stať pomôckou pri orientácii v ponuke metodických materiálov určených pre oblasť mediálnej výchovy.

1. Mediálne vzdelávanie a gramotnosť

V dnešnom svete tradičných médií a nových komunikačných technológií, ktoré produkujú obrovské množstvo informácií a rôznorodých obsahov, sú práve deti a mládež jednou z najatraktívnejších a najpočetnejších cieľových skupín pre mediálny priemysel. Táto skupina je však súčasne aj tou najzraniteľnejšou a najohrozenejšou zo všetkých.

Nemôžeme spochybnit' skutočnosť, že médiá a nové komunikačné prostriedky sú významným nástrojom socializácie. Médiá sa stali integrálnou súčasťou života ľudí, sú zdrojom informácií, poznatkov, zábavy a zážitkov. Problémom, ktorý vo vzťahu k médiám nastáva, nie je ani tak množstvo informácií a programov, ale orientácia v obrovskej mediálnej ponuke, výber z nej a jej vplyv na príjemcov v závislosti od sociodemografických znakov. Ďalším problémom je voľná dostupnosť najrôznejších obsahov bez ohľadu na ich špecifickosť a rozmáhajúce sa zneužívanie interaktívnosti médií a komunikačných technológií.² Pre zvládnutie tohto obrovského tlaku, ktorý je na nás vyvíjaný z každej strany, je priam nevyhnutné mediálne vzdelávanie prostredníctvom ktorého môžeme získať potrebnú mediálnu gramotnosť na zorientovanie sa v „záplave“ informácií. Médiá hrajú natoľko významnú úlohu v našich životoch, že už pochopenie základných princípov mediálnej komunikácie predstavuje samo o sebe určitý stupeň vzdelania. Od tohto poznania sa odvíja i zistenie, že samotné zachádzanie s médiami je kompetenciou svojho druhu nutnou k životu a orientácii v spoločnosti.³

² Konceptia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania. *Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2012-03-02]. s 4. Dostupné z www: <http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>.

³ POTTER, W. James.: *Media Literacy*. California: Sage Publications, Inc, 1998. 467 s. ISBN 1-4129-0989-9, s. 12.

1.1 Mediálne vzdelávanie

Pre vymedzenie pojmu mediálneho vzdelávania použijeme definíciu Centra pre mediálnu gramotnosť, ktoré ho popisuje nasledovne: „*Mediálne vzdelávanie je prístup ku vzdelávaniu 21.storočí. Ponúka možnosť prístupu, analýzy, vyhodnotenia a vytvárania mediálnych zdelení v rôznych podobách – od tlačených textov po internet. Mediálne vzdelávanie pomáha pochopiť rolu médií v spoločnosti a rozvíjať schopnosti kladenia si otázok a sebayjadrenia, ktoré je pre občianstvo v demokratickej spoločnosti nevyhnutné.*“⁴

Mediálne vzdelávanie má rad nasledovných, pre život veľmi užitočných funkcií:

- a) posilňuje schopnosť pozorovať a interpretovať,
- b) prehľbuje chápanie a porozumenie,
- c) pomáha bojovať proti stereotypnému uvažovaniu,
- d) pomáha odhaľovať zaujaté postoje,
- e) odhaduje motivácie zverejnenia správy,
- f) odkrýva implicitné zdelenia,
- g) otvára nové perspektívy,
- h) zoznamuje s účinkami médií.⁵

1.1.1 Teoretické mediálne prístupy

Vznik mediálneho vzdelávania bolo nevyhnutnosťou a reakciou na rôzne teórie a výskumy, ktoré sa venovali funkcii médií a ich možných účinkoch na konzumentov. Obavy pred negatívnym vplyvom médií boli v niektorých výsledkoch výskumov potvrdené a stali sa teda určitým spôsobom iniciátorom vzniku mediálneho vzdelávania, ktoré malo poučiť o funkcii médií a chrániť ľudí pred ich nežiaducimi dopadmi. Existuje mnoho prístupov a výskumov, ktoré boli v tejto oblasti uskutočnené, v práci sa snažíme priniesť aspoň rýchly prehľad niektorých z nich.

Jeden zo základných teoretických mediálnych prístupov je funkcionalistický prístup. Snaží sa vyložiť existenciu a poslanie médií ako spoločenských inštitúcií z hľadiska potrieb, ktoré má spoločnosť a jednotlivec. Táto koncepcia chápe spoločnosť ako vyvíjajúci sa systém zložený z rady vzájomne previazaných subsystémov. Jedným z

⁴ STRACHOTA, Karel; VALŮCH Jaroslav a kol. *Být v obraze. Člověk v tísni, o.p.s., 2007. 195 s. ISBN 978-80-86916-35-4. s.7.*

⁵ WORSNOP, Chris. *Screening Images: Ideas for media education.* Canada: Wright Communications, 1999 in *Být v obraze. s. 8-9.*

nich je masová komunikácia.⁶ Funkcionalistický prístup pripisuje médiám nasledovné spoločenské funkcie, akými sú: informovanie, socializácia, kontinuita, zábava a získavanie. Poslaním komunikácie a médií z hľadiska funkcionalistického pohľadu na spoločnosť sa začal v 40-tych rokoch 20. storočia zaoberať Harold Laswell. Jeho názory rozvinul Charles Wright, ktorý videl hlavnú funkciu médií v zábave.

Pri pohľade na tému účinku médií na publikum a dôležitosti mediálneho vzdelávania sa nám ponúkajú dva základné protichodné pohľady.

Prvý z nich tvrdí, že médiá majú na ľudí silný vplyv a tí iba pasívne prijímajú mediálne zdedenia. Inými slovami sú bezmocnými obeťami médií a len reagujú na obsahy, ktoré im médiá sprostredkujú. Tento pohľad sa odráža v rôznych teoretických a aj normatívnych prístupoch, ktoré sa snažia chrániť spoločnosť pred škodlivými vplyvmi médií. Zastávajú ho jedného vyššie spomínaní funkcionalisti a podporu našiel i v rade teórií, akými sú napr. model špirály mlčania, kultivačná a závislostná teória.⁷ Kultivačná teória je výsledkom výskumu Georga Gerbnera, ktorý sa snažil zistiť, akým spôsobom médiá (predovšetkým televízia) ovplyvňujú vnímanie skutočnosti okolitého sveta. Gerbnerova skupina došla k záveru, že „*náruživšie sledovanie televízie (ktoré je pre dnešnú generáciu detí a mladých ľudí tak príznačné) kultivuje postoje inak odlišných a vzájomne vzdialených skupín k jednotnému „mainstreamovému“ pohľadu.*“⁸

Vzťah médií a publika podrobila kritickému skúmaniu tiež dvojica Sandra Ball-Rokeach a Melvin DeFluer. Na základe ich zistení vznikla tzv. závislostná teória. Jej podstatou je názor, že závislosť publika na médiách spočíva v tom, že médiá plnia určité, pre ľudí nezastupiteľné funkcie. Autori dodávajú, že médiá sú schopné ľudí ako aktivovať, tak aj deaktivovať a miera ich vplyvu je nepriamo úmerná rozmanitosti informačných zdrojov.⁹

Druhý názor považuje publikum za aktívneho činiteľa mediálnej komunikácie, ktorý si sám vyberá potrebné informácie z ponuky a nakladá s nimi podľa vlastného uváženia. Konceptiu aktívneho publika predznamovali Paul Lazarsfeld, Bernard Berelson a Hazel Gaudet, ktorí sformulovali hypotézu dvojstupňového toku komunikácie, ktorú neskôr rozvinul Lazarsfeld spoločne s Elihom Katzom. Táto

⁶ KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7, s. 44.

⁷ Tamtiež s. 102.

⁸ GERBNER, George. *The „meanstreaming“ of America: violence profile number*. Journal of Communication 30/2, 1980. In Tamtiež. s. 103

⁹ BALL-ROKEACH, Sandra; DEFLEUR, Melwin Lawrence. *A dependency model of mass media effects*. Communication Research 3, 1976. In Tamtiež, s.18.

hypotéza nebola priamym oponentom teórií o pasívnom publiku, ale vytvorila k tejto oponentúre predpoklady tým, že preniesla záujem odborníkov smerom k publiku. Podstatou hypotézy je názor, že medializované zdenia sa nedostávajú priamo ku všetkým adresátom, ale sú ešte skôr zachytené a spracované určitou vybranou skupinou ľudí – názorovými vodcami, ktorí ich poopravené šíria ďalej k ostatným ľuďom.¹⁰ Postupom času sa vykryštalizovali tri prístupy zastávajúce teóriu aktívneho publika: teória užitia a uspokojenia, model kódovania a dekódovania a hermeneutický model. Teóriu užitia a uspokojenia vypracoval Hert Herzog s Bernardom Berelsonom, ktorí sa snažili zistiť motívy výberu médií. Prišli k záveru, že ľudia si sami vedia vybrať z ponúkaných zdení. Model kódovania/dekódovania sa spája s menom Stuarta Halla a jeho spolupracovníkov, ktorí boli známi pod označením Birminghamská škola. Hermeneutický model, ktorý sa zameriava na významovú nedoručenosť textu, zas vychádza z tradícií literárnej vedy a snaží sa zhodnotiť predchádzajúce dve teórie. V rámci literárnej vedy sa rozvinula aj *teória percepcie*, ktorá prichádza s predstavou, že existuje „interpretačné spoločenstvo“, ktoré ma k dispozícii vlastný „repertoár reakcií“.¹¹

Odhladnuc od názorov o aktívnom alebo pasívnom publiku je nespochybniteľné, že média nám podávajú fragmentovaný obraz skutočnosti, ktorý nikdy nie je celkom objektívny. Navyše v médiách vládne stereotypizácia určitých národností či etnických skupín a tiež disproporcía priestoru venovaná všetkým krajinám a národnostiam. Problému stereotypizácie a disproporcie priestoru sa venovali Poindexter, Stroman a Greenberg, ktorí v svojich zhrňujúcich správach relevantného výskumu na mnohých príkladoch dokladajú, že prezentácia minoritných skupín obyvateľstva je spravidla v médiách menej častá a stereotypná. Toto zistenie podporuje aj výskum Berelsona a Saltera o zobrazovaní etnických skupín v poviedkach.¹² Skúmania problému stereotypizácie dopĺňa Gerber, ktorý okrem spomínaných menšín pozoroval aj nerovnomerne rozložený mediálny priestor medzi ženy a mužov, vekové skupiny, či príslušníkov rôznych spoločenských vrstiev. Výsledky svojho výskumu zhrnul slovami: „*televizní realita je daleko vzdálená od reality*“.¹³

¹⁰ KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7. s. 104.

¹¹ Tamtiež. s. 110.

¹² SCHULZ, Winfred. *Proměny a funkce politické komunikace. Masová média a realita: Ptolemaiovské a kopernikové pojetí*. s. 24-40 in JIRÁK, Jan; ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Politická komunikace a média*. Praha: Karolinum, 2000. 163 s. ISBN 80-246-0182-6. s. 25.

¹³ Tamtiež. s.25.

Upozorniť na uvedené skutočnosti je aj jednou z úloh mediálneho vzdelávania, nakoľko práve „zarámovanie“ a umelo vytvorené predsudky sú príčinou konfliktov medzi ľuďmi. Čím skôr sa žiaci oboznámia s danou realitou, tým odolnejší sú voči predpojatosti a otvorenejší k ľuďom iného etnika. V súčasnej globálnej spoločnosti sa takýto prístup stáva skoro nevyhnutnosťou.

1.2 Mediálna gramotnosť

Mediálna gramotnosť sa niekedy označuje synonymom *mediálne kompetencie*. Mediálna gramotnosť je spôsobilosť chápať a dešifrovať mediálne obsahy, ktoré k nám prichádzajú informačnými kanálmi. V anglosaskej literatúre sa medzi mediálnymi kompetenciami a mediálnou gramotnosťou nerozlišuje. Určitý rozdiel tu však existuje. Takmer každý je mediálne gramotný, t. zn. dokáže sledovať médiá a narábať s nimi, získavať z nich informácie a nechať sa nimi zabávať. Avšak nie každý je kompetentný interpretovať mediálne obsahy – aktívne si vyberať z mediálnej ponuky relevantné obsahy, citlivo rozlišovať medzi svojimi záujmami a záujmami vlastníkov médií, kriticky skúmať mediálne informácie.¹⁴

Úroveň mediálnej gramotnosti charakterizujeme ako stav:

- a) zručností viazaných na používanie a ovládanie médií a bežne dostupných komunikačných prostriedkov,
- b) znalostí o chode, chovaní, výhodách, rizikách a inštitucionálnych vzťahoch médií, vrátane základných predstáv o spoločenskej roli médií a ich vývoji,
- c) postojov k médiám a bežne dostupným komunikačným prostriedkom.¹⁵

V rozhovore s Janem Jirákom o mediálnej gramotnosti pre časopis *Revue pro média* sa dočítame: „*Mediální gramotnost neznamená, že něco zavrhnou, ale že vím, k čemu mi to slouží. Jako funkčně mediálně gramotný jedinec se mohu dívat na telenovelu, ale vím, že se dívám na telenovelu, a umím si racionálně zdůvodnit, proč se postavy v té telenovele chovají tak, jak se chovají, a proč tomu věnuji čas. Jde o určitý odstup, který ale*

¹⁴ Čo je mediálna výchova. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z [www: http://www.medialnavychova.sk/?page_id=317](http://www.medialnavychova.sk/?page_id=317)<http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>..

¹⁵ JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim; CEBE, Jan; TRAMPOTA, Tomáš. *Stav mediální gramotnosti v ČR: Výzkum úrovně mediální gramotnosti obyvatelstva nad 15 let* [online]. Praha: CEMES, 2011. [cit. 2012-03-14]Dostupné z [www: <http://www.trtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-15-plus.pdf>](http://www.trtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-15-plus.pdf).

*automaticky neznamená, že niečo prestanu sledovať.*¹⁶ David Buckingham je presvedčený, že od mladých ľudí by sme nemali očakávať iba to, že sa stanú „poučenými konzumentmi“, teda, že budú schopní samostatnej, nezávislej interpretácie mediálnych obsahov, ale naším cieľom by mala byť aj ich emancipácia ako „kreatívnych producentov“, tak tvorcov vlastných mediálnych obsahov.¹⁷ Mladí ľudia fotografujú a zverejňujú svoje fotografie na sociálnych sieťach, nakrúcajú videá na mobily, preposielajú ich svojim priateľom alebo ich umiestňujú na webové portály, zapájajú sa do internetových diskusií, sami tvoria blogy. To všetko je dôkazom, že mládež nie je len pasívnym konzumentom mediálnych zdieľaní a pomocou médií si tvorí vlastnú kultúrnu identitu.¹⁸

2. Mediálna výchova

Informácie, ktoré nám médiá sprostredkovávajú, majú rôznorodý charakter, vyznačujú sa svojbytným vzťahom k realite a sú vytvárané s rôznymi zámermi, častokrát aj manipulatívnymi. Médiám sa na jednej strane pripisujú kladné vlastnosti, nakoľko ponúkajú podnety, ktoré zohrávajú pozitívnu úlohu pri formovaní osobnosti jednotlivca. Na strane druhej však predstavujú prostriedok ohrozenia zdravého vývinu. Deti nevedia adekvátne s médiami a ich produktmi zaobchádzať, filtrovať a selektovať z nich to pozitívne, chrániť sa pred ich negatívnymi vplyvmi, a práve pre tieto účely je tu mediálna výchova.¹⁹ Mediálna výchova predstavuje nový prístup k vzdelávaniu, dotýka sa tak užívateľov médií ako aj médií samotných. Zaraďuje sa medzi interdisciplinárne odbory na hranici medzi humanitnými vedami, pedagogikou, psychológiou a masmediálnymi štúdiami. Preto je jej vyučovanie pomerne zložitú. *„Mediálna výchova v súčasnosti predstavuje širokú oblasť mediálneho a pedagogického výskumu, mediálnej a pedagogickej praxe na rôznych úrovniach. Je súčasťou činností mnohých vládnych i mimovládnych orgánov, inštitúcií, organizácií a asociácií na národnej i medzinárodnej úrovni.*²⁰

¹⁶ VLADYKA, Milan. *Mediální gramotnost začíná tam, kde končí mediální nevinost (Rozhovor s Janem Jirákem)*. In *Revue pro média*, 2004, roč. 4, č. 8. ISSN 1214-7494. s. 14-17.

¹⁷ BUCKINGHAM, David. *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. 1st pub. Cambridge : Polity Press, 2003. ISBN 0745628303. s. 4.

¹⁸ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. 203 s. ISBN 80-7367-099-2. s. 186.

¹⁹ ADAMCOVÁ, Ivana. *Štátny vzdelávací program - Mediálna výchova* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2011 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z [www: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/medialna_isced1.pdf>](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/medialna_isced1.pdf).

²⁰ BREČKA, Samuel a kol. *Mediálna výchova*. Bratislava: Národné centrum mediálnej komunikácie, 1999. 52 s. ISBN neuvedené. s. 25.

2.1 Definícia a cieľ mediálnej výchovy

Existuje mnoho rôznych definícií mediálnej výchovy. Pre nás sa stala východiskom definícia Rady Európy, podľa ktorej mediálnu výchovu možno popísať ako *praktické vyučovanie zacielené na budovanie mediálnej kompetencie, chápanej ako kritický a rozlišujúci postoj voči médiám s cieľom vychovať emancipovaných občanov, schopných vytvoriť si svoj vlastný názor na základe prijatých informácií.*²¹

Hlavným cieľom mediálnej výchovy je získanie a rozvoj mediálnej gramotnosti a osvojenie si mediálnych kompetencií – t. zn. naučiť sa kritickému prístupu k médiám, neprijímať mediálne obsahy bez akejkoľvek reflexie a tiež naučiť sa zodpovedne využívať médiá a komunikačné technológie. Na základe získaných vedomostí o fungovaní médií sme schopní nielen prehodnotiť svoj vzťah k nim, ale tiež maximálne využiť pozitívny prínos ich produktov pre osobný rozvoj, ako aj eliminovať ich negatívne vplyvy na nás. Zjednodušene môžeme povedať, že mediálna výchova je procesom učenia a vyučovania o médiách; mediálne kompetencie sú výsledkom tohto procesu – poznatky a zručnosti, ktoré si osvojili jeho účastníci.²² Vzhľadom na neustály technologický vývoj sa pole pôsobenia mediálnej výchovy rozšírilo od detí a mládeže až k dospeljej populácii. Jedným z jej hlavných cieľov je nielen pomáhať pri znižovaní generačných rozdielov, ale tiež obmedzovať rizika sociálneho vylúčenia určitých skupín, ktoré nie sú schopné prispôbiť sa rýchlym zmenám v komunikačných technológiách. Z tohto dôvodu sa mediálna výchova zaraďuje do referenčného rámca celoživotného vzdelávania a v rámci neho by mala byť súčasťou tak formálneho ako aj neformálneho vzdelávania.²³

2.2 Základné východiská mediálnej výchovy

Mediálna výchova zasahuje do troch úrovní osobnostného vývinu, a to kognitívnej, psychomotorickej a afektívnej úrovne. Takto vymedzená mediálna výchova sa stáva významnou socializačnou kategóriou bez akýchkoľvek ohraničení vo vzťahu k cieľovej skupine a jej sociodemografickým znakom.

²¹ Štátny pedagogický ústav. *Štátny vzdelávací program - Mediálna výchova* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2011 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z www: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/medialna_isced1.pdf>.

²² BUCKINGHAM, David. 2003. s. 4.

²³ Koncepcia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania. *Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky* [online], [cit. 2012-03-02]. s. 4. Dostupné z www: <http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>.

V rámci životných etáp a začleňovania jednotlivca do spoločnosti je súčasťou procesu tak primárnej ako aj sekundárnej socializácie a stáva sa súčasťou všeobecného a celoživotného vzdelávania. Cieľovou skupinou mediálnej výchovy v procese celoživotného vzdelávania sú všetky vekové skupiny populácie. Mediálna výchova sa tak stáva aj prostriedkom eliminácie generačných rozdielov a sociálneho vylúčenia, ktorý zabezpečuje predpoklady pre prístup každého jednotlivca k médiám a novým komunikačným technológiám.²⁴ Programovo je možné mediálnu výchovu v procese celoživotného vzdelávania rozčleniť do troch základných úrovní, ktorými sú:

- a) *primárna a všeobecná*, ktorá predstavuje základný rámec mediálneho vzdelávania s dôrazom na základné mediálne kompetencie, zručnosti a schopnosti vo vzťahu k médiám a novým komunikačným technológiám, formovanie kritického a selektívneho prístupu k obsahovej ponuke médií a systémom komunikácie, základnú poznatkovú úroveň jednotlivcov z oblasti médií a nových komunikačných technológií,
- b) *sekundárna a aktualizácia*, ktorá zahŕňa aktualizáciu schopností a zručností jednotlivcov v nadväznosti na vývoj médií, nových komunikačných technológií a systémov komunikácie, nadväzuje a dopĺňa vedomosti získané vo formálnom vzdelávaní,
- c) *terciárna a špecifická*, ktorá zahŕňa všetky potenciálne sféry ohrozenia, ochranu špecifických skupín populácie pred mediálnymi obsahmi a službami, ktoré by ich mohli svojou povahou ohroziť, prevenciu generačného zaostávania a sociálneho vylúčenia, mediálnu gramotnosť a ochranu znevýhodnených skupín a seniorov, ale aj špecifické témy a okruhy danej oblasti. Jednotlivé úrovne na seba nadväzujú, navzájom sa nevyklučujú a je možné ich kombinovať.²⁵

2.3 Základné predpoklady rozvoja mediálnej výchovy

Pre úspešné zavedenie predmetu Mediálna výchova do škôl je potreba okrem vysokej angažovanosti pedagogických pracovníkov, ktorí tvoria jeden z hlavných pilierov aktívneho začlenenia tejto prierezovej témy do vyučovania, tiež splnenie nasledovných podmienok:

- a) *demokratická spoločnosť*: je predpokladom pre uplatnenie mediálnej výchovy, nakoľko spĺňa základné ľudské právo - slobodu prejavu. Tiež umožňuje voľný tok

²⁴ Tamtiež.

²⁵ Tamtiež.

informácií. Obrovské množstvo informácií vyvoláva potrebu orientácie a selekcie, k čomu presne mediálna výchova slúži,

b) koncepcia vzdelávania na ZŠ a SŠ v ČR: zavedenie takej koncepcie, ktorá by prepájala informácie s rôznymi predmetmi, dôraz by kládla nielen na teoretické, ale aj praktické vedomosti, ktoré študenti môžu využiť v reálnom živote. Základom sú prepracované rámcové vzdelávacie programy,

c) kvalifikovaní pedagógovia a ich príprava: pre vyučovanie mediálnej výchovy je nutná odborná príprava pedagógov pomocou profesionálnych inštitúcií, ktoré ponúkajú vzdelávacie programy (kurzy, školenia), ale tiež tvorba nových pedagogických oborov so zameraním na mediálnu výchovu,

d) učebný materiál: nevyhnutnosťou sú vhodné metodické materiály, učebnice a audiovizuálne pomôcky a ich aktualizácia,

e) ekonomická stránka: vyčlenenie financií na realizáciu projektov mediálnej výchovy, organizáciu konferencií, seminárov a nákupu učebných materiálov pre školy súvisí s podporou vládnych orgánov a podporných organizácií,

f) mediálny výskum: musia byť k dispozícii nástroje, ktoré budú vyhodnocovať kvalitu mediálnej výchovy a na základe výsledkov navrhnu zlepšenia, je potrebná neustála inovácia,

g) spolupráca: nakoľko problematika mediálnej výchovy nie je školskou záležitosťou, je nevyhnutná spolupráca učiteľov, rodičov, mediálnych pracovníkov a výskumníkov.

2.4 Didakticko-metodické prístupy k výučbe mediálnej výchovy

V tejto časti uvedieme základné didakticko-metodické²⁶ prístupy k výučbe mediálnej výchovy, nakoľko je toto poznanie relevantné pre praktickú časť diplomovej práce. Výučba mediálnej výchovy pozostáva z dvoch oblastí – teoretickej (kritickej) a praktickej (zručnostnej). Na základe nich niektorí autori uvádzajú dva hlavné prístupy k výučbe: *kriticko-hermeneutický prístup* a prístup *learning-by-doing*.²⁷ Okrem uvedených prístupov existujú aj iné koncepty. Sú nimi *kognitívno-behaviorálny* a

²⁶ V literárnych zdrojoch sme sa stretli s rôznym pomenovaním (metodické prístupy, didaktické prístupy), avšak rozhodli sme sa pre kombináciu týchto názvov, nakoľko prístupy obsahujú okrem teoretického základu a foriem vyučovania - čo je náplň didaktiky, tiež návody, ako pri výučbe postupovať – metodická zložka.

²⁷ PLÁŠEK, Radovan. *Mediální výchova a mediální gramotnost v kontextu českého školství. Nástin předpokladů, možností a limitů*. Revue pro média, jún, 2004, č. 8. ISSN 1214-7494. s. 9-13.

konštruktivistický prístup, s ktorých aplikáciou sme sa stretli pri analýze metodických materiálov mediálnej výchovy.

2.4.1 Kriticko-hermeneutický prístup

Uvedený prístup k mediálnej výchove vychádza z konceptu kritických teórií masových médií. Kriticko-hermeneutický prístup definujú autori Helena Grecmanová, Eva Urbanovská a Petr Novotný ako „*aktívny, interaktívny, usporiadaný a komplexne poznávací proces*.“²⁸ Jeho podstatou je rozvíjať kompetencie kritickej analýzy a interpretácie mediálnych zdení. Študenti tak získavajú poznatky o fungovaní médií prostredníctvom práce s mediálnymi obsahmi, ktoré vychádzajú z ich kultúrneho prostredia. Učia sa rozoznávať symboly, stereotypy a vzorce chovania typické pre daný sociálno-kultúrny kontext. Oboznámia sa s mechanizmami produkcie a distribúcie mediálnych obsahov a s cieľmi ich vzniku. Takto pripravený študent je schopný kritickeho odstupe a dokáže čeliť manipulátnym a propagačným technikám médií.²⁹ Podľa príručky *Rozumieť médiám*, kritická interpretácia obsahuje nasledovné činnosti: kritické čítanie, počúvanie a pozorovanie, interpretáciu vzťahu mediálnych zdení a reality, pozorovanie štruktúry mediálnych zdení, vnímanie autora mediálnych zdení a sledovanie fungovania médií.³⁰

Medzi metódy mediálnej výchovy, ktorá vychádzajú z tohto prístupu patrí: obsahová, obrazová a kontextuálna analýza mediálnych zdení; panelová diskusia, voľné písanie, riadený rozhovor, písanie esejí, roundtable a výklad. V porovnaní s inými prístupmi sú uvedené metódy časovo menej náročné, nevyžadujú vysokú mieru aktivity žiakov (tá sa očakáva predovšetkým od učiteľa) a nie sú tak náročné na technické vybavenie škôl.

Kriticko-hermeneutický prístup je príznačný pre kontinentálnu Európu, Škandináviu či Kanadu.³¹

2.4.2 Learning-by-doing

Learning-by-doing³² je prakticky zameraný koncept výučby mediálnej výchovy, ktorý je založený na presvedčení, že žiaci si aktívnou účasťou na tvorbe

²⁸ GRECMANOVÁ, Helena; URBANOVSKÁ, Eva; NOVOTNÝ, Petr. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Vyd. 1. Olomouc : Hanex, 2000. 160 s. ISBN 80-85783-28-2. s. 8.

²⁹ VRÁNKOVÁ, Eva. Mediální výchova. *Revue pro média* [online]. č. 8 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z [www: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/medialni_vychova.htm>](http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/medialni_vychova.htm).

³⁰ BUCKUNGHAM, D. in *Rozumět médiím*, s.15.

³¹ VRÁNKOVÁ, Eva. Mediální výchova. *Revue pro média*.

mediálnych obsahov lepšie osvoja poznatky o fungovaní médií. Oboznámia sa s princípom fungovania médií a tiež s faktormi, ktoré obmedzujú alebo ovplyvňujú mediálnu produkciu. Koncept learning-by-doing rozvíja nielen schopnosť kritického, analytického a tvorivého myslenia, vyjadrovacie schopnosti a schopnosti presadenia a obhájenia svojho názoru, ale tiež pomáha zlepšovať tímovú spoluprácu. V neposlednej rade učí žiakov aktívne pracovať s novými technológiami. Tento prístup je typický predovšetkým pre USA a to z dôvodu dobrého technického vybavenia, čo vychádza so silného finančného zázemia škôl, ale tiež z tradície praktickej výučby.³³

Pri aplikácii prístupu learning-by-doing môže vzniknúť problém, ktorý spočíva v nedostatkočnej zručnosti pedagógov v technickej oblasti a v schopnosti praktickej produkcie (napr. schopnosť vytvoriť audiovizuálny materiál).

Metódy, ktoré vychádzajú z tohto prístupu, sú časovo náročnejšie. Medzi ne patrí celá mediálna produkcia. Výučba môže mať podobu tvorby novín, reklamných kampaní, rádiového a televízneho vysielania, fotografickej výstavy alebo tvorby webových stránok. Aby bolo uplatnenie learning-by-doing efektívne, je potrebná pri tvorbe mediálnych zdelení vždy reflexia výsledkov: *„Študenti sa môžu prostredníctvom tvorby mnohé naučiť, ale pokiaľ im nie je umožnené reflektovať to čo vytvorili, nebudú schopní zovšeobecniť danú skúsenosť pre budúce situácie.“*³⁴

Samostatný praktický prístup však nie je možné rozvíjať bez teoretického zázemia, ktoré ponúka kriticko-hermeneutický koncept. Mohla by vzniknúť situácia, ktorú Buckingham nazýva *„technická pasť“*. Ide o proces, v ktorom sa mediálna výchova a schopnosť kritického myslenia redukuje na sériu technických krokov.³⁵

2.4.3 Kognitívno-behaviorálny prístup

Kognitívno-behaviorálny prístup vychádza z predpokladu, že naše prežívanie a chovanie je výrazne ovplyvnené tým, akým spôsobom vnímame seba samých a naše okolie. Tento smer sa vo výučbe mediálnej výchovy prejavuje ako spochybňovanie vytvorených predstáv žiakov o médiách a ich nahradzovanie realistickými informáciami. Spája rozbor kognitívnych procesov a fyzickú aktivitu. Dôležitým prvkom je motivácia žiakov prostredníctvom odmeny (pochvala, príslub exkurzie,

³² Tento anglický termín znamená doslova „učenie sa robením“ a používa sa k označeniu aktívneho a kreatívneho prístupu k výučbe zo strany žiakov.

³³ VRÁNKOVÁ, Eva. Koncept „Learning by doing“. *Revue pro média* [online]. č. 8 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z [www: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm>](http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm).

³⁴ BUCKINGHAM, David. 2003. str. 133.

³⁵ BUCKINGHAM, David. 2003. s. 26 – 27.

návšteva výstav, beseda so zaujímavou osobnosťou). Oproti learning-by-doing dochádza k opakovanému učeniu a následne k analýze chýb.

Medzi metódy kognitívno-behaviorálneho prístupu patria: obsahová, obrazová a kontextuálna analýza mediálneho zdelenia, analýza komunikačnej stratégie, simulácia, nácvik rolí (scénka), hra, panelová diskusia, brainstorming, voľné písanie, myšlienková mapa, prípadová štúdia, prezentácia mediálnych³⁶ zdelení. Dôraz je kladený predovšetkým na reflexiu vlastných myšlienok a chovania.

2.4.4 Konštruktivistický prístup

Konštruktivistický prístup³⁷ sa opiera o intenzívne zážitky a skúsenosti získané aktívnou činnosťou. Na rozdiel od kognitívno-behaviorálneho prístupu, ktorý uplatňuje lineárny postup pri riešení problematiky, konštruktivistický prístup uprednostňuje neštruktúrovaný prístup. Na jednej strane vyžaduje od žiaka väčšie úsilie pri spájaní si súvislostí, na strane druhej vedie k hlbšiemu zapamätaniu a podporuje kreativitu a intuíciu. V tomto prístupe je zdôraznený proces individuálneho vnímania a spracovania zážitku, ktoré jedinec získava v interakcii so svojim okolím. K metódam, vychádzajúcim z konštruktivismu, Herzig zaraďuje:

- a) zadávanie inštrukcií – na základe poskytnutia informácií a rozboru modelového príkladu dostáva žiak za úlohu rovnakým spôsobom rozobrať veľmi podobnú ukážku,
- b) rozvoj kognitívnej pružnosti – žiakovi predstavíme rovnaké mediálne zdelenie v rozdielnych časových úsekoch, s rôznymi cieľmi a kontextmi. Poskytnuté informácie musia žiaci individuálne poskladať, čím samostatne konštruujú učivo.
- c) prístup kognitívneho zaučania – vytvorenie kvázi expertných skupín, ktoré viacmenej na rovnakej úrovni s učiteľom pracujú na riešení určitého problému alebo projektu.³⁸

K metódam tohto prístupu môžeme zaradiť i skupinovú prácu, riadenú diskusiu, prípadovú štúdiu, referáty, besedy s hosťami, či exkurzie.

³⁶ HERZIG, Bardo. *Lernförderliche Potenziale von Multimedia: Medienbezogene, lerntheoretische und didaktische Aspekte*, In: Schweer, Martin, K., W.: *Aktuelle Aspekte medienpädagogischer Forschung*, s. 149 – 186, Westdeutscher Verlag, Wiesbaden, 2001. s. 161.

³⁷ Konštruktivismus sa ako didaktický a psychologický smer vyprofiloval na začiatku 20. storočia a jeho hlavným predstaviteľom bol Jean Piaget, ktorý ako prvý zaviedol kľúčové pojmy konštruktivismu: asimiláciu a akomodáciu. Asimilácia v mediálnej výchove je chápaná ako rozširovanie doterajších poznatkov žiakov z oblasti médií. Príkladom akomodácie v mediálnej výchove je analýza mediálnych denníkov žiakov.

³⁸ HERZIG, Bardo. 2001. s. 165-167.

Za pozitívum konštruktivistického prístupu považujeme rozvoj tímového chovania a myslenie v súvislostiach. V českom prostredí však považujeme za problematické jeho zavedenie, nakoľko učitelia majú návyky klasického výkladu učiva.

2.5 Regulácia a autoregulácia médií

Otázka regulácie médií je s mediálnou výchovou úzko prepojená. Poskytuje pohľad na to, kto riadi a distribuuje produkciu médií a aké sú obmedzenia mediálnej produkcie. S reguláciou médií súvisí tiež manipulácia s divákom či poslucháčom, a preto sa domnievame, že táto problematika by mala mať svoje zastúpenie medzi témami v metodických príručkách mediálnej výchovy.

S masívnym rozvojom šírenia mediálnych komunikačných inovácií a tiež s negatívnymi skúsenosťami zneužitia médií (napr. počas goebbelovskej propagandy), vystúpila už v minulosti opakovane do popredia otázka, ako zachovať slobodu prejavu ako jednu z kľúčových hodnôt demokratických spoločností a súčasne minimalizovať riziká, ktoré so sebou prudký rozvoj komunikačných technológií prináša.

Z historického vývoja a súčasnej situácie rozoznávame nasledovné regulačné formy:

- a) vonkajšiu: zabezpečuje ju legislatíva – Zákon o právach a povinnostiach pri vydávaní periodickej tlače, Zákon o prevádzke rozhlasového a televízneho vysielania, Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, či Zákon o regulácii reklamy,
- b) vnútornú: ide o samoreguláciu médií – etické kódexy, odporúčenia, zásahy dozorných rád, spoločenská zodpovednosť médií,³⁹
- c) systematickú podporu bezpečného a prínosného užívania médií samotnými užívateľmi.

V rade liberálne-demokratických krajín sa tieto prístupy rôzne kombinujú, ale často najväčšie nádeje sa vkladajú do naposledy uvedeného typu regulácie, teda do posilňovania mediálnej gramotnosti občanov.⁴⁰

S nástupom digitalizácie komunikácie a médií, stále samozrejmejším prepájaním nových médií a internetovou komunikáciou vystúpila do popredia i požiadavka na zvyšovanie a posilňovanie mediálnej gramotnosti. Tento tlak v jednotlivých krajinách

³⁹ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2003. 392 s. ISBN 80-85947-67-6. s 36.

⁴⁰ JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim; CEBE, Jan; TRAMPOTA, Tomáš. *Stav mediální gramotnosti v ČR: Výzkum úrovně mediální gramotnosti obyvatelstva nad 15 let* [online]. Praha: CEMES, 2011, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z www: <<http://www.rtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-15-plus.pdf>>.

vyústil do vydania Smernice Európskeho parlamentu 2010/13/ES (Smernica o audiovizuálnych mediálnych službách). Odporúčenie Európskeho parlamentu a Rady o ochrane neplnoletých osôb a ľudskej dôstojnosti obsahuje rad možných opatrení na podporu mediálnej gramotnosti, ako napr. sústavné vzdelávanie pedagógov, zvláštnu prípravu v oblasti internetu zameranú na deti od útleho veku vrátane lekcií, ktorých sa môžu zúčastniť aj rodičia, organizovanie kampaní zameraných na občanov s cieľom poskytovať informácie o zodpovednom používaní internetu.⁴¹

V českom prostredí sa táto smernica premietla predovšetkým do zákona 132/2010 Sb. o audiovizuálnych službách. Táto právna norma v časti prijatej ako „*Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání*“ upravuje činnosť Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání a ukladá za povinnosť poskytnúť „*informaci o úrovni mediální gramotnosti ve vztahu k novým komunikačním technologiím a o opatřeních přijímaných na podporu mediální gramotnosti ze strany provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, provozovatelů převzatého vysílání, poskytovatelů audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání a samoregulačních orgánů.*“⁴²

V Čechách je možné nájsť vymedzenie mediálnej gramotnosti v dokumentácii ku kurikulárnej reforme všeobecného vzdelávania - *Stav mediální gramotnosti v ČR a v Rámcových vzdelávacích programech pre ZŠ, SŠ a gymnáziá*, v ktorých sa objavuje mediálna výchova ako vzdelávacia oblasť.⁴³

2.6 História mediálnej výchovy

Intenzívnejšie úvahy o mediálnej výchove vo svete sa začali formovať na začiatku 20. storočia. Tento posun je reakciou na prudký technologický rozvoj a masovú produkciu – fordizmus, ale tiež na nárast mediálnych impérií. Napr. mediálni baróni v Anglicku a Northcliffovská revolúcia navždy zmenili tvár tlače. Hlavné príjmy od inzerentov, zníženie nákladov na tlač a zvýšená produkcia, vznik bulváru a zníženie cien predaja, spôsobili, že noviny sa dostali aj medzi stredné a nižšie vrstvy. Noviny, v tej dobe hlavné médium, ktoré sprostredkovalo politické dianie a prinášalo informácie o svete, malo značnú mienkotvornú funkciu. Od tohto zistenia bol už len

⁴¹ Úřední věstník Evropské unie [online]. Ministerstvo kultury. 2010[cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/LexUriServ.pdf>.

⁴² *Stav mediální gramotnosti v ČR* [online]. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. 2010[cit. 2012-03-23]. Dostupné z [www: <http://www.rtvv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/132-2010.pdf>](http://www.rtvv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/132-2010.pdf).

⁴³ Tamtiež.

krok k jej zneužitiu pre účely manipulácie a propagandy a následne k reakcii proti týmto škodlivým vplyvom.

Neprekvapuje, že prvou krajinou, kde sa koncept mediálnej výchovy objavil, bola Veľká Británia. V 30-tych rokoch 20. storočia začali rásť obavy z rastúceho vplyvu nových médií. Mediálna kultúra bola vnímaná ako hrozba pre tradičnú, tzv. elitnú literárnu kultúru a bola považovaná za kultúru prázdnu a poklesnú.⁴⁴ Mediálna výchova tak mala chrániť mládež pre nežiaducimi dopadmi masmédií.

Hlavný impulz pre rozvoj mediálnej výchovy však prišiel po druhej svetovej vojne. V prvom rade to bola s neblahá skúsenosť s médiami a úspechom goebbelovskej propagandy v medzivojnovom a vojnovom období. V základnej podobe sa preto presadila ako „kritické čítanie novín“ v povojnovom Nemecku, kde tvorila súčasť programu denacifikácie.⁴⁵ V 50-tych a 60-tych rokoch sa do popredia záujmu publika dostala televízia. Celková komercionalizácia médií vyvolala radu výskumov, predovšetkým v USA. Ich zistenia následne mobilizovali rodičov k tlaku na školy, aby do vyučovania začlenili predmet, ktorý by ochraňoval ich deti pred vplyvmi médií. V Európe, okrem spomínaného Nemecka, nebola komercionalizácia televízneho vysielania ani zďaleka tak silná, a preto sa v nej mediálna výchova rozvíjala pomalšie.⁴⁶ Zmena politickej situácie v roku 1989, ktorá spôsobila zánik bipolárneho sveta a následnú globalizáciu, posilnila trend komercionalizácie médií. S tým však narastali aj obavy z dôsledkov masovej mediálnej produkcie, ktoré vyústili do následnej požiadavky mediálnej výchovy vo väčšine krajín sveta.

Od tohto obdobia sa mediálna výchova vo vyspelých krajinách (predovšetkým vo Veľkej Británii, Nemecku, Holandsku, USA, Austrálii a škandinávskych krajinách) dostala do pozície akceptovanej súčasti vzdelávacích plánov pre všetky typy škôl. Jej začlenenie medzi ostatné témy a predmety je rôzne: niekde je samostatným predmetom, inde súčasťou iných predmetov, prípadne je charakterizovaná ako medzipredmetová téma.⁴⁷

Najväčší prínos v rozvoji mediálnej výchovy je možné pripísať medzinárodnej organizácii UNESCO, ktorá sa tejto problematike venuje už od 60-tych rokov 20.

⁴⁴ ARNETT, Jeffrey Jensen (ed.). *Encyclopedia of Children, Adolescents and the Media*. 2. Thousand Oaks: Sage Publications, 2007. s. 461 – 886. ISBN 1412905303. s. 497.

⁴⁵ MIČIENKA, Marek, JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. Praha: Partners Czech, 2006. 218 s. ISBN 80-239-6762-2. s. 10.

⁴⁶ Tamtiež.

⁴⁷ ŠEĐOVÁ, Klára. *Mediální pedagogika*. In Průcha, Jan a kol. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2. s. 787-791.

storočia. Jej hlavný záujem smeruje k začleneniu mediálnej výchovy do učebných osnov a mimoškolských programov v jednotlivých krajinách. „UNESCO napríklad finančne podporuje činnosť medzinárodného dokumentačného a informačného centra o deťoch a násilí na obrazovke, ktoré prevádzkuje Severské informačné centrum pre výskum médií a komunikácie.“⁴⁸ Významný podiel v oblasti presadzovania mediálnej výchovy má tiež Svetová asociácia novin, ktorá v roku 1991 vytvorila projekt *Noviny vo vzdelaní*. Hlavným zámerom projektu bolo zoznámenie verejnosti (predovšetkým mladej generácie) s tlačou, podpora čítania novin, ich propagácia ako nástroja vzdelávania a snaha o dosiahnutie spolupráce medzi školou a novinami.⁴⁹ V tom istom roku bol vydaný azda najkomplexnejší a priekopnícky súbor teoretických príspevkov a metodických materiálov k problematike mediálnej výchovy *Media Education*. Tento súbor vydal British Film Institute a Open University pod záštitou UNESCO.⁵⁰

3. Mediálna výchova v Českej republike

Mediálna výchova je veľmi populárnou mediálnou i politickou témou. Nie raz sa objavila v predvolebných programoch rôznych politických strán, ktoré pochopili jej dôležitosť a aktuálnosť. Už v 90-tych rokoch 20. storočia prebiehali v Českej republike diskusie o možných zmenách v koncepcii vzdelávania. Ale až začiatkom nového tisícročia sa uskutočnilo zahrnutie mediálnej výchovy do Rámcového vzdelávacieho programu (RVP), pričom jej koncepcia sa vyvíja až do súčasnosti.

3.1 Vývoj a začlenenie mediálnej výchovy do učebných osnov na českých školách

Počiatky mediálnej výchovy v Českej republike siahajú ďaleko pred príchod masovej kultúry a masovej komunikácie. Spájajú sa predovšetkým s Janom Amosom Komenským, ktorý chápal noviny ako nástroj využiteľný pre výučbu, ako jej zmysluplný doplnok. „Komenský prvý medzi učiteľmi ocenil výchovný význam novin. Ve „Škole pansofické“ vyslovil požadavek, aby ve školách byly žákům vykládány noviny.“⁵¹ Zároveň bol prvým autorom, ktorý sa vo svojej knihe *Labyrint světa* snažil objasniť spôsob

⁴⁸ BREČKA, Samuel. *Mediálna výchova*. Bratislava: Národné centrum mediálnej komunikácie, 1999. 52 s. ISBN neuvedeno. s.7.

⁴⁹ Tamtiež. s. 8.

⁵⁰ JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a spoločnosť*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 80-7178-697-7.

⁵¹ BUTTER, Oskar. *Duch novin: Studium novin, péče o novinářství, umění čísti noviny*. 1928, Číslo 1., s. 1.

pôsobenia médií na spoločnosť. Ako uvádzajú Jiráček a Kópplová, štúdium médií začalo v českom prostredí zhruba v rovnakej dobe a základoch ako inde vo svete. O potrebe rozvoja odboru pod vtedajším názvom „novinoveda“ uvažovali už dvadsiatych a tridsiatych rokov 20. storočia brnenský sociológovia. Jedným z ich predstaviteľov bol Arnošt I. Bláha.⁵² Na sklonku 20-tych rokov 20. storočia sa začali predovšetkým v nemeckom prostredí množiť požiadavky, aby sa do výučby zaradil nielen obsah médií, ale aby sa základné poučenie o procese mediálnej produkcie stalo súčasťou všeobecného vzdelávania. Vplyv nemeckého prostredia na české dokladá rubrika *Noviny ve škole*, ktorú uvádzal časopis *Duch novin* v redakcii Oskara Buttera a Věnceslava Švihovského.⁵³ *Duch novin* bol odborný časopis, vychádzajúci v rokoch 1928-1931, so zameraním na štúdium novín, starostlivosť o novinárstvo a umenie čítať noviny. „Časopis obsahoval řadu samostatných článků domácích i zahraničních autorů, bohatou bibliografií, monografické črty z novinářského života domácího i zahraničního, úvahy o historii české i slovenské žurnalistiky, statistické přehledy, data o studiu novin a novinářství a mnoho jiného.“⁵⁴

Podpora mediálnej gramotnosti v ČR sa začala od uvedeného obdobia intenzívnejšie objavovať až koncom 90-tych rokov 20. storočia. Pád železnej opony v roku 1989 priniesol so sebou okrem demokracie, slobody prejavu i zmeny v mediálnej oblasti. Narastanie mediálnej produkcie a rôznorodosť mediálnych obsahov vyvolali tiež obavy pred negatívnym vplyvom médií. Avšak „hluché“ obdobie komunistického režimu nechalo po sebe mediálne negramotnú generáciu, ktorá sa nedokázala na rýchle zmeny okamžite adaptovať, a tak vytváranie novej vzdelávacej oblasti bolo oveľa náročnejšie ako v iných západných krajinách. Jiráček toto obdobie charakterizuje nasledovne: „nebyvalou komercializací médií a jejich hlubokou provázaností do nadnárodních ekonomických struktur spojenou s nutností podříditi se tlakům a požadavkům trhu vstupuje česká společnost nezátížená znalostmi o trendech ve vývoji mediální sféry, zato vybavená téměř romantickými představami o roli a poslání médií...“⁵⁵ Dalo by sa povedať, že viditeľné snahy o presadenie mediálnej výchovy a vznik novej mediálnej gramotnej spoločnosti sú spojené so začiatkom nového tisícročia, konkrétne s rokom 2007.

⁵² KLÍMOVÁ, Barbora. *Mediální výchova v systému předškolního vzdělávání v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 101 s.

⁵³ MIČIENKA, Marek, JIRÁK, Jan. 2007. s.10.

⁵⁴ *Duch Novin Středisko vědeckých informací FSV UK*. [online]. 2010. [cit. 2012-04-03]Dostupné z www: <<http://katalog.fsv.cuni.cz/Katalogy/Default.aspx?katkey=060DN>>.

⁵⁵ JIRÁK, Jan a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. 135 s. ISBN 80-7178-925-9. s. 13-14. Dostupné online z www: <http://tucnak.fsv.cuni.cz/~smid/knih/Newton%20knih_po_kor_sm.pdf>.

Zavedenie Mediálnej výchovy do škôl v tej dobe sa stalo súčasťou kurikulárnej reformy, ktorá vyvrcholila vytvorením rámcových vzdelávacích programov (RVP). Národný koncept mediálnej výchovy vypracoval tím Centra pro mediální studia (CEMES) Univerzity Karlovy pod vedením Jana Jiráka. Mediálna výchova je v RVP zaradená ako jedna z hlavných prierezových tém a stala sa povinnou súčasťou vzdelávania na základných školách, stredných školách a gymnáziách.

3.2 Rámcový vzdelávací program

Mediálna výchova je jedným z prierezovým tém uvedených v Rámcovom vzdelávacom programe pre základné vzdelávanie (RVP ZV) a gymnáziá (RVP GV). Národný koncept mediálnej výchovy vypracoval tím Centra pro mediální studia FSV UK – CEMES pod vedením profesora Jana Jiráka. Posledná úprava tohto dokumentu sa uskutočnila v roku 2010. Povinné zavedenie mediálnej výchovy na základných školách a nižších stupňoch viacročných gymnázií sa uskutočnilo od začiatku školského roku 2007/2008 a na štvorročných gymnáziách o rok neskôr.⁵⁶ Program sa v oboch prípadoch (RVP ZV, RVP GV) skladá zo štyroch častí a prílohy, ktorá upravuje vzdelávanie žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím.

Prvá časť začleňuje rámcový vzdelávací program do systému kurikulárnych alebo inak nazývaných pedagogických dokumentov, ktoré vymedzujú legislatívny a obsahový rámec potrebný pre tvorbu školského vzdelávacieho programu. Systém týchto dokumentov stojí na dvoch úrovniach:

- a) štátnej úrovni tvoriacej Národný program vzdelávania a rámcové vzdelávacie programy,
- b) školskej úrovni, ktorú tvoria školské vzdelávacie programy.

Druhá časť charakterizuje vzdelávanie. Zahŕňa povinnosť školskej dochádzky, organizáciu školského vzdelávania, hodnotenie výsledkov vzdelávania a získanie a ukončenie stupňa vzdelania.

Tretia časť definuje ciele vzdelávania, jeho kľúčové kompetencie a rámcový učebný plán. Jej súčasťou je aj vymenovanie a popis vzdelávacích oblastí, ktorými sú:

- a) Jazyk a jazyková komunikácia (Český jazyk a literatúra, Cudzí jazyk)
- b) Matematika a jej aplikácie (Matematika a jej aplikácie)

⁵⁶ Sborník z konference projektu 2010 - Komunikační výchova [online]. Komunikační výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z [www: <http://komunikacnivychova.upol.cz/index.php/ke-staeni>](http://komunikacnivychova.upol.cz/index.php/ke-staeni).

- c) Informačné komunikačné technológie
- d) Človek a jeho svet
- e) Človek a spoločnosť (Dejepis, Výchova k občianstvu)
- f) Človek a príroda (Fyzika, Chémia, Prírodopis, Zemepis)
- g) Umenie a kultúra (Hudobná výchova, Výtvarná výchova)
- h) Človek a zdravie (Výchova ku zdraviu, Telesná výchova)
- i) Človek a svet práce
- j) Doplnujúce vzdelávacie odbory

V rámci tejto časti je priestor venovaný prierezovým témam, ku ktorým patria: *Osobnostná a sociálna výchova, Výchova demokratického občana⁵⁷, Výchova k mysleniu v európskych a globálnych súvislostiach, Multikulturálna výchova, Environmentálna výchova, Mediálna výchova.*

V podkapitole venovanej prierezovej téme *Mediálna výchova* je priblížený tento pojem, vysvetľuje sa dôležitosť mediálnej výchovy a tematické okruhy, ktorým by sa mal pedagóg venovať. Poukazuje sa na väzbu k vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť a vymenováva jej prínos k rozvoji osobnosti žiaka, a to v oblasti vedomostí, schopností, zručností, postojov a hodnôt. Tematické okruhy tejto podkapitoly sa rozdeľujú na okruhy receptívnych a produktívnych činností.

Medzi receptívne činnosti sa radia:

- kritické čítanie a vnímanie mediálnych zdení
- interpretácie vzťahu mediálnych zdení a reality
- stavba mediálneho zdenia
- vnímanie autora mediálnych zdení
- fungovanie a vplyv medií v spoločnosti

Tematické okruhy produktívnych činností zahŕňajú:

- tvorbu mediálneho zdenia
- prácu v realizačnom tíme

Rozsah venovaný tejto prierezovej téme nie je špecifikovaný. V dokumente je poznámka, že časovú dotáciu je možné čerpať z disponibilnej časovej dotácie, ale je

⁵⁷ Táto prierezová téma je zaradená len do RVP pre základné vzdelanie, v RVP pre gymnaziálne vzdelanie chýba.

povinnosťou ju zaradiť a realizovať so všetkými žiakmi v priebehu vzdelávania na danom stupni.⁵⁸

Mediálna výchova zahŕňa dve základné oblasti, ktoré sa navzájom prelínajú a dopĺňajú:

1. vedomostnú, ktorá zahŕňa dve časti:

a) spoločenskovednú – obsahuje základné poznatky o roli médií v spoločnosti a ich dejinách. Prínosom pre študentov je uvedenie si významu médií pre život spoločnosti a zistenie, akú úlohu hrajú médiá v každodennom živote (vzory chovania, hierarchické vzťahy a pod.)

b) médiovednú – približuje poznatky o samotných médiách a ich chovaní, poskytuje návody pre kritický prístup k mediálnej produkcii (stereotypizácia, manipulácia, orientácia na spotrebné chovanie, atď.)

2. zručnostnú – umožňuje vlastnú mediálnu produkciu. Jej prínosom je skutočnosť, že žiaci si vlastnú prácu poznajú, zisťujú, za akých okolností vzniká, aké sú podmienky a obmedzenia jej realizácie.⁵⁹

Prierezové témy a teda i mediálna výchova môže byť realizovaná tromi spôsobmi:

1) integráciou do predmetu, v rámci ktorej sú tri možnosti integrácie:

a) celej Mediálnej výchovy do jedného predmetu

b) rôznych tematických okruhov do rôznych predmetov

c) rovnakých tematických okruhov do rôznych predmetov,

2) mimorozvrhovou realizáciou, napr. projektom,

3) samostatným predmetom.⁶⁰

Medzi tematické okruhy Mediálnej výchovy, ktorými by sa mal pedagóg venovať patria:

Médiá a mediálna produkcia:

zameraná na vývoj médií, typy masových médií, vonkajšie vplyvy na chovanie médií (inštitucionálne: legislatíva, regulácia, neformálne: nátlak, lobby, PR a pod.), financovanie médií, profesijné etické kódexy, prácu ľudí v médiách, organizáciu práce

⁵⁸ *Rámcový vzdelávací program pro základní vzdělávání*. RVP Metodický portál. [online]. 2010 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z [www: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>](http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf).

⁵⁹ Tamtiež.

⁶⁰ RUTOVÁ, Nina. *Média tvořivě: Metodická příručka mediální výchovy*. Kladno : AISIS o.s., 2008. 321 s. ISBN 978-80-904071-1-4. s.16.

v médiách, prácu v produkčnom tíme „školského média“, prípravu vlastného materiálu a rozdelenie úloh a času (organizácia), otázku autorstva.

Mediálne produkty a ich významy:

tematický okruh sa orientuje na kategórie mediálnych produktov, formy mediálnych zdelení, rozbor aktuálneho spravodajstva, kritéria pre výber správ, vzťah medzi mediálnymi produktmi a skutočnosťou, výrazové prostriedky, stereotypy, hodnoty, mediálnu produkciu pre mládež, reklamu a jej výrazové prostriedky, prípravu reklamnej kampane, televízneho vystúpenia.

Užívatelia:

oboznámenie sa s obsahom pojmov verejnosť, občania, užívatelia, konzumenti, cieľová skupina, aktívne publikum, „boj“ o diaľkový ovládač, zameranie na sledovanie a popis návykov pri užívaní médií.

Účinky mediálnej produkcie a vplyv médií:

tematický okruh sleduje vplyv médií na usporiadanie každodenného života, vplyvy mediálnych obsahov na vnútorné rozpoloženie jedinca, celospoločenské a kultúrne vplyvy, realizácia prípravy televíznej či rozhlasovej diskusie na tému vplyvu médií.

Rola médií v moderných dejinách:

sprostredkúva poznatky o rozdielnom postavení človeka v tradičnej a modernej spoločnosti, význame kníhtlače, vysielania, digitalizácie, masovej spoločnosti, význame northcliffovskej revolúcie, modernej spoločnosti a slobody prejavu, bulváru, vývoju ľudskej komunikácie, médií a dejín.⁶¹

Prierezové témy súvisia svojím obsahom predovšetkým s humanitnými, sociálno-vednými a psychologickými predmetmi ako Občianska výchova, Český jazyk a Dejepis.

Prínos Mediálnej výchovy pre jednotlivé predmety je nasledovný:

Občianska výchova:

doplnenie predstavy o fungovaní rozhodovacích procesov v politickej komunikácii, o moci a jej kontrole, o verejnej mienke, v ekonomickej oblasti – zisk, spotreba.

Český jazyk a literatúra:

aplikácia predstavy o konštrukcii predvádzaného, otázka stereotypov, mýtov, rolí umeleckého prejavu, využívanie poznatkov o jazykových a znakových kódov pri kritickom čítaní textov.

Dejepis:

⁶¹ Tamtiež.

popis dejín technických prostriedkov komunikácie, poskytnutie poznatkov o súvislosti medzi vývojom médií a moderných spoločností, o inštitúciách, o vývoji verejnej sféry a o roli médií vo vypätých dejinných okamžikoch.

Vo štvrtej, poslednej časti RVP, je pozornosť upriamená na žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiakov nadpriemerne nadaných, na podmienky pre uskutočňovanie RVP a zásady pre spracovávanie školského vzdelávacieho programu.

„Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.“⁶²

Prierezové témy tvoria povinnú súčasť základného vzdelávania. Všetky témy uvedené v RVP musia byť školou zaradené do vzdelávania na 1. a 2. stupni. Nie všetky musia byť zastúpené v každom ročníku, ale v priebehu základného vzdelávania je povinnosťou ponúknuť žiakom postupne všetky tematické okruhy jednotlivých prierezových tém. Rozsah a spôsob realizácie stanovuje ŠVP. Podmienkou pre účinnosť prierezových tém je ich prepojenosť s obsahmi konkrétnych vyučovacích predmetov a mimoškolských činností.

Obsah tematických okruhov v RVP nie pre školy nijak obmedzujúci. Školy môžu klásť rozdielny dôraz na jednotlivé témy a tiež využívať rôzne formy a metódy výučby. Problém však môže nastať v prípade, ak si učiteľ nie je istý, či žiakom sprostredkoval z tematických okruhov prierezových tém všetko podstatné. Z tohto dôvodu bola vytvorená príručka – *Doporučené očekávané výstupy*, ktorá konkretizovala prierezové témy RVP a uľahčila integráciu tematických okruhov do vyučovacích predmetov.⁶³

⁶² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2012-04-05]. s. 100. Dostupné z www: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

⁶³ *Doporučené očekávané výstupy* [online]. Výzkumný ústav pedagogický. 2011[cit. 2012-04-07]. Dostupné z www: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>>.

3.2.1 Doporučené očekávané výstupy

Publikácia *Doporučené očekávané výstupy* (DOV) predstavuje metodickú podporu pre tvorbu budúcich metodických materiálov v oblasti prierezových tém a ich výučbu.

Vydaná bola v roku 2011 *Výzkumním pedagogickým ústavem v Praze*. Koordinátorkou autorského tímu a hlavnou autorkou celkovej koncepcie bola Markéta Pastorová. Na príručke sa ďalej podieľali odborníci z pedagogickej verejnosti, externými konzultantmi boli riaditelia a učitelia ZŠ a gymnázií a tiež zástupcovia neziskových organizácií.

DOV nie sú na rozdiel od očakávaných výstupov vzdelávacích odborov záväzné, ale pomáhajú učiteľom konkretizovať vedomosti a zručnosti, ale aj postoje a hodnoty, ktoré si majú žiaci v rámci prierezových tém osvojiť. Snažia sa čo najúčinnejšie prepojiť postojovú, hodnotovú a kognitívnu zložku vzdelávania a upozorniť na presahy, ktoré sú medzi jednotlivými tematickými okruhmi a medzi prierezovými témami navzájom.⁶⁴ Sú využiteľné ako pri výučbe formou integrácie, tak aj pri školských projektoch, seminároch, kurzoch, či pri realizácii prierezovej témy formou samostatného vyučovacieho predmetu. Publikácia súčasne poskytuje východisko pre hodnotenie žiakov, hodnotenie výučby, môže slúžiť ako podklad k prípadnej inovácii učebných osnov a realizácií školských vzdelávacích aktivít. DOV sa môžu stať dôležitým zdrojom pre spätnú väzbu obsahu prebiehajúcich i pripravovaných vzdelávacích projektov a rôznorodých metodických materiálov.⁶⁵

Publikácia sa zameriava na nasledovné prierezové témy: *Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova*. Uvedené témy sú samostatne spracované pre 1. a 2. stupeň ZŠ.⁶⁶

Časť metodiky s názvom *Mediální výchova* sa orientuje na schopnosť aktívne využívať médiá k jednaniu v spoločnosti a na schopnosť zaujať si od nich kritický odstup. DOV prepájajú z tohto dôvodu receptívne a produktívne činnosti. Okrem získania základných zručností je dôraz kladený na nadobudnutie vedomostí z oblasti mediálnej produkcie, dejín médií, rolí médií v spoločnosti, postupov a prostriedkov mediálnej

⁶⁴ Tamtiež

⁶⁵ Tamtiež

⁶⁶ V celom texte je používaná skratka „1. stupeň“ a „2. stupeň“ v zmysle prvý a druhý stupeň ZŠ.

komunikácii a bezpečnosti pri používaní médií (čo súvisí najmä s rozvojom internetových médií a sociálnych sietí).⁶⁷

Tematický okruh: *Mediální propedeutika*

1. stupeň – 1. obdobie

Tematický okruh plní úlohu prostredníka pre vstup do sveta médií, predstavuje úvodnú časť mediálnej výchovy. Základnou funkciou nie je získavanie faktických znalostí z oblasti médií, ale vytváranie situácií, priestoru a príležitostí, v ktorých môžu žiaci aktívne pracovať a vymieňať si svoje mediálnej zážitky a skúsenosti. Súčasťou okruhu je oboznámenie s výhodami a rizikami médií (internet, mobil, nové technológie).

Odporúčané očakávané výstupy: žiak odpovedá na otázky zamerané na obsah jednoduchého spravodajského či reklamného zdelenia, charakterizuje postavy a hodnotí ich správanie vzhľadom na udalosť, dotvára krátku správu do logického celku; pri sledovaní televízie, čítaní či posluchu rozlišuje prostredie reálne a fantastické, rozlišuje miesto, čas a deje, jednoduché príbehy rozpráva v časovej a príčinnej súvislosti, rozlišuje prania, ktoré sľubuje splniť reklama a prania vlastné, vie, ktoré médiá ho prevádzajú počas dňa, začína rozpoznať riziká internetu.

Tematický okruh: *Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení*

1. stupeň – 2. obdobie

Tematický okruh čiastočne zahŕňa aj témy z tematického okruhu *Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality* a *Stavba mediálních sdělení*. Súčasne obsahuje jednoduché produktívne činnosti z tematických okruhov *Tvorba mediálních sdělení* a *Práce v realizačním týmu*. Okruh je dôležitý pre vytvorenie základov kritického myslenia a rozlišovanie funkcie jednotlivých mediálnych zdelení. Mediálna výchova ponúka pre toto obdobie rad možností. Vŕahujú sa k sociálnemu učeniu, čitateľskej gramotnosti, k rozšíreniu vyjadrovacích schopností, kooperácii a verejnej prezentácií.

Odporúčané očakávané výstupy: žiak rozlišuje podľa charakteristických rysov a spôsobu využitia masové a sieťové média, rozlišuje funkcie mediálnych zdelení a rôzne formáty, rozoznáva a využíva základné prostriedky spravodajstva, rozpozna reklamné ciele a prostriedky, ktoré reklama využíva, vysvetlí rozdiely medzi reálnym

⁶⁷ *Doporučené očekávané výstupy - Mediální výchov v základním vzdělávání*[online]. Výzkumný ústav pedagogický. 2011[cit. 2012-04-10]. Dostupné z www: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>>.

a virtuálnym svetom, uvedomuje si riziká uverejňovania informácií na komunikačných sieťach, chráni si osobné údaje.

2. stupeň

Tematický okruh na 2. stupni zahŕňa i témy tematického okruhu *Vnímání autora mediálních sdělení*. Obsahuje jednoduché produktívne činnosti z tematických okruhov *Tvorba mediálních sdělení* a *Práce v realizačním týmu*. Pozornosť sa zameriava okrem vyššie spomenutých schopností nadobudnutých na 1. stupni na rozoznávanie manipulatívneho pôsobenia médií.

Odporúčané očakávané výstupy: žiak rozpoznáva typy mediálnych zdení a ich typické výrazové prostriedky, určuje význam grafických prostriedkov, citové zafarbenie výrazových prostriedkov, rozlišuje seriózne a bulvárne spravodajstvo, identifikuje zábavné prvky, rozoznáva rôzne prejavy násilia (skryté, naznačené, priamo vyjadrené, psychické).

Tematický okruh: *Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality*

2. stupeň

Tematický okruh uvádza žiaka do problematiky vnímania toho, čo je „reálne“ v každodennom živote a ako nám realitu sprostredkovávajú média.

Odporúčané očakávané výstupy: žiak rozlišuje fakt a fikciu v mediálnych zdeniach, identifikuje základné žánre a výrazové prostriedky fikcie, u tlačených médií pomenúva funkciu použitia vizuálnych prvkov, u audiovizuálnych médií vníma význam práce s obrazom, pri internete vníma vytváranie intímneho pocitu a neformálneho kontaktu, vníma stereotypy, nadnesenie, paródiu v médiách.

Tematický okruh: *Stavba mediálních sdělení*

2. stupeň

Tematický okruh odkrýva pravidelnosti v štruktúre mediálnych zdení. Jeho prínosom je okrem iného aj skutočnosť, že žiak začne vnímať mediálne produkty nielen ako prejav kultúry a samozrejmu súčasť života, ale aj ako zdroj poznania spoločnosti.

Odporúčané očakávané výstupy: žiak porovnáva mediálne produkty a identifikuje pravidelnosti v ich štruktúre, navrhuje štruktúru školského časopisu, resp. webovej stránky, určuje kritéria výberu správ, pomenúva základné štruktúry príbehu a jeho zložky a tie rozpoznáva aj v iných formátoch (reklama), určí aké sú predstavy o cieľovej skupine, analyzuje produkciu pre svoju vekovú skupinu.

Tematický okruh: *Fungovanie a vliv médií ve společnosti*

2. stupeň

V rámci tohto okruhu žiak preniká do súvislostí, ktoré utvárajú mediálnu produkciu. Osvojuje si predstavy o postavení a úlohe médií v moderných spoločnostiach a úlohe médií v živote človeka. Súčasne získava základné informácie o jednotlivých mediálnych profesiách.

Odporúčané očakávané výstupy: žiak vníma vzťah médií a slobody prejavu, význam tlače v demokratickej spoločnosti, zároveň chápe aj riziká tohto vzťahu. Vysvetlí význam rozšírenia masových médií a význam nástupu sieťových médií, pomenúva oblasti vplyvu médií na človeka, rozpozna úlohu médií vo vlastnom živote, rozoznáva vplyv reklamy a vplyv komunikačných technológií na podobu komunikácie v skupinách, zhodnotí výhody a riziká získaných informácií z internetových zdrojov.⁶⁸

3.3. Mediálna výchova na Slovensku - komparácia

Významnou osobnosťou, ktorá pomohla mediálnej výchove k zaradeniu sa do učebných osnov na Slovensku, je publicista a mediálny expert pôsobiaci na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a na Univerzite Komenského v Bratislave - Samuel Brečka.⁶⁹ Jeho publikácia, *Mediálna výchova*, vydaná v roku 1990 bola prelomovou, nakoľko v tej dobe Ministerstvo školstva len začalo uvažovať o začlenení mediálnej výchovy do škôl a dovtedy sa učilo o médiách len v rámci histórie či literatúry.

Jedinou školskou mediálnou aktivitou, ktorá mala v tej dobe výraznejšie zastúpenie na Slovensku v porovnaní Českej republiky bolo vydávanie školských časopisov. Táto činnosť má na Slovensku bohatú tradíciu. V roku 1994 vyšla metodická príručka *Vydávame školský časopis*, ktorú je možné považovať za prvú učebnicu mediálnej výchovy pre stredoškolskú mládež na Slovensku. Obsahuje jednotlivé spravodajské žánre, základy elektronického redigovania textov a tiež informácie o praktických skúsenostiach s riadením a vydávaním periodík.⁷⁰

⁶⁸ Celý text vychádza z vyššie citovanej metodické podpory DOV- Mediální výchova, ktorú už ďalej necitujeme. Rozsah tejto časti sa môže zdať príliš dlhý, ale pokladali sme za užitočné popísať jednotlivé stupne a tematické okruhy podrobnejšie.

⁶⁹ HOHNOVÁ, Barbora. *Mediálna výchova*. Revue pro média, 2004, roč. 4, č. 8.

⁷⁰ BREČKA, Samuel a kol. *Mediálna výchova*. Bratislava: Národné centrum mediálnej komunikácie, 1999. 52 s. ISBN neuvedené. s.35.

Od školského roku 2005/2006 sa realizoval na vybraných základných školách a osemročných gymnáziách projekt experimentálneho overovania učebných osnov nepovinného a voliteľného predmetu Mediálna výchova pre 5.- 9. ročník ZŠ a 1.- 4. ročník osemročných gymnázií a tiež učebných textov a metodických materiálov. Išlo o prvý pilotný výskumný projekt svojho druhu na Slovensku, na ktorom sa zúčastnilo 288 žiakov.⁷¹ Na základe výsledkov projektu navrhol Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) zaradiť mediálnu výchovu do zoznamu nepovinných a voliteľných predmetov. Od školského roku 2008/2009 tak tvorí mediálna výchova súčasť povinného obsahu vzdelávania na základných a stredných školách.

1. septembra 2008 vstúpil na Slovensku do platnosti nový zákon o výchove a vzdelávaní, ktorý okrem iného zaviedol do praxe škôl nové kurikulárne dokumenty – Štátne vzdelávacie programy (ŠVP). Tie sú obdobou Rámcových vzdelávacích programů (RVP) a vychádzajú tiež z rovnakej filozofie. Slovenská republika používa Medzinárodnú štandardnú klasifikáciu vzdelávania ISCED, a z toho dôvodu existujú dva typy dokumentov: ŠVP pre primárne vzdelávanie (1. - 4. ročník ZŠ) a ŠVP pre sekundárne vzdelávanie (5. – 9. ročník ZŠ a SŠ). Tie sa stali predlohou pre školy, ktoré vypracovávali vlastné vzdelávacie programy. Ciele a výstupy primárneho vzdelávania zahŕňajú na rozdiel od českých RVP vo veľkej miere kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií. Veľká pozornosť je venovaná taktiež formulácii obsahového a výkonového štandardu pre jednotlivé predmety, resp. výstupy vzdelávania. Tie predstavujú presnejšie a konkrétnejšie materiály ako očakávané výstupy RVP základného vzdelávania v Českej republike. Do ŠVP na Slovensku je zhodne s RVP v ČR zaradená aj mediálna výchova.⁷²

Mediálna výchova na Slovensku je tak ako v Čechách klasifikovaná ako prierezová téma, ktorá sa môže vyučovať formou samostatných kurzov, voliteľného predmetu alebo v rámci učebných predmetov. Na rozdiel od Českej republiky je mediálna výchova zaradená do povinného obsahu vzdelávania už v materských školách, kde je realizovaná prostredníctvom rôznych organizačných foriem a učením hrou.⁷³

⁷¹ Štátny pedagogický ústav. Adiovizuálne informačné centrum [online] [cit. 2012-04-10]. Dostupné z [www.:<http://www.aic.sk/aic/adresar/skoly-a-vzdelavacie-aktivity/nova-koncepcia-vytvarnej-vychovy-pre-1.-a-2.-stupen-zakladnej-skoly.html>](http://www.aic.sk/aic/adresar/skoly-a-vzdelavacie-aktivity/nova-koncepcia-vytvarnej-vychovy-pre-1.-a-2.-stupen-zakladnej-skoly.html).

⁷² PŘICHYSTALOVÁ, Ivana. Slovenská kutikulární reforma a informační a telekomunikační technologie. Článek. 13. 1. 2009. Dostupné z:<http://www.rvp.cz/clanek/2900>.

⁷³ *Koncepcia mediálnej výchovy v SR* [online]. Zodpovedne.sk . 2009. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z [www.:<http://www.zodpovedne.sk/download/koncepcia_medialnej_vychovy_v_SR.pdf>](http://www.zodpovedne.sk/download/koncepcia_medialnej_vychovy_v_SR.pdf).

Na vyššie uvedený experimentálny projekt nadviazal projekt kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov - pilotný projekt špecializačného kvalifikačného štúdia: *Príprava učiteľov mediálnej výchovy na základných školách a osemročných gymnáziách*. Projekt sa realizoval od februára 2008 v spolupráci Štátneho pedagogického ústavu a Katedry masmediálnej komunikácie a reklamy Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Jeho cieľom bolo posilniť mediálne a didakticko-metodické kompetencie učiteľov, umožniť im získať poznatky z oblasti masmediálnej komunikácie, žurnalistiky, pedagogiky, psychológie, ale aj rozšíriť ich kompetencie v zmysle aktívneho, kritického a zodpovedného využívania rôznych druhov médií a ich produktov. Prví absolventi projektu sa zapojili do pedagogickej praxe v roku 2010.⁷⁴

V oblasti mediálnej výchovy vznikol na Slovensku i rad ďalších projektov. Z nich uvádzame dva najdôležitejšie.

Infovek – Pod’me sa učiť mediálnu výchovu

Teleprojekt je súčasťou výskumu mediálnej gramotnosti žiakov základných škôl 2. stupňa a zodpovedajúcich tried osemročných gymnázií. Jeho zámerom je ponúknuť priestor pre nápady a námety na inovatívne vyučovanie slovenského jazyka. Priestor internetovej stránky je určený pedagógom, ktorí hľadajú inšpirácie na kreatívne a pútavé vyučovanie slovenského jazyka a takisto aj tým, ktorí už majú skúsenosti s mediálnou výchovou a radi by ponúkli svoje praktické námety k začleneniu mediálnej výchovy do vyučovania slovenského jazyka.⁷⁵

Projekt zodpovedne.sk

Atribút neformálnej neinštitucionalizovanej mediálnej výchovy je možné priradiť k projektu zodpovedne.sk, ktorý zvyšuje mediálnu gramotnosť detí a rodičov v oblasti internetu.⁷⁶ Jeho hlavným cieľom je zvyšovať povedomie o zodpovednom používaní internetu a mobilných telefónov, vzbudiť u rodičov záujem o to, akým spôsobom trávia

⁷⁴ Tamtiež.

⁷⁵ Infovek – Pod’me sa učiť mediálnu výchovu. *Infovek.sk* [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z www: <<http://www.infovek.sk/projekty/index.php>>.

⁷⁶ *Koncepcia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania* [online]. Zodpovedne.sk . 2009. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z www: <http://www.zodpovedne.sk/download/koncepcia_medialnej_vychovy_v_SR.pdf> .

ich deti čas na internete. Jeho súčasťou je i spustenie združenej linky pomoci na Slovensku.

11. marca 2011 otvorila Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave prvý predmetný vzdelávací program zameraný na problematiku mediálnej výchovy. Absolvovanie tohto unikátneho programu v rozsahu 240 vyučovacích hodín umožňuje získať stredoškolským učiteľom úplnú kvalifikáciu na vyučovanie samostatného predmetu Mediálna výchova a teda novú atraktívnu aprobáciu. Koordinátorom programu je IMEC – Centrum mediálnej gramotnosti a štúdium akredituje Akreditačná rada Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. IMEC – Centrum mediálnej gramotnosti pri Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave zabezpečuje budúcim učiteľom mediálnej výchovy metodickú, technickú a konzultačnú podporu, ako aj prístup k multimediálnym materiálom a knižnici odbornej literatúry zameranej práve na túto problematiku.⁷⁷

Podľa slov Norberta Vrabca, riaditeľa Centra mediálnej gramotnosti: *„mediálnu výchovu podľa našich prieskumov považujú študenti stredných škôl za veľmi atraktívny a užitočný odbor. Podľa platnej legislatívy ho každá základná i stredná škola môže v súčasnosti ponúkať svojim študentom ako samostatný voliteľný predmet. Okrem toho by všetky školy mali mediálnu výchovu aplikovať aj ako takzvanú prierezovú tému. Znamená to, že mediálnu gramotnosť by si študenti mali rozvíjať tiež v rámci iných predmetov – napríklad na informatike, náuke o spoločnosti, slovenčine a podobne.“*⁷⁸

Problematika mediálnej výchovy je predmetom viacerých publikácií. V nasledovnom texte uvádzame jedny z najnovších.

Deti v sieti

Deti v sieti vydalo občianske združenie eSlovensko v roku 2012. Publikácia prináša informácie o rizikách internetu. Poskytuje prehľad základných ohrození internetom, vysvetľuje, ako tieto riziká vyzerajú a ako ich rozpoznať. Následne sú v knihe uvedené návody ako ochrániť deti pred týmito rizikami a akým spôsobom sa s nimi o tejto téme rozprávať. Publikácia je určená rodičom, učiteľom a iným pracovníkom s deťmi a mládežou, ktorí sa tejto problematike venujú a chcú sa v nej lepšie orientovať.

⁷⁷ Prvá skupina stredoškolských učiteľov začala študovať predmet mediálna výchova. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z [www: <http://www.medialnavychova.sk/?p=969>](http://www.medialnavychova.sk/?p=969).

⁷⁸ Tamtiež.

Každá z 11 kapitol publikácie sa venuje jednému riziku:

- Hry a gambling
- Internetové podvody
- Internetové známosti
- Kyberšikanovanie
- Mobily
- Netolerancia na internete
- Nevhodný obsah
- Nevyžiadany obsah
- Sexualita na internete
- Závislosti
- Zneužitie osobných údajov

Jednotlivé riziká sú ilustrované reálnymi príkladmi zo Slovenska i zahraničia. Súčasťou každej kapitoly sú tiež zdroje, z ktorých autori čerpali informácie. Publikácia je zadarmo prístupná k stiahnutiu na stránke www.zodpovedne.sk.⁷⁹

Mediálne kompetencie

V roku 2011 vyšla v reedícii v elektronickej podobe publikácia *Mediálne kompetencie*. Jej autorkou je prof. Eva Poláková. Publikácia sa zaoberá problematikou rozvoja mediálnych kompetencií v celoživotnom vzdelávaní v rámci ponuky doplnkových foriem univerzitného štúdia. Texty tvorí teoretická časť a návrhy cvičení a praktických činností štruktúrované do piatich okruhov: mediálne kompetencie a mediálna etika, printové médiá, rozhlas, film a televízia, internet. Publikáciu je možné bezplatne si stiahnuť na tomto odkaze: <http://www.medialnavychova.sk/?p=1548>.⁸⁰

Mediálna výchova pre učiteľov stredných škôl

Ide o novú publikáciu vydanú v novembri 2011 a určenú pedagogickej verejnosti. O jej vydanie sa zaslúžili Centrum mediálnej gramotnosti a Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave. Kniha obsahuje úvod do mediálnej výchovy a možnosti jej praktickej aplikácie do školskej praxe. V tomto období bola vydaná i ďalšia kniha s názvom *Myslíme kriticky o médiách*, ktorá je voľne dostupná na internetovej stránke

⁷⁹Deti v sieti – nová publikácia o rizikách internetu. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z [www: <http://www.medialnavychova.sk/?p=1589>](http://www.medialnavychova.sk/?p=1589).

⁸⁰ Publikácia *Mediálna výchova* vyšla v elektronickej podobe. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z [www: <http://www.medialnavychova.sk/?p=1548>](http://www.medialnavychova.sk/?p=1548).

Slovenského centra pre komunikáciu a rozvoj na linke <http://www.sccd-sk.org/sk/sckr/publikacie/myslime-kriticky-o-mediach>.

Okrem knižných publikácií vznikol v oblasti mediálnej výchovy animovaný seriál *Ovce.sk*. Je určený deťom materských a základných škôl, ktorým predstavuje zábavnou formou nástrahy mediálneho sveta a nenásilnou formou dáva príklady, ako sa im brániť. Seriál sa medzi deťmi teší veľkej obľube a je vysielaný ako na verejnoprávnych, tak aj regionálnych televíziách. Časti seriálu je možné sledovať na stránke www.ovce.sk.

Prvým významným opatrením v oblasti televízneho vysielania v Slovenskej republike, ktoré je možné klasifikovať v rovine mediálnej výchovy ako prvok zvyšovania mediálnej gramotnosti verejnosti, bolo prijatie systému klasifikácie televíznych programov a ich označovania určenými grafickými symbolmi v roku 2003.⁸¹

Pre zvyšovanie záujmu o činnosť a fungovanie médií sú každý rok usporiadané dni otvorených dverí, pri ktorých má verejnosť prístup do televíznych štúdií a rozhlasových staníc. V priamom kontakte s médiami má zároveň možnosť dozvedieť sa o princípoch fungovania médií a tvorivých aktivitách zamestnancov.

3.4 Vzdelávanie učiteľov v oblasti mediálnej výchovy v Českej republike

Vzdelávanie pedagógov je bezpochyby jedným z kľúčových prvkov rozvoja mediálnej výchovy. Nevyhnutným predpokladom pre jej vyučovanie je znalosť teoretických základov mediálnych štúdií, orientácia v tematike a v spôsoboch jej sprostredkovania žiakom.

Kurikulárna reforma priniesla so sebou zmeny v oblasti vzdelávania pedagógov, ktoré sa týkajú aj mediálnej výchovy. Kurzy zamerané na túto vzdelávaciu oblasť sú organizované pedagogickými fakultami, akademickými pracoviskami a pedagogickými centrami.⁸² (Brychta, 2007:16-19).

Jeden z prvých kurzov zameraných na edukáciu pedagogickej verejnosti v oblasti mediálnej výchovy bol kurz *Mediální výchova v odborném školství*, ktorý

⁸¹ *Koncepcia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania* [online]. Ministerstvo kultúry. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z [www: <http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>](http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf).

⁸² BRYCHTA, Jan. *Média pro žáky základních škol*. In *Strategie*, november 2007, číslo 47, s. 16.

usporiadal Národní ústav odborného vzdelávání v Praze. Kurz prebiehal dva mesiace - od decembra 2002 do februára 2003.⁸³

Na organizácii kurzov a školení pedagógov v ČR sa podieľa vo veľkej miere CEMES Fakulty sociálnych vied Univerzity Karlovy. V roku 2010 uskutočnil kurzy pre učiteľov s názvom *Základy mediální výchovy* v celkovom rozsahu dvadsať vyučovacích hodín. Podľa informácií VÚP (Výzkumný ústav pedagogický) išlo v tej dobe o pravdepodobne jediný takto prepracovaný kurz akreditovaný MŠMT (Ministerstvi školstva, mládeže a tělovýchovy).⁸⁴ CEMES spoločne s Knihovnou Národního Muzea sa podielali na príprave informačného CD-ROMu *Mediální studia na přelomu tisíciletí a role médií v dějinách českých zemí*, ktorý bol vydaný v roku 2003. Veľký počet kurzov a seminárov pre vzdelávanie učiteľov organizuje tiež Národní institut dětí a mládeže (NIDV). Jedným z jeho hlavných projektov bol *Klíče pro život – Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání*. Okrem iných oblastí je súčasťou projektu tiež *Mediální výchova a medializace*.⁸⁵

Kurzy zamerané na mediálnu oblasť ponúkajú tiež pedagogické fakulty. Medzi ne patrí: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, ktorá ponúka viacero predmetov s mediálnou tematikou: Mediální výchova, Úvod do pedagogiky médií alebo Pedagogika médií.⁸⁶ Vzhľadom na to, že si študenti môžu vybrať aj z ponuky predmetov iných fakúlt, otvára sa pre študentov Pedagogickej fakulty možnosť navštevovať kurzy Fakulty sociálnych vied, ktorá zaradila do štúdia na magisterskom stupni predmety ako Mediální gramotnost a mediální výchova a na bakalárskom stupni Marketing a mediální výchova.

Rovnako Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brne otvára pre študentov kurzy Mediální kultura, Mediální výchova, Média ve výtvarném umění, či Filmová a mediální výchova.⁸⁷

Na Ostravskej univerzite sa zahájila výučba mediálnej výchovy v rámci projektu *Mediální výchova na Pedagogické fakultě*. Cieľom projektu bolo zaviesť výučbu

⁸³ ŠEBESTOVÁ Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol* [online]. 2012. Národní ústav odborného vzdělávání [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <http://www.nuov.cz/uploads/KURIKULUM/Prurezova_temata_1_dil.pdf>.

⁸⁴ Mediální výchova, nové téma ve výuce. *Učitelské noviny* [online]. 2006 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=48&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088>>.

⁸⁵ O NIDM – Co je vlastně NIDM. *Národní institut dětí a mládeže* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.nidm.cz/o-nidm>>.

⁸⁶ Studium. *Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://it.pedf.cuni.cz/studijni/index.php?menu=29>>.

⁸⁷ Karolinka fakulty sociálních věd. *Fakulta sociálních věd UK* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://karolinka.fsv.cuni.cz/>>.

predmetov, (Práce s informacemi a Média a komunikace) ktoré by rozvíjali mediálnu gramotnosť učiteľov a následne zvyšovali ich kompetencie v tejto oblasti⁸⁸.

Premety zamerané na mediálnu oblasť nájdeme aj v ponuke Pedagogickej fakulty Jihočeskej univerzity v Českých Budějovicích. Pre študentov sú pripravené kurzy:

Úvod do studia médií; Média, společnost a kultura; Mediální gramotnost a Jak rozumět médiím.⁸⁹

V ponuke univerzít sú aj kurzy pre učiteľov, ktorí majú záujem o prehĺbenie svojej kvalifikácie. Napríklad Pedagogická fakulta v Hradci Králové má akreditované programy akreditované v systéme ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov v rámci kurzu *Mediální výchova a Mediální výchova – průřezové téma RVP ZV* pre učiteľov 1. stupňa ZŠ. Ďalšou aktivitou univerzity v Hradci Králové v spolupráci s Karlovou univerzitou v Praze, Fakultou sociálních věd a občianskym združením Pro-Central je projekt *Média a multimédia*. Ide o súbor kurzov určených pracovníkom škôl a školských zariadení v Královohradeckém kraji. Program zahŕňa päť oblastí: *Základní využívání multimédií ve výuce*, *Předmětové aplikace využití multimédií ve výuce* (chémia, fyzika, technické predmety), *Mediální výchova ve školách*, *Filmová a multimediální tvorba*, *Rozvoj počítačové gramotnosti*. Kurzy sú bezplatné a ich účastníci obdržia pomôcky pre využitie vo výučbe, študijné materiály a flashdisk zdarma s náhradnými materiálmi.⁹⁰

Okrem prípravy projektov mediálnej výchovy a ich spolufinancovania sa zaoberajú MŠMT a VÚP aj vlastnou tvorbou dokumentov a metodických príručiek, ktoré MŠMT zverejňuje na svojich internetových stránkach. Jednou z nich je *Příklady dobré praxe*, ktorá má sekciu vyčlenenú mediálnej výchove.⁹¹

Popri štátnych inštitúciách funguje rad nevládných organizácií, ktoré prispievajú k šíreniu povedomia o dôležitosti mediálnej gramotnosti. Mnohé z kurzov, ktoré organizujú, majú finančnú podporu MŠMT. V nasledovnom texte popíšeme činnosť tých najdôležitejších.

⁸⁸ Katedra informačních a komunikačních technologií PdF OU: Mediální výchova na pedagogické fakultě. *Pedagogická fakulta OU*. [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://pdf.osu.cz/kik/index.php?id=618>>.

⁸⁹ Mediální výchova - Katedra Společenských věd. *Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online]. [cit. 2012-04-16]. Dostupné z www: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/spol_vedy/MV/predmety.html> .

⁹⁰ Média a multimédia v pedagogické praxi. *Projekt-media.wz.cz*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.projekt-media.wz.cz/>>.

⁹¹ Příklady dobré praxe pro základní vzdělávání. *Výzkumný ústav pedagogický v Praze*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <http://pdpzv.vuppraha.cz/index.php?p=PDP&u=PDP_uvod>.

Člověk v tísni

Nezisková organizácia *Člověk v tísni* je veľmi aktívnym účastníkom presadzovania mediálnej výchovy v českej spoločnosti. Jej webový portál *Varianty* ponúka aktuálne informácie, texty a metodické materiály, ktoré je možné využiť aj pri výučbe mediálnej výchovy. V rámci rovnomenného projektu sú možnosti prezenčných školení a seminárov, ale tiež ponuka e-learningových kurzov.⁹²

Czech Partners

Czech Partners je nezisková organizácia, ktorá je realizátorom projektu *Rozumět médiím*. Hlavným partnerom projektu bol CEMES UK FSV. Projekt bol zameraný na učiteľov, ktorým chcel poskytnúť náhľad do fungovania médií, a týmto spôsobom ich pripraviť na výučbu mediálnej výchovy v školách. Cieľom projektu bolo vytvoriť nový vzdelávací systém s interaktívnou pedagogikou pre ZŠ a SŠ použiteľnou pre prierezové témy, ale tiež pre bežné predmety. Medzi základné výstupy z projektu patrí metodická príručka pre učiteľov s multimedialným CD-ROMom, ktorú budeme podrobne analyzovať v praktickej časti práce.⁹³

EduArt

Občianske združenie EduArt organizovalo rovnomenný projekt, ktorý získal podporu MŠMT a Európskeho sociálneho fondu. Hlavným cieľom projektu bolo rozvíjať tvorivosť u žiakov, ale tiež ponúknuť pedagógom odborné konzultácie pri realizácii vlastných projektov, metodickú podporu, možnosť využiť pripravené metodické materiály.⁹⁴

Aisis

Občianske združenie Aisis, realizovalo v rokoch 2006 až 2007 realizovalo projekt spoločne so ZŠ Tábořská Praha a Sdružením dětí a mládeže Horní Slavkov. Projekt bol spolufinancovaný Európskym sociálnym fondom. Medzi jeho hlavné aktivity patrili semináre mediálnej tvorby, semináre tvorby školského časopisu, vydanie metodickej príručky pre učiteľov a preklad a úprava anglických publikácií k výučbe mediálnej výchovy. Hlavným cieľom projektu bola didaktická podpora učiteľov v oblasti prierezovej témy Mediálna výchova a podpora redakcií školských časopisov.⁹⁵

⁹² Varianty.cz. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.varianty.cz/>>.

⁹³ Rozumět médiím [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.rozumetmediim.cz/>>.

⁹⁴ EduArt. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.eduart.cz/default.html>>.

⁹⁵ JIRÁKOVÁ, Helena. Iniciativy ve vzdělávání – Média tvorivě. *RVP – Metodický portál*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1208/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---MEDIA-TVORIVE.html>>.

Abeceda

Abeceda je občianske združenie, ktoré organizuje rad vzdelávacích kurzov pre učiteľov. medzi patrí aj kurz mediálnej výchovy. Združenie organizuje množstvo projektov a súťaží, vydáva knihy, časopisy, zborníky a CD-ROMy. Pod Abecedu spadajú aj weby so zameraním na problematiku mediálneho vzdelávania: *Šotkoviny a Čtenářská gramotnost a projektové vyučování*.⁹⁶

JuniorMedia Society

Táto obecne prospesná spoločnosť je garantom modulu *Užití multimédií a mediální výchova ve výuce*. V rámci projektu *Mediální výchova* zorganizovala JuniorMedia Society od roku 2004 viacero kurzov akreditovaných MŠMT zameraných na školenie učiteľov. Patria medzi ne napríklad *Mediální výchova na Z a SŠ*, *Multimediální technika ve výuce*, *Vedení dětí při práci s multimediální technikou a videozáznamu na počítači*, *Střih videozáznamu na počítači*, *Práce s kamerou a mikrofonem*.⁹⁷

Czech Efficient Learning Node (CELN)

Na základe rozhodnutia Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy získalo občianske združenie CELN v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů dotáciu na realizáciu projektu s názvom *ProMed*. Projekt financovaný zo štátneho rozpočtu ČR a Evropského sociálneho fondu bol realizovaný od januára 2007 do júna 2008. Jeho zámerom bola realizácia prierezovej témy Mediálna výchova na druhom stupni základnej školy. Do ProMedu bolo zapojených desať ZŠ z celej Českej republiky a aktívne sa na ňom podieľali pedagógovia aj žiaci. Projekt zahŕňal workshopy pre učiteľov, prácu s deťmi v školách, záverečnú konferenciu a vydanie zborníka.⁹⁸

3.4.1 České zdroje na podporu mediálnej výchovy

V tejto časti uvádzame výber z českých webových portálov, ktoré slúžia ako podpora mediálnej výchovy a ktoré sú určené predovšetkým pedagogickým pracovníkom. Sme si vedomí faktu, že portálov, ktoré sa tejto problematike venujú či už okrajovo alebo celkovo je viac, avšak pokúsili sme sa aspoň o stručný prehľad tých najznámejších.

⁹⁶ Projekty ESF. *Abeceda – občanské sružení*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z [www: <http://www.abeceda-os.cz/kategorie/projekty-esf>](http://www.abeceda-os.cz/kategorie/projekty-esf).

⁹⁷ Junior Media Society. *Mediální výchova* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z [www: <http://www.medialnivychova.cz/Media/Index.aspx>](http://www.medialnivychova.cz/Media/Index.aspx).

⁹⁸ Info o projektu. *Promed- Celn*. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z [www: <http://portal.celn.cz/promed/Infoprojektu/tabid/319/language/cs-CZ/Default.aspx>](http://portal.celn.cz/promed/Infoprojektu/tabid/319/language/cs-CZ/Default.aspx).

Metodický portál RVP (www.rvp.cz)

Portál vznikol ako metodická podpora pre učiteľov. V. Obsahuje širokú škálu informácií ohľadom inovácie alebo tvorby výučby. V časti venovanej základnému a gymnaziálnemu vzdelaniu sú dostupné spracované materiály z oblasti mediálnej výchovy.⁹⁹

Škola médií (www.skolamedii.cz)

Portál je súčasťou projektu Mediální výchova. Formou spracovaných metodických materiálov a videí so sprievodným textom poskytuje základné informácie o fungovaní médií. V sekcii Zdroje a Metodické materiály sa nachádza rad zaujímavých informácií z mediálnej oblasti a inšpirácií k aktivitám.¹⁰⁰

Klíče pro život (www.nidm.cz)

Portál bol spustený ako súčasť projektu *Klíče pro život: Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání*, ktorý sme popisovali v predchádzajúcej podkapitole. Vytvára prostredie, v ktorom si učitelia môžu vymieňať skúsenosti a vzájomne sa inšpirovať

Nájdeme v ňom napr. správy o realizácii vzdelávacích programov v oblasti mediálnej výchovy, informácie o zaujímavých udalostiach pre školy, články o fungovaní médií.¹⁰¹

Mediální gramotnost.cz (<http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz>)

Stránky portálu, prevádzkovanom CEMES FSV UK, sú určené pre všetkých, ktorí sa zaoberajú mediálnou výchovou a mediálnou gramotnosťou. Okrem metodických námetov pre učiteľov a rád pre rodičov k zvyšovaniu mediálnych kompetencií ich detí obsahuje portál tiež odkazy na domáce i zahraničné užitočné zdroje, literatúru a texty z oblasti mediálnej problematiky.¹⁰²

Projektovým vyučovaním k mediální výchově (<http://portal.celn.cz/promed>)

Portál je súčasťou projektu ProMed. Odkazuje na rad literatúry týkajúcej sa mediálnej výchovy a foriem výučby.¹⁰³

Mediální vzdělávání (www.medialni-vzdelavani.cz)

Správcom webu je *Centrum mediálního vzdělávání* (CMV), ktoré pomáha školám publikovať metodické materiály, pripravovať projekty, či organizovať letné novinárske

⁹⁹ *České zdroje na podporu mediální výchovy*. [online]. Mediální gramotnost.cz [cit. 2012-04-19].

Dostupné z: <<http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/ceske-zdroje-na-podporu-medialni-vychovy>>.

¹⁰⁰ Tamtiež.

¹⁰¹ Tamtiež.

¹⁰² Mediální gramotnost.cz. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www:

<<http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/hlavni-tema/o-portalu/>>.

¹⁰³ *České zdroje na podporu mediální výchovy*. [online].

tábory. CMV na webe prezentuje výsledky činnosti detí vo forme výstupov z realizovaných táborov, ako aj metodické podklady k výučbe mediálnej výchovy.¹⁰⁴

Čtenářská gramotnost a projektové vyučování (www.ctenarska-gramotnost.cz)

Web je súčasťou rovnomenného projektu o. z. Abeceda. Zelené rubriky venované mediálnej výchove obsahujú tipy do výučby, inšpirácie zo zahraničia, informácie o školských časopisoch, súťažiach a ďalšie zdroje k téme.¹⁰⁵ V sekcii *Doporučené články* sa nachádzajú filmy, ktoré môžu učitelia využiť v rámci výučby mediálnej výchovy.¹⁰⁶

Metodická a informačná podpora mediální výchovy (www.mediasetbox.cz)

Tzv. *Media set* je súbor metodických a informačných nástrojov podporujúcich výučbu mediálnej výchovy. Obsahuje príručku, pracovné listy pre študentov a tematické výučbové filmy. V sekcii *Užitečné informace* sa nachádzajú názory odborníkov, historický vývoj médií a zoznam literatúry k mediálnej výchove. Web je súčasťou projektu *Mediální výchova na gymnáziích*.¹⁰⁷

Mediální škola (www.medialniskola.cz)

Web je súčasťou projektu *Mediální škola*, určeného predovšetkým animátorom stredísk mládeže, ale môže byť podnetným zdrojom informácií aj pre pedagógov. V sekcii *Galerie* je možné stiahnuť si prednášky a prezentácie, ktoré na workshopoch odzneli.¹⁰⁸

Moderní dějiny (www.moderni-dejiny.cz)

Tento vzdelávací portál je určený pre učiteľov, ale tiež študentov. Poskytuje výučbové prezentácie, pracovné listy, historické štúdie, pramene a filmové dokumenty.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Centrum mediálního vzdělávání. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.medialni-vzdelavani.cz/o-nas>>.

¹⁰⁵ Čtenářská gramotnost a projektové vyučování. *Abeceda - občanské sdružení*. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.ctenarska-gramotnost.cz/kategorie/medialni-vychova>>.

¹⁰⁶ T *České zdroje na podporu mediální výchovy*. [online]. Mediální gramotnost.cz. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z: <http://http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/ceske-zdroje-na-podporu-medialni-vychovy>.

¹⁰⁷ Metodická informační podpora – Media Set. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.mediasetbox.cz/cs/>>.

¹⁰⁸ Mediální škola. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.medialniskola.cz/onas.html>>.

¹⁰⁹ *České zdroje na podporu mediální výchovy*. [online].

4. Analýza vybraných tlačенých metodických materiálov v oblasti mediálnej výchovy

Médiá každý deň vyberajú z veľkého množstva udalostí, ale len na zlomok z nich môžu zamerať svoju pozornosť. K niektorým témam sú pozornejšie a niektoré nechávajú úplne nepovšimnuté. Práve témy, ktoré sú u médií v „kurze“, sa objavujú aj v učebných materiáloch mediálnej výchovy, nakoľko tie reagujú na najdôležitejšie problematiky preberané médiami.

Predmet a cieľ výskumu:

Predmetom výskumu bola analýza vybraných metodických príručiek používaných vo výučbe mediálnej výchovy na základných a stredných školách v Českej republike.

Hlavným cieľom výskumu bolo zistiť akým tematickým oblastiam bola v príručkách venovaná najväčšia pozornosť. Z analýzy nám vyplynuli parciálne ciele práce, ktorými bolo zistiť:

- a) akým médiám bola venovaná najväčšia pozornosť z pohľadu ich zastúpenia v témach a z pohľadu ich využitia pri výučbe,
- b) aké metodicko-didaktické prístupy sú najčastejšie uplatňované v metodických príručkách.

Výskumné otázky:

V súlade s postupom výskumu sme si stanovili nasledovné výskumné otázky, ktoré vychádzajú z cieľa výskumu:

VO1: Akým tematickým oblastiam sa venujú metodické príručky v najväčšej miere?

VO2: Ktoré médiá sú preferované v metodických materiáloch z pohľadu ich zastúpenia v jednotlivých témach?

VO3: Ktoré médiá sú najviac využívané vo vyučovacom procese?

VO4: Aké metodicko-didaktické prístupy sú najviac uplatňované v metodických príručkách?

Metodika výskumu:

Pre skúmanie vybraných metodických materiálov sme zvolili metódu popisnej a obsahovej analýzy, nakoľko presne spĺňa kritéria výskumu a vedie k výsledkom, ktoré potrebujeme zistiť - akými témami sa publikácie zaoberajú, aký veľký priestor im venujú a aké učebné metódy používajú.

Ako jednotku merania sme zvolili lekcie v jednotlivých publikáciách. Kategóriami boli v našom prípade tematické okruhy a použité metodické prístupy.

Medzi tematické okruhy sú zaradené: internet a nové médiá, televízia, rozhlas, noviny a časopisy, žurnalistika, marketing a marketingová komunikácia, vlastníctvo médií, regulácia médií, zábava v médiách, politika, propaganda, stereotypy, etika, umenie a kultúra, fotografia a audiovizuálny materiál, hudba a zvuk.

Pri výskume sa sledovali využitie didakticko-metodických postupov: learning-by-doing, kriticko-hermeneutický prístup, konštruktivistický a kognitívno-behaviorálny prístup.

Všimli sme si tiež využitie pomôcok v jednotlivých publikáciách a návaznosť tém na vzdelávacie oblasti a prierezové témy.

Pri plánovaní realizácie výskumnej časti práce sme pôvodne počítali s použitím metódy kvantitatívneho výskumu. Naším zámerom bolo zvolenie premenných, ktoré sme mali zaradiť do kategórií. Pri realizácii sme ale počas analýzy narazili na problém týkajúci sa merania – kvantifikovania jednotlivých premenných. Tie pre nás predstavovali okrem jednotlivých tematických oblastí aj rozsiahlejšie zmienky o vybranej problematike. V tomto smere bolo pre nás obtiažne identifikovať, či je ich rozsah natoľko dostačujúci, aby sme ho mohli do merania zaradiť. Zároveň sme prišli k záveru, že kvantitatívnou metódou môžeme zistiť tematickú preferenciu a metódy najviac využívané pri vyučovaní, ale na otázku, aká je podoba mediálnej výchovy v Českej republike (o čom nám metodické príručky dosť prezradia) kvantitatívny výskum nestačí. Ide o súhrn a prehodnotenie rôznych faktorov, ktoré sa nedajú presne kvantifikovať. Napriek veľkej snahe o objektívnu interpretáciu poznatkov sme si vedomí toho, že sme sa mohli dopustiť drobných nepresností, ktoré by ale na konečný výsledok našich zistení nemali mať zásadnejší vplyv.

Výberový súbor:

Skúmali sme zámerne vybrané české tlačené metodické materiály v oblasti mediálnej výchovy, o ktorých predpokladáme, že by mali byť najviac využívané v pedagogickej praxi. Pri výbere bola použitá apriorná determinácia. Tá vychádzala z faktu, že vybrané príručky vytvorené renomovanými odborníkmi patria medzi najdostupnejšie učebné materiály, z čoho vyplýva aj možnosť ich najväčšieho používania.¹¹⁰ Výberový súbor tvorilo celkovo 6 metodických príručiek: *Rozumět*

¹¹⁰ Výnimku tvorí publikácia Mediální Pedagogika, ktorá nie je ľahko dostupná, ale obsahuje zaujímavé a podnetné témy, a preto sme ju do výberového súboru zaradili.

médiím - základy mediální výchovy pro učitele (2006), Být v obraze (2007), Základy mediální výchovy (2007), Média tvořivě (2008), Mediální výchova (2009), Mediální pedagogika – média a komunikace v teorii a učitelské praxi (2009). Domnievame sa, že ide o reprezentatívnu vzorku, ktorej analýza môže priniesť relevantné zistenia pre celú skúmanú oblasť.

Zoznam skratiek v texte výskumnej časti:

MV – mediálna výchova

PT – prierezové témy

VO – vzdelávacie oblasti

ZŠ – základná škola

SŠ – stredná škola

4.1 Být v obraze

Tento metodický materiál, ktorý využíva audiovizuálne prostriedky, vznikol v produkcii humanitarnej organizácie *Člověk v tísni*. Námetom pre príručku sa stal vzdelávací program *Jeden svět na školách*, ktorý sa realizoval vo viacerých európskych krajinách. Medzi jeho hlavné aktivity patrila príprava budúcich učiteľov a ponuka dokumentárnych filmov a metodických pomôcok školám k výučbe aktuálnych tém súčasného sveta a novodobej histórie. Výučbové sady tohto programu využíva viac než 2 900 ZŠ a SŠ v Českej republike. Medzi kľúčové témy, ktorým sa projekt venuje, patrí tiež mediálna výchova.¹¹¹

Publikácia vyšla v roku 2007 a jej autormi sú Karel Strachota a Jaroslav Valůch. *Být v obraze* obsahuje sedem kapitol. Každá kapitola zahŕňa vo väčšine prípadov dve až tri témy, ku ktorým sú priradené aktivity žiakov. Doplňujúcim audiovizuálnym materiálom k jednotlivým kapitolám je sedem DVD s filmami, resp. ukázkami z filmov a aktivitami.¹¹²

Kniha sa zameriava na sedemnást' kľúčových okruhov: dejiny médií, etika, filmový priemysel, hudobný priemysel, internet, manipulácia, reklama, stereotypy, televízia, spravodajstvo, vlastníctvo médií, politika, zábava a médiá, noviny a časopisy, propaganda a regulácia médií.

¹¹¹ Jeden svět na školách [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z www: <<http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=4>>.

Kapitoly publikácie vychádzajú z nasledovnej štruktúry: uvedenie, ku ktorým vzdelávacím odborom sa téma približuje, pomôcky, ciele, postup a reflexia. Ku každej kapitole je priložený pracovný list pre žiakov.

Prvá kapitola sa venuje dvom témam: *Mediální kuchyně* a *Dělníci opouštějí továrnu Lumière*. Prvá téma sa zameriava na vzťah mediálnej reality a skutočnosti, vplyv médií na jedinca a spoločnosť a jednostrannosť komunikácie zo strany médií. Druhá téma popisuje vývoj a produkciu filmu.

Druhá kapitola obsahuje tému *Večerní zprávy*, ktorá upriamuje pozornosť na mediálnu realitu, produkciu mediálnych obsahov, na vznik a fragmentárnosť televízneho spravodajstva, klipovitosť mediálnych zdení, neobjektívnosť správ a selektívnosť informácií. Ďalšími témami sú *Plážová bouře jako žádná jiná* a *Když médiá přehánějí*. Tieto dve témy sa opäť venujú problematike fragmentárnosti správ, ale tiež faktom a senzáciám, stereotipizácii, propagande, zámernej mystifikácii a dezinformovaniu, „novinársnym kačiciam“, zveličovaniu informácií a násiliu v médiách.

Tretia kapitola s témami *Hvězdy a hvězdičky* a *Ideální svět* sa zameriava na zábavu v médiách a jej prenikanie do seriózných formátov – infotainment a vyzneniu tej istej správy v rôznych typoch mediálnych zdení. Pozornosť venuje bulváru, celebritám, reklame a zisku. Vysvetľuje rozdiely medzi verejnoprávnymi a komerčnými médiami.

Obchodníci s coolturou a *Po čem holky touží* sú témy štvrtej kapitoly. Predmetom záujmu zábavného a reklamného priemyslu sú mladí ľudia, ktorí patria medzi najovplyvniteľnejšie cieľové skupiny. Kapitola reflektuje tento problém a snaží sa osvetliť fungovanie mediálnych koncernov a koncentráciu vlastníctva, tvorbu zisku, globalizáciu. Opäť sa vracia k otázke vzťahu reality a médií. V časti *Po čem holky touží* sa sústreďuje na komerčné médiá a to predovšetkým na teenagarské časopisy, ktoré sa zaoberajú najmä sexom a krásou a sú súčasne určitou „bibliou“ vzorcov chovania pre mládež.

Piata kapitola a jej téma *Ženy pro měny* tematicky nadväzuje na predchádzajúcu kapitolu. Ťažiskom témy je krása a s ňou spojené kozmetické firmy, ženské časopisy, noviny, ale tiež stereotypy, manipulácia a etika v médiách.

Šiesta kapitola obsahuje témy *Násile! Násilie?*, *Potřeba vědet* a *Kdo uvidí uverí*. V témach sa rozoberá problematika násilia, regulácie médií a etiky v médiách, zábavy, politiky a spravodajstva. Súčasťou kapitoly je analýza moderných technológií a mediálneho aktivizmu.

Predmetom poslednej siedmej kapitoly je propaganda a manipulácia. Témy *Mistr propagandy* a *Vrah se skrýva v poli* sa okrem týchto dvoch ústredných problematik venujú tiež dejinám médií, politike, zábave, filmovému priemyslu a televízii.

Zhrnutie:

Tematické okruhy a preferencia médií v témach:

Hlavná pozornosť je v publikácií venovaná oblasti mediálnej reality, kde poukazuje na neobjektívnosť, selektívnosť a fragmentárnosť mediálnych zdení. Vo veľkej miere sa zaoberá zábavnou funkciou médií a reklamou, a to predovšetkým v negatívnom zmysle. Predmetom zábavného a reklamného priemyslu je najmä mladá generácia, ktorá je najviac ovplyvniteľná a preberá často nesprávne vzorce správania, vnímania krásy a samých seba. Zároveň je aj skupinou, z ktorej plynú najväčšie zisky. Čiastočne reflektovanými témami sú bulvár, žurnalistika (spravodajstvo), vlastníctvo médií, politika, etika, stereotypizácia a z umenia a kultúry film. Najviac preferovanými médiami v témach je tlač a televízia. V menšej miere internet a rozhlas úplne chýba.

Tematické okruhy - kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	1
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	2
Rozhlas	rozhlas ako médium	0
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	3
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	2
Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektívnosť informácií, cenzúra	4
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	2
Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	4
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	1

Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	2
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	2
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	2
Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	1
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	2
Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň, marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	3
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	2
Fotografia a audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks,	1
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	2
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	2

Nadväznosť na vzdelávacie oblasti a prierezové témy:

- Jazyk a jazyková komunikácia – Český jazyk a literatúra, Cudzí jazyk
- Človek a spoločnosť – Výchova k občianstvu, Dejepis
- Informačné a komunikačné technológie
- Umenie a kultúra - Hudobná výchova
- Človek a zdravie - Výchova ku zdraviu
- Osobnostná a sociálna výchova

Metódy výučby:

- získavanie informácií z videoukážok
- skupinová práca
- diskusia

- hranie rolí
- práca s textom
- samostatná práca
- brainstorming

Pomôcky a materiály:

- DVD prehrávač, projektor, televízia, priložený pracovný list
- elektronická príloha – sada 8 DVD

Zaujatie stanoviska: *Být v obraze* predstavuje z nášho pohľadu jednu z najlepšie spracovaných metodických príručiek v oblasti MV. Zaujala nás nielen rozmanitosť tém, prehľadne spracovaná teória, ale najmä kvalita CD-ROM prílohy, ktorá obsahovala okrem výstižného výberu poučných filmov aj škálu rozmanitých aktivít. Tie sa realizujú prostredníctvom metód, ktoré spadajú do oblasti kriticko-hermeneutickej, avšak v príručke nájdeme aj metódy kognitívno-behaviorálneho prístupu a čiastočne aj konceptu výučby learning-by-doing.

4.2 Rozumět médiím - základy mediální výchovy pro učitele

Metodická príručka je predchodcom knihy *Základy mediální výchovy*. Vznikla v rámci projektu *Rozumět médiím*. Cieľom autorov (Marek Mičenka, Ján Jiráček spoločne s kolektívom CEMES UK FSV) bola pomoc pedagogickej verejnosti pri zavedení MV do pedagogickej praxe. Príručka obsahuje deväť kapitol, ktoré charakterizujú hlavné oblasti mediálnej výchovy. Kapitolám sa nebudeme bližšie venovať, nakoľko ich obsah je veľmi podobný s kapitolami v *Základoch mediální výchovy*, ktoré sme podrobnejšie analyzovali v nasledovnej podkapitole.

Jedným z hlavných zámerov pri realizácii príručky bolo aktívne zapojenie žiakov do vyučovacieho procesu. Aktivity sú založené na interaktívnych hrách, diskusiách, cvičeniach, rozboroch textov a mediálnych produktov. V úvode každej lekcie sa nachádza stručné zhrnutie témy, hlavné ciele a väzba na jednotlivé VO a RVP. Lekcie sú doplnené pracovnými listami pre žiakov, prílohami pre učiteľov a ukážkami na CD-ROMe.¹¹³ Súčasťou príručky je rovnako ako v prípade *Základov mediální výchovy* mediálny slovník s dôležitými mediálnymi pojmami. Pozornosť sústredíme len na audiovizuálnu prílohu CD-ROMu, nakoľko jednotlivé kapitoly tejto publikácie majú veľmi podobný obsah s príručkou *Základy mediální výchovy*. Z tohto dôvodu sme

¹¹³ MIČENKA, Marek, JIRÁK, Jan a kol CEMES UK FSV. *Rozumět médiím*. Digitálna verzia.

nezaradili do záverečného zhrnutia nadväznosť na vzdelávacie oblasti a prierezové témy, pomôcky a materiály a metódy výučby. Uviedli sme len tematické oblasti a preferenciu médií v témach na CD-ROMe.

Multimediálne ukážky na CD-ROMe

Príloha vo forme CD-ROMu obsahuje reklamy, ukážky televízneho spravodajstva, ukážky z filmov a z PC hier, zvuky, plagáty a texty.

Reklamy: medzi novodobými reklamami nájdeme aj reklamy z obdobia totality, či politickú reklamu.

Televízne spravodajstvo: ponúka ukážky zo *Zpravodajského deníka*, *Událostí* a *TV novin*, ale tiež zábavné spravodajstvo.

Filmy: tri ukážky filmov z produkcie českej kinematografie sú doplnené o krátky film o elektronickom meraní sledovanosti.

Reality show: ukážky s najsledovanejších svetových reality show, z ktorých niektoré prebiehali aj v ČR (Big Brother, Fear Factor, Survivor).

PC hry: obsahuje šesť ukážok z prevažne bojových hier, ktoré poukazujú na násilie.

Zvuky: zachytávajú nahrávky z propagandistických prejavov.

Plagáty: predstavenie plagátov s kultúrnym, politickým, reklamným (výrobok), propagandistickým a športovým charakterom.

Zhrnutie:¹¹⁴

Tematické okruhy - kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	1
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	1
Rozhlas	rozhlas ako médium	0
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	0
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	1

¹¹⁴ Uvádžeme len audiovizuálnu prílohu CD-ROMu, nakoľko jednotlivé kapitoly tejto publikácie majú veľmi podobný obsah s príručkou *Základy mediální výchovy*, ktorú budeme podrobne analyzovať. Z tohto dôvodu sme nezaradili do záverečného zhrnutia nadväznosť na vzdelávacie oblasti a prierezové témy, pomôcky a materiály a metódy výučby.

Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektívnosť informácií, cenzúra	0
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	0
Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	1
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	0
Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	0
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	2
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	
Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	2
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	
Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň, marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	3
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	2
Fotografia a audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks	1
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	1
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	1

Zaujatie stanoviska: veľmi prínosný materiál, ktorého veľkým pozitívom je práve časť s multimediálnou prílohou. Tá plní funkciu nielen názornej ukážky, ale aj spestrenia hodín MV. Je tu snaha o pokrytie širokej škály tém a všetkých typov médií, napriek tomu nové médiá a z nich predovšetkým internet majú menšie zastúpenie. V dnešnej dobe je najviac využívaným médiom práve internet, preto sa domnievame, že by mu mala byť venovaná väčšia pozornosť. K samotnému obsahu mediálnej príručky by sme

chceli vyzdvihnúť vsuvky so zaujímavosťami s označením „*Víte, že/Všimli jste si*“, ktoré sa nachádzajú v úvode každej lekcie. Spestrujú tým teoretický základ a prinášajú užitočné a praktické informácie. Príručka je veľmi prehľadne spracovaná, doplnená o zreteľné piktogramy. Na základe vyučovacích metód sa ako v prípade *Základov mediálnej výchovy* prikláňame ku kombinácii kriticko-hermeneutického prístupu a prístupu learning-by-doing.¹¹⁵

4.3 Základy mediálnej výchovy

Základy mediálnej výchovy je metodická príručka, ktorá nadväzuje na predchádzajúcu publikáciu. Vydaná bola v roku 2007 a jej autormi sú Marek Mičenka a Ján Jiráček v spolupráci s CEMES UK FSV. Pre texty v knihe sa stali východiskom lekcie obsiahnuté v príručke *Rozumět médiím* z roku 2006. Niektoré texty boli prebraté takmer bez úprav, iné boli doplnené a upravené.¹¹⁶ Metodický materiál je určený pedagógom na 2. stupni ZŠ, SŠ, gymnázií, vysokoškolským pedagógom, študentom pedagogiky a mediálnych odborov na VŠ.¹¹⁷ Publikácia sa snaží obsiahnuť témy, ktoré sa stali štandardnou súčasťou mediálnej výchovy a mediálnej gramotnosti. Ponúka výber tém mediálnej gramotnosti a ukážky jej výchovného spracovania. Má byť inšpiráciou pre všetkých, ktorých zaujíma problematika metodiky vzdelávania v oblasti médií.

Kniha je rozdelená do ôsmich hlavných kapitol. Doplnená je o informácie ako pracovať s príručkou, mediálnym slovníkom a krátkym popisom mediálnej výchovy, mediálnej gramotnosti a RVP. Obsahuje prílohu vo forme CD-ROMu s ukázkami filmov.

Štruktúru knihy tvoria nasledovné kapitoly:

1. Masová média

Kapitola vysvetľuje, čo je médium a aké sú jeho druhy, popisuje funkciu médií v živote človeka a dôsledky rozvoja médií. Charakterizuje nové, súkromné a verejnoprávne médiá. Venuje sa etike v médiách. Pozornosť upriamuje predovšetkým na televíziu.

2. Zpravodajství

Kapitola sa zameriava na spravodajstvo a jeho objektivitu, hodnotiace prostriedky používané v spravodajstve a na kritériá výberu správ. Predstavuje žurnalistiku a jej

¹¹⁵ Dôvody nášho zaradenia sú bližšie ozrejmene v analýze príručky *Základy mediálnej výchovy*.

¹¹⁶ MIČENKA, Marek; JIRÁK, Jan. 2007. s. 5.

¹¹⁷ Portál. *Portal.cz* [online]. [cit. 2012-03-07]. Dostupné z [www: <http://obchod.portal.cz/produkt/zaklady-medialni-vychovy/>](http://obchod.portal.cz/produkt/zaklady-medialni-vychovy/).

žánre. Záverečná časť kapitoly je venovaná manipulácií, bulváru a limitom spravodajstva, ale tiež pravidlám pri písaní správ. Kapitola sa venuje najmä spravodajstvu v tlači a televízii.

3. *Stereotypy v médiách*

Hlavným zámerom kapitoly je odhaliť stereotypy (menšiny, gender) v spravodajstve a reklame. Venuje sa etike v médiách a opäť problematike objektivity v spravodajstve.

4. *Regulace a autoregulace médií*

Kapitola predstavuje rôzne typy regulácie médií (vnútornú a vonkajšiu). Približuje činnosť a význam Rady pre rozhlasové vysielanie a Syndikátu novinárov. Zaoberá sa aj reguláciou v reklame (Kódex reklamy) a etikou v médiách (etický kódex). Na príklade počítačových hier demonštruje prenikanie násilia do médií.

5. *Média a zábava*

V centre pozornosti kapitoly stojí zábavný priemysel, ako jedna z hlavných ekonomických zložiek médií. Predstavuje zábavné obsahy, s ktorými sa v médiách stretávame. Venuje sa tiež zaraďovaniu zábavných momentov do seriózneho spravodajstva. Kapitola sa zameriava na reality show, celebrity, bulvár, a reklamu. Problematika je spracovaná nielen na príklade tradičných médií, ale využíva v značnej miere možnosti zábavy cez internet (chat).

6. *Média a politika*

Nakoľko sú masové médiá považované za významnú súčasť politického rozhodovania, utvárajú a formujú verejnú mienku. Zámerom kapitoly je osvojenie si základných znalostí k identifikácii predpojatosti mediálneho zdelenia a vplyvu politických elít na médiá. Z tohto dôvodu kapitola objasňuje podstatu politickej reklamy, propagandy a manipulácie. Opätovne venuje pozornosť spravodajstvu a jeho objektivite.

7. *Média a marketing*

Médiá ako významný zdroj informácií predstavujú zároveň obrovský zdroj finančných príjmov. Kapitola má objasniť, akým spôsobom sú médiá financované a akými metódami a prostriedkami sa snažia médiá získať a udržať pozornosť ľudí. Ústrednými pojmami kapitoly sú marketing, reklama, celebrity a bulvár ako súčasť zábavného priemyslu, ktorý prináša najvyšší zisk

8. *Reklama*

Posledná kapitola predstavuje podoby a prostriedky reklamy a prispieva k osvojeniu si kritického odstupu od nereálnych príslubov reklamy. Oboznamuje žiakov s činnosťou reklamných a mediálnych agentúr a s prípravou mediálnej kampane.

Zhrnutie:*Tematické okruhy a preferencia médií v témach:*

Príručka sa venuje takmer všetkým tematickým oblastiam. Najčastejšie sú reflektované témy týkajúce sa zábavy, reklamy, etiky (manipulácia), mediálnej reality a vlastníctva médií. Televízia a tlač sú znova dominujúcimi médiami, ale je to snaha o začlenenie internetu.

Tematické okruhy - kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	2
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	5
Rozhlas	rozhlas ako médium	1
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	5
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	3
Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektivnosť informácií, cenzúra	3
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	2
Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	4
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	1
Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	3
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	1
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	4
Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	1
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	2

Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	2
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	1
Fotografia a audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks	0
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	0
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	1 2

Nadväznosť na vzdelávacie oblasti a prierezové témy:

- Jazyk a jazyková komunikácia
- Človek a spoločnosť
- Informačné a komunikačné technológie
- Človek a jeho svet
- Umenie a kultúra
- Človek a svet práce
- Matematika
- Osobnostná a sociálna výchova
- Multikultúrna výchova

Metódy výučby:

- skupinová práca
- diskusia
- práca s textom
- práca s obrázkami a videom
- kritické myslenie, argumentácia
- samostatná práca - tvorivá činnosť
- brainstorming
- prezentácia
- prieskum

- vyhľadávanie informácií
- voľné písanie
- rozbor
- nácvik rolí

Pomôcky a materiály:

- pracovné listy, papiere, písacie potreby
- elektronická príloha – CD, webové stránky, na ktorých má byť k dispozícii, nie sú momentálne funkčné

Zaujatie stanoviska:

Kniha, tak ako aj jej predchádzajúca verzia, odráža výborný didaktický prístup a metodickú zručnosť autorov. Je nielen sprievodcom mediálnej výchovy, ale tiež manuálom ako zatriktívniť jej vyučovanie prostredníctvom pestrých aktivít (pracuje sa s konkrétnym televíznym programom, reklamou, doplnovačkami, tabuľkami, atď.). Na CD-ROMe je mnoho zaujímavých námetov, hier, ktoré môžu byť veľmi prínosné pre vyučovanie mediálnej výchovy. Kapitoly sú veľmi prehľadne spracované a prinášajú široké spektrum tém. Sú doplnené o zaujímavú obrazovú prílohu. Pracovné listy ku každej kapitole obsahujú aktivity, ktoré reflektujú praktické využitie v reálnom živote. Ako v prípade *Rozumieť médiám*, väčší priestor by mohol byť venovaný internetu a novým technológiám.

Na základe charakteristiky cieľov v kapitolách, medzi ktorými sa opakovane zdôrazňuje získanie kritického odstupu a na základe využitých vyučovacích metód (diskusia, analýza mediálnych zdení) by sme sa priklonili k uplatňovaniu kriticko-hermeneutického prístupu. Avšak kniha dáva veľký dôraz aj na vlastnú produkciu – tvorba titulku, správy, scénaru, reklamného sloganu a reklamy, príprava spravodajstva, či nácvik rolí - nás vedie k názoru, že autori publikácie sú zástancami prístupu learning-by-doing. Domnievame sa, že publikácií sa uplatňuje kombinácia týchto dvoch konceptov.

4.4 Média tvořivě

Média tvořivě je metodickou příručkou mediální výchovy určenou pro učitelův 2. stupně ZŠ a SŠ. Venuje se čtyřem základním problematikám: mediální tvorbe, mediální výchově, využití médií ve výuce a technickým zručnostem. Kniha je doplněná o přílohy na CD-ROMe. Tato příručka je součástí projektu *Média tvořivě*, který v letech 2006-2007 realizovaly o. z. Aisis společně se ZŠ *Táborská Praha* a *Sdružením dětí a mládeže Horní Slavkov*. Projekt byl spolufinancovaný i Evropským sociálním fondem. Hlavními aktivitami projektu byly semináře mediální tvorby, semináře tvorby školního časopisu, vydání metodické příručky pro učitelův a překlad a úprava anglických publikací k výuce mediální výchovy. Hlavním cílem projektu byla didaktická podpora učitelův v oblasti přerezové témy Mediální výchova a podpora redakcí školních časopisů.¹¹⁸

Kniha se shoduje s projektem především v didaktických postupech, které využívají metody kritického myšlení, spontánního učení a kooperace. Služí jako podpora pro začlenění přerezové témy MV do jiných předmětů a podpora zavedení volitelného předmětu MV do školního programu. Cílem není ukázat na konkrétních příkladech, jakým způsobem je možné uvažovat o MV z hlediska odborníka v daném předmětu, ale laika v oblasti MV.

Z vědecky poňatého odboru vyberajú autori informácie, s ktorými môžu pracovať v školskej praxi. Tvrdia, že na ZŠ a SŠ by nemala byť v centre záujmu história a teória médií. Ako vhodný a prínosný prístup k výučbe volia konštruktivistický prístup. „Mnohokrát jsme si uvědomili, že když své „spotřebitelské“ zkušenosti s médii doplníme v seminářích praktickými činnostmi, formulují účastníci i za poměrně krátkou dobu tytéž otázky jako autoři knih a studií o médiích, dospívají k podobným – resp. různým – závěrům.“¹¹⁹

Příručka je rozdělena do čtyřech částí:

- a) *Obecný úvod k mediální výchově*
- b) *Učíme se o médiích*
- c) *Mediální výchova jako součást oboru/předmětu*
- d) *Školní časopis*

¹¹⁸ JIRÁKOVÁ, Helena. Iniciativy ve vzdělání. *RVP-Metodický portál*. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z [www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1208/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---MEDIA-TVORIVE.html/>](http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1208/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---MEDIA-TVORIVE.html).

¹¹⁹ CD ROM – Média tvořivě.

Kapitoly v príručke obsahujú predhovor, ciele pre žiaka, väzbu témy na ďalšie prierezové témy a vzdelávacie oblasti, vek žiaka, pre ktorého je lekcia určená, časovú dotáciu, pomôcky, materiál a techniku, priebeh lekcie, reflexiu či kritickú analýzu zadaných úloh a metodiku vlastnej tvorby.

a) *Obecný úvod k mediálnej výchove* zahŕňa okrem účelu príručky, popisu vzdelávacieho projektu *Médiá tvořivě*, tiež postavenie MV v modernej spoločnosti, jej ciele, prínos MV k rozvoju žiaka, jej vzťah k iným prierezovým témam a spoločné plánovanie MV v jednej škole.

b) *Učíme se o médiích* je časťou príručky, ktorá sa zaoberá vývojom médií, médiami a gýčom, fotografiou a videom vo výučbe, internetom a zábavou a v poslednom rade reklamou a propagačným mixom. Obsahuje nasledovné lekcie:

Vývoj médií, ktorý reflektuje spoločenský dopad mediálnych vynálezov, vyjadruje vzťah a postoj k médiám. Je určený študentom od 15-tich rokov.

Média a kýč. Táto časť sa venuje rozlíšeniu kvalitnej tvorby od gýču v mediálnych obsahoch. Žiaci by mali v tejto lekcii dospieť k poznaniu, že médiá majú na nás v mnohých prípadoch vplyv práve preto, že pracujú s gýčom. Veková kategória pre túto tému je 14-18 rokov.

Interpretační možnosti fotografie

V tejto lekcii žiaci pracujú so snímkami, ktoré sami nafotili a zaradujú ich do rôznych kontextov. Ide o porovnanie prístupov práce s obrazovými a textovými informáciami v žurnalistickom a umeleckom prostredí. Žiaci si majú sami uvedomiť širokú škálu obrazu. Do popredia sa tu dostáva aj otázka etiky. Táto lekcia je ako v predchádzajúcej kapitole určená študentom vo veku 14-18 rokov.

Video ve výuce

Lekcia ponúka návod ako natočiť jednoduché video a ako ho využiť vo výučbe. Nachádzajú sa v nej názorné ukážky ako by mala a nemala kompozícia vyzerat'. Žiaci sa zoznamujú s technickou stránkou tvorby videa, ale aj s uplatnením jeho výrazových prvkov. Na základe vlastnej skúsenosti s tvorbou dokážu identifikovať triky, manipulácie a skreslenia, ktoré sa v obrazových médiách skrývajú. Veková hranica je určená od 12 rokov.

Analýza reportáží z televizních novin

V tejto lekcii si môžu žiaci vyskúšať analyticky hlbší pohľad na reportáž. Naučia sa, ako prakticky aplikovať mediálnu teóriu. Zámerom lekcie je poznanie, že v mediálnom svete určujú pravidlá konkrétne skupiny s cieľom dosiahnuť určitého účinku.

Internet a zábava

Táto časť sa zameriava na využitie internetu a prínos on-line komunikácie, na blogovanie a na prácu so zdrojmi, ktorá má žiakov naučiť pracovať s dôveryhodnými zdrojmi.

Reklama a propagační mix

Lekcia učí rozlišovať medzi dobrou a zlou reklamou, venuje pozornosť marketingovému mixu a kreatívnej tvorbe reklamy žiakmi. Tvorbou mediálnej kampane, PR článku, plagátu, billboardu, designu, aranžmá výkladnej skrine rozvíja manuálne zručnosti a kreativitu.

c) *Mediální výchova jako součást oboru/předmětu* ponúka možnosti, ako začleniť MV do iných vyučovacích predmetov: Dejepis, Občianskej výchovy, Výtvarnej výchovy, Zemepisu, Prírodných vied a Fyziky. V tejto časti sa autori venovali využitiu MV v predmetoch:

Mediální výchova a Český jazyk a literatura

Prínos MV do tohto vyučovacieho predmetu je v oblasti jazykovej, slohovej či literárnej komunikácie. Téma MV a analýza širokého spektra mediálnych zdelení poskytujú ideálny materiál pre výklad jazykových a štylistických prostriedkov publicistického štýlu a štýlotvorných faktorov (písaná a hovorená komunikácia, verejná a súkromná komunikácia, subjektivita a objektivita, prostriedky masovej komunikácie atď.)

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, dramatická, hudobná a výtvarná výchova, multikulturálna výchova, dejepis

Mediální výchova a Dějepis

Médiá k histórii ľudskej spoločnosti patria, a preto je MV úzko prepojená s týmto predmetom. Nejde len o historický výklad vývoja médií, ale aj o zistenie, ako mediálne zdelenia v minulosti ovplyvňovali priebeh udalostí, aká bola ich funkcia a dopad. Kapitola je zameraná predovšetkým na rozvoj komunikačných schopností.

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, výchova k občianstvu, umenie a kultúra, jazyk a jazyková komunikácia, informačné a komunikačné technológie, výchova demokratického občana

Mediální výchova a Občanská nauka

Cieľom občianskej výchovy je vychovať aktívneho, zodpovedného a informovaného občana, ktorý sa zapojí do demokratickej spoločnosti.¹²⁰ Aby sa človek stal informovaným, musí byť pripravený zodpovedne zaobchádzať s informačnými zdrojmi, ktorými sú predovšetkým médiá. Zároveň si MV kladie za cieľ viesť žiakov ku kritickému mysleniu a tvorbe vlastného úsudku a tie patria k základným zručnostiam demokratického občana.

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, informačné a komunikačné technológie, výtvarná výchova, jazyk a jazyková komunikácia, výchova demokratického občana

Výtvarná výchova a Mediální výchova

Učivo v oboch predmetoch ponúka veľmi atraktívne medziodborové prepojenie. Nakoľko väčšina mediálnych zdení má vizuálne zobrazenie, na hodinách výtvarnej výchovy môžu žiaci rozvíjať svoju tvorivosť a naučiť sa vnímať a rozlišovať rôzne typy mediálnych obrazových vyjadrení.

Väzba na iné PT a VO: výtvarná výchova, umenie a kultúra, človek a spoločnosť, výchova k občianstvu

Zeměpis a Mediální výchova

Zemepis pomáha porozumieť prírodným a spoločenským javom, procesom a princípom, na ktorých fungujú. Vnímať svet optikou geografie si vyžaduje osvojiť zručnosti, získavať, kriticky hodnotiť a využívať informácie s rôznych zdrojov, vrátane rozmanitých médií.¹²¹

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, občiansky a spoločenskovedný základ, český jazyk, environmentálna výchova

Přírodní vědy a Mediální výchova

K pochopeniu odborových súvislostí medzi týmito dvoma oblasťami má prispieť využitie predovšetkým filmového materiálu (dokumenty). Účelom je najmä uvedomenie si osobnej zodpovednosti za svet.

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, občiansky a spoločenskovedný základ, český jazyk, environmentálna výchova

¹²⁰ RUTOVÁ, Nina. 2008. s.89.

¹²¹ Tamtiež. s. 102.

Fyzika a Mediálna výchova

Médiá pre svoju existenciu využívajú techniku založenú na fyzikálnych objavoch a poznaní fyzikálnych zákonitostí. Toto prepojenie a tiež rôzne formy využitia MV vo fyzike sa môže stať atraktívnou témou pre obzvláštnenie predmetu, ktorý nie je zvyčajne u žiakov v obľube.

Väzba na iné PT a VO: osobnostná a sociálna výchova, matematika, výpočtová technika, český jazyk

Školní časopis je poslednou časťou, ktorá prináša praktické rady ako si vytvoriť vlastný školský časopis a viesť jeho redakčný tím. Táto kapitola je určená učiteľom, ktorí pomáhajú žiakom pri príprave školského časopisu. Pedagógovia nemajú väčšie novinárske skúsenosti a novinárske vzdelanie. Mali by ale poznať bežné princípy, ktoré sa uplatňujú pri spravodajstve a publicistike.

Zhrnutie:

Tematické okruhy a preferencia médií:

Príručka sa orientuje predovšetkým na problematiku etiky v médiách (manipulácia, etický kódex), na umenie a kultúru (gýč) a reklamu. Tvorivosť a zručnosti žiakov rozvíja najmä prostredníctvom práce s adiovizuálnym materiálom (fotografia, video). Prvýkrát je ústredným médiom internet, ktorí žiaci využívajú pri aktivitách.

Tematické okruhy - kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	5
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	4
Rozhlas	rozhlas ako médium	1
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	5
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	2
Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektívnosť informácií, cenzúra	2
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	1

Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	3
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	0
Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	0
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	1
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	6
Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	1
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	3
Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň, marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	6
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	7
Fotografia a audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks	8
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	2
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	1

Nadväznosť na vzdelávacie oblasti a prierezové témy:

- Človek a spoločnosť - Výchova k občianstvu
- Informačné a komunikačné technológie
- Jazyk a jazyková komunikácia - Český jazyk a literatúra
- Umenie a kultúra - Výtvarná výchova, Hudobná výchova, Dramatická výchova
- Človek a spoločnosť - Dejepis

- Človek a príroda – Fyzika, Chémia, Prírodopis, Zemepis
- Matematika
- Človek a svet práce
- Osobnostná a sociálna výchova
- Výchova demokratického občana
- Multikultúrna výchova
- Výchova k mysleniu v európskych a globálnych súvislostiach
- Environmentálna výchova

Metódy výučby:

- reflexia
- kritická analýza
- projektová výučba
- vlastná tvorba
- vyhľadávanie informácií
- skupinová práca
- prezentácia
- diskusia
- voľné písanie
- modelové situácie
- hra rolí, scénka, simulačná hra
- práca s textom
- výtvarné techniky
- exkurzia
- brainstorming
- súťaž
- experiment

Pomôcky a materiály:

- počítač s internetom a grafickým programom, kamera, digitálny fotoaparát, mobilný telefón, flipchart, dataprojektor, tlačiareň, CD-prehrávač, diktafón, výtvarný materiál, noviny
- elektronické prílohy – CD

Zaujatie stanoviska: kniha je oproti iným metodickým príručkám viac zameraná na vlastnú mediálnu produkciu. Je praktickým návodom pre tvorbu mediálnych produktov

(video, fotografie, články, mediálna kampaň, reklamy, scenáre), na ktorých sa študenti učia kritickému mysleniu a ich technickej realizácii – fotografia, video. V každej lekcii sa vo veľkej miere využíva práca s počítačom a internetom, či už ide o spracovanie mediálnych produktov alebo vyhľadávanie informácií na internete. Veľké množstvo textu spôsobené snahou o komplexné poňatie tém je niekedy na úkor prehľadnosti.

Aj keď príručka je charakterizovaná konštruktivistickým prístupom, zaznamenávame v nej predovšetkým prístup learning-by-doing (vlastná tvorba) a prvky kognitívno-behaviorálneho prístupu (návrik rolí, hra, brainstorming, voľné písanie).

4.5 Mediální výchova

Mediální výchova je materiál určený k MV, ktorý sa skladá zo štyroch častí: metodiky, učebnice, cvičebnice so zadaniami a cvičebnice s riešeniami. Autormi publikácie, ktorá vyšla v roku 2009, sú Jan Pospíšil a Lucie Sára Závodná.

Metodika je venovaná moderným metódam výučby MV. Jej cieľom je ponúknuť učiteľom nápady na oživenie hodín, vytvoriť ukázkové hodiny a predstaviť metódy, prostredníctvom ktorých si študenti lepšie zapamätajú preberanú látku a dokážu ju v praxi využiť.¹²² Okrem všeobecných zásad pre metódy výučby MV (názornosť, jednoduchosť, aktivita študentov, tempo hodiny, zmyslupnosť, využiteľnosť, dôležitosť) sa metodika zameriava na vytvorenie ideálneho prostredia pre vyučovanie MV, na vytváranie vyučovacích stratégií a projektového vyučovania. Metodika ponúka aj štruktúru dvoch ukázkových hodín s témami *Žurnalistika a Média*.

Prvá kapitola *Komunikace a masová komunikace* je zameraná na vývoj komunikácie. V centre pozornosti je spôsob trávenia voľného času a zábava. Dominantným médiom tejto kapitoly je tlač (časopisy, komiksy).

Druhá kapitola *Žurnalistika a žurnalistické žánry* predstavuje novinárske povolanie a produkty tejto činnosti. Zaoberá sa tvorbou televíznych novín, tlače (bulváru) a vplyvom názorových vodcov na charakter mediálnych zdení a ich dopad na spoločnosť.

Tretia kapitola *Typy mediálních obsahů* sa zameriava na rôzne žurnalistické druhy a ich žánre.

¹²² POSPÍŠIL, Jan; ZÁVODNÁ, Lucie. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer media. 88s. 2009. ISBN 978-80-7402-022-3.

Médiá sú štvrtou kapitolou metodickéj príručky. Hlavným zameraním kapitoly je poukázať na rozdielne médiá, ktoré študenti využívali v detstve a v súčasnosti. Zároveň sa študenti oboznamujú s pozitívnymi a negatívnymi vplyvy médií.

Média a zábava ako piata kapitola poukazuje na zábavnú funkciu médií. Zaoberá sa formami a dvoma základnými typmi zábavy – aktívnou (športy) a pasívnou (sledovanie televízie, čítanie kníh, internet).

Šiestou kapitolou je *Médiá a reklama*. Táto kapitola má žiakov oboznámiť s fungovaním reklamy, jej cieľmi a vplyvom. Tiež predstavuje jednotlivé typy reklamy. Má za úlohu naučiť chápať reklamné zdelenie a rozoznávať persvazívne techniky reklamy. Tiež napomáha odhaľovať stereotypy, ktoré sa v reklamách často objavujú.

Siedma kapitola *Vliv, omezení a fungování médií* oboznamuje so zámermi, na základe ktorých sú tvorené mediálne obsahy. Kapitola sa zaoberá reguláciou médií, propagandou, násilím, rasizmom, stereotypmi, xenofóbiou a agendou setting.

V poradí ôsmou kapitolou metodiky je *Vnitřní fungování médií*, ktorá sa venuje mediálnym inštitúciám a ich vnútornému fungovaniu.

Regulace médií je predposlednou kapitolou pojednávajúcou o slobode v médiách. Do popredia sa znova dostáva problematika regulácie, ale tiež otázka etiky (manipulácia, morálka).

Metodickú príručku uzatvára kapitola *Nová média*, ktorá predstavuje rôzne formy nových druhov mediálnych zariadení. Ústredným médiom je internet - najmä problém bezpečnosti na inernete, internetové pirátstvo a počítačová kriminalita.

V závere príručky sa nachádza krátky dotazník pre žiakov, ktorý rozlišuje študentov podľa senzorického druhu učenia (zrak, sluch a hmat).

Učebnica *Mediální výchova* má zhodné kapitoly s Metodikou. Na rozdiel od nej je ale určená žiakom. Každá lekcija obsahuje teoretické východiská, oboznamuje žiakov s problematikou a na konkrétnych príkladoch ju demonštruje. Cvičebnica je zas zhrnutím vedomostí, ktoré žiaci získali z učebnice. Taktiež je členená na kapitoly. Úlohy v cvičebnici sú koncipované formou doplnovačiek, osemsmeroiek, multiple choice, výberom tvrdení. V závere cvičebnice sa nachádzajú testy pre overenie získaných znalostí žiakov.

Zhrnutie:*Tematické okruhy a preferencia médií:*

Na základe analýzy uvedených kapitol môžeme konštatovať, že ústredným motívom metodiky bola vnútorná štruktúra, fungovanie a regulácia médií. Medzi ďalšie významné témy patrili zábava, etika v médiách, stereotypy a téma, s ktorou sme sa nestretli v žiadnej inej publikácii – terorizmus. Preferovanými médiami sú tlač, televízia a vo veľkej miere internet.

Tematické okruhy-kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	8
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	9
Rozhlas	rozhlas ako médium	3
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	6
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	3
Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektívnosť informácií, cenzúra	1
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	1
Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	5
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	3
Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	2
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	2
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	3
Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	2
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	5

Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	4
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	1
Fotografia a audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks	1
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	1
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	2 4

Príručka neuvádza nadväznosť na VO a PT. Domnievame sa ale, že uvedené témy by okrem mediálnej výchovy mohli byť využité aj v oblastiach:

- Človek a spoločnosť – Výchova k občianstvu
- Informačné a komunikačné technológie
- Jazyk a jazyková komunikácia - Český jazyk a literatúra
- Osobnostná a sociálna výchova
- Výchova demokratického občana
- Multikultúrna výchova
- Výchova k mysleniu v európskych a globálnych súvislostiach

Metódy výučby:

- kritická analýza
- vlastná tvorba
- vyhľadávanie informácií
- skupinová práca
- samostatná práca
- práca s textom
- diskusia
- hra rolí

Pomôcky a materiály: časopisy, TV, internet, počítač, noviny

Zaujatie stanoviska: súbor učebného materiálu *Mediální výchova* je z nášho pohľadu spracovaný podobným spôsobom ako učebnice iných predmetov. Uplatňuje princíp,

ktorý je zaužívaný vo výučbe – vysvetlenie učebnej látky (teória v učebnici) a precvičenie znalostí v cvičebnici. V metodike sú rady pre praktické využitie získaných vedomostí, ako sú diskusie alebo samostatné písanie. Pri celkovom hodnotení uvádzame aj menšie výhrady:

a) možnosť sklznutia do stereotypu vo vyučovaní – preberanie učiva, príklady. Všetko je viac zamerané na teoretickú rovinu problémov.

b) malé spektrum aktivít – opakuje sa v nich alebo diskusia alebo voľné písanie, čo nemusí vždy zaujať a motivovať deti, v učebnom materiáli chýba väčší priestor pre praktickú realizáciu nadobudnutých poznatkov – naučiť deti praktickému využitiu, tvorbe mediálnych zdelení.

c) ako zdroj vyhľadávania informácií z internetu uvádza príručka Wikipédiu, ktorú nepovažujeme za vhodný informačný zdroj (na univerzitách nie je uznávaným zdrojom). Zároveň sa domnievame, že študentov je potrebné viesť k vlastnému úsiliu vyhľadávania relevantných zdrojov.

Ako pozitívum však vnímame široké zastúpenie tém a venovanie pozornosti všetkým médiám. Užitočnú funkciu materiálu *Mediální výchova* vidíme vo vytváraní teoretického zázemia, z ktorého učitelia budú vychádzať a kombinovať ho s viac prakticky zameranými príručkami ako je napr. *Médiá tvořivě*.

Z pohľadu využitia metodicko-didaktických prístupov dominuje kognitívno-behaviorálny prístup a kriticko-hermeneutický prístup.

4.6 Mediální pedagogika - média a komunikace v teorii a učitelské praxi

Mediální pedagogika je publikáciou určenou pedagógom, ktorí hľadajú praktické námety pre vyučovanie MV doplnené o teoretické zázemie. Kniha bola vydaná Jihočeskou univerzitou v Českých Budejovicích v roku 2009. Hlavnými autormi publikácie sú Helena Pavlíčková, Marek Šebeš, Michal Šimůnek a kolektív českých a slovenských autorov. Svoje príspevky v nich majú aj členovia CEMES UK FSV Jan Jiráček a Radim Wolák. Po úvode, v ktorom je predstavená mediálna výchova a pedagogická prax, nasleduje deväť kapitol.

Prvá kapitola s názvom *Mediální logika a její postavení v mediální výchově* umožňuje preniknúť do zákonitostí mediálnej produkcie. Autori Jan Jiráček a Radim Wolák v nej

vysvetľujú podstatu mediálnej logiky, jej historický vývoj a ponúkajú podnety ako ju didakticky spracovať v rámci MV.

Metódy: skupinová práca, diskusia

Druhá kapitola *Presviedčanie a manipulácia* je príspevkom autora Michala Brata. Autor v nej predstavuje vývoj vnímania a využitia presviedčania v interpersonálnej rovine pred a po nástupe masových médií.

Industriálna povaha mediálnej produkcie je v poradí treťou kapitolou knihy. Príspevok Lucie Kavanovej sa zaoberá problematikou ekonomického fungovania médií, na koncentráciou vlastníctva a globalizáciu mediálnej sféry. Dôraz je kladený na vysvetlenie historického kontextu orientácie mediálnych producentov na zisk a na dôsledky, ktoré z nich plynú.¹²³

Ján Višňovský je autorom štvrtej kapitoly s názvom *Noviny – minulosť a súčasnosť*. Autor vysvetľuje dôsledky a význam vzniku novinárstva a jeho produktov, popisuje históriu žurnalistiky a tlačovín a porovnáva serióznou tlač s bulvárom.

Piata kapitola *Média a čas v našom každodennom živote* od Mareka Šebu sa zaoberá vplyvom médií na trávenie času a ich význam v živote ľudí.

Šiestou kapitolou knihy je *Rodičovská mediácia* od Pavla Izraela. Pojednáva o dôležitosti rodičovského zainteresovania do problematiky médií, nakoľko práve rodičia by mali byť hlavnými edukátormi a vzormi detí.

Príspevok od Michala Šimůnka *Několik námětů pro rozvíjení vizuální gramotnosti* je siedmou kapitolou publikácie. Zameriava sa na vizuálne materiály, vizuálnu kultúru, dekontextualizáciu a rekontextualizáciu.

Predposledná ôsma kapitola *Genderově-naratologická analýza komiksových prvků v marketingové komunikaci* obsahuje informácie o možnostiach edukačného využitia komiksu vo výučbe. Cieľom príspevku je uvedomiť si zmeny medzi zobrazením toho istého motívu v rozdielnom médiu (komparácia literárnej predlohy a jej komixovej transformácie).¹²⁴ Príspevok je doplnený o ukážky komiksov. Autorkou príspevku je Eva Niklesová.

Pojetí řeči jako silové technologie v teoretickém diskursu a v edukační praxi je poslednou deviatou kapitolou. Autor Daniel Bín v tejto štúdii prezentuje ľudskú

¹²³ PAVLÍČKOVÁ, Helena; ŠEBEŠ, Marek; ŠIMŮNEK, Michal. *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. 1. vyd. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009. 134s. ISBN 978-80-7394-190-1. s. 32.

¹²⁴ Tamtiež. s. 98.

komunikáciu a reč v rámci neopragmatizmu, ktorý je považovaný za vhodný základ pre efektívnu výchovu mediálnej gramotnosti.¹²⁵

Zhrnutie:

Tematické okruhy a preferencia médií:

K hlavným tematickým oblastiam v príručke patrí etika, vlastníctvo médií, zábava, politika a umenie a kultúra. Novými témami, ktoré sa v iných príručkách neobjavovali bola mediácia rodičov a väčší priestor venovaný otázke gender. Z hľadiska médií sú preferované televízia, tlač a internet.

Tematické okruhy - kategórie	Premenné	Počet
Internet a nové médiá	internet, nové médiá, chat, sociálne siete, internetové portály, online komunikácia, blog, internetové pirátstvo, bezpečnosť na internete	3
Televízia	televízne noviny, televízia ako médium, relácie, televízny program	4
Rozhlas	rozhlas ako médium	2
Noviny a časopisy	seriózna tlač, noviny, časopisy	3
Žurnalistika	spravodajstvo, reportáž, novinárske žánre	2
Mediálna realita	realita, objektivita, skutočnosť, selektívnosť informácií, cenzúra	1
Bulvár	„novinárska kačica“, bulvárna správa, senzácia	2
Zábava	infotainment, celebrity, reality show, PC hry, eskapizmus, voľný čas	1
Regulácia médií	vnútorná a vonkajšia regulácia, Rada pre televízne a rozhlasové vysielanie, Syndikát novinárov, kódex reklamy, legislatíva	1
Vlastníctvo médií	zisk, súkromné médiá, verejnoprávne médiá, koncentrácia vlastníctva, mediálne koncerny, globalizácia, mediálne inštitúcie	3
Politika	politické elity, politik, demokracia, voľby	3
Etika	etický kódex, manipulácia, morálka	4

¹²⁵ Tamtiež. s. 115.

Propaganda	persvázia, propaganda, názoroví vodcovia, agenda setting	2
Stereotypy	stereotypizácia, menšiny, gender, mýty, predsudok, rasizmus, xenofóbia	2
Marketing	reklama, reklamný priemysel, reklamná agentúra, propagácia, reklamná kampaň marketingové nástroje, marketingový plán, marketingová komunikácia, priamy marketing, PR	5
Umenie a kultúra	film, kultúrne podujatia, koncerty, gýč, obrazy, literatúra	4
Fotografia a Audio-vizuálny materiál	fotografia, plagát, video, videoklip, komiks	2
Hudba a zvuk	hudobný priemysel, nahrávky, hudobné skladby, pieseň	1
Iné	sex, krása, násilie, životný štýl cieľová skupina	2

Nadväznosť na VO a PT nie je vymedzená. Témy by sa mohli prepojiť s nasledovnými oblasťami:

- Človek a spoločnosť – Výchova k občianstvu
- Informačné a komunikačné technológie
- Jazyk a jazyková komunikácia - Český jazyk a literatúra
- Osobnostná a sociálna výchova
- Výchova demokratického občana
- Multikultúrna výchova
- Výchova k mysleniu v európskych a globálnych súvislostiach

Metódy výučby:

- kritická analýza
- vlastná tvorba
- vyhľadávanie informácií
- skupinová práca
- samostatná práca
- práca s textom
- diskusia
- nácvik rolí
- prezentácia

Pomôcky a materiály: časopisy, TV, internet, CD, MP3, počítač, noviny, filmové, seriálové a hudobné ukážky, projektor, papier, ceruzky, fotografie, reklamné letáky, literárne diela.

Zaujatie stanoviska: príručka sa zaoberá témami, ktoré chýbajú v iných metodických materiáloch, ako napr. mediácia rodičov, či otázka gender. Tieto témy spoločne s ďalšími, ktoré sa v publikácii nachádzajú, patria medzi prospešné problematiky v rámci výučby MV. Z teoretického hľadiska je učebnica dobre koncipovaná, ale chýba v nej viac kreatívnych úloh. Aktivity sú predovšetkým vo forme diskusie, skupinových vyhľadávaní informácií. Len v malom množstve sú zaradené nácviky rolí, hry, či tvorba mediálnych obsahov. Kniha je zostavená z príspevkov viacerých autorov, preto sa v nej stretávame s rôznymi metodicko-didaktickými prístupmi. Môžeme ale konštatovať, že medzi nimi boli dominujúce najmä kriticko-heremenutický a kognitívno-behaviorálny prístup.

4.7 Interpretácia výsledkov výskumu

Cieľom podkapitoly je sumarizácia poznatkov, ktoré sme získali predovšetkým na základe obsahovej a popisnej analýzy metodických príručiek v oblasti mediálnej výchovy pre učiteľov ZŠ a SŠ v Českej republike.

1. Zastúpenie tematických okruhov (VO1)

Pri vyhodnotení tematických okruhov sme nevychádzali striktne z názvov jednotlivých kapitol resp. lekcí, ale z obsahovej štruktúry príručiek, v ktorej sa často prelínalo viacero tém.

Môžeme konštatovať, že v metodických materiáloch bol najväčší priestor venovaný najmä mediálnej realite, otázke regulácií médií a vlastníctvu médií, marketingu a marketingovej komunikácii – z nej predovšetkým reklame a zábave (zábava v spravodajstve, reality show, celebrity), žurnalistike – hlavne oblasti spravodajstva. Medzi ďalšie často reflektované témy patrila etika – predovšetkým problém manipulácie médiami a otázka stereotypov a propagandy.

2. Preferencia médií v témach (VO2)

Najviac preferovanými médiami v témach bola tlač – predovšetkým noviny a televízia. Snaha o výraznejšie začlenenie internetu sa prejavila najmä v najnovších publikáciách (*Mediální výchova, Média tvořivě*), kde získala takmer rovnocenné postavenie

s tradičnými médiami. Vysoké zastúpenie mali aj film, fotografia, v menšej miere video. Rozhlas sa vyskytoval len veľmi sporadicky.

3. *Médiá využívané pri vyučovanom procese (VO3)*

V najväčšej miere sa pri výučbe Mediálnej výchovy používajú v príručkách DVD-ROMy a CD-ROMy – filmy a filmové ukážky, nasleduje tlač – noviny a časopisy, počítač, internet, digitálny fotoaparát a fotografie. Pomerne málo sa využíva pri vyučovanom procese televízia.

4. *Metodicko-didaktické prístupy (VO4)*

Medzi metódy, s ktorými sa v príručkách najviac stretávame, patria: diskusia, reflexia, skupinová práca, kritická analýza textu, fotografie a filmovej ukážky; tvorivá činnosť, prezentácia a vyhľadávanie informácií a hranie rolí (scénky). Ďalšími využívanými metódami bolo voľné písanie, rozbor, simulačná hra, brainstorming a súťaž.

Domnievame sa, že v príručkách boli uplatňované predovšetkým dva základné metodicko-didaktické prístupy: kriticko-hermeneutický a learning-by-doing. Identifikovali sme aj prvky kognitívno-behaviorálneho a konštruktivistického prístupu (*Média tvorivě*). V žiadnej príručke sme sa nestretli s výhradným uplatnením jedného prístupu, vždy išlo o kombináciu viacerých konceptov. Vyplýva to aj z rozdielnosti teoretického a praktického poňatia tém.

Pri vyhodnocovaní učebných materiálov sme si všimli jednu dôležitú skutočnosť. Väčšina príručiek bola koncipovaná pre výučbu mediálnej výchovy ako samostatného predmetu. Z analyzovaných učebných materiálov sa len jedna venovala priamo začleneniu mediálnej výchovy do ostatných vyučovacích predmetov tým, že navrhovala konkrétne aktivity v rámci hodín týchto predmetov. Mediálna výchova je v školskom vzdelávacom programe zaradená ako voliteľný predmet, od čoho sa odvíja aj jej obmedzená časová dotácia. Z tohto dôvodu navrhujeme zamerať väčšiu pozornosť na tvorbu takých metodických materiálov, ktorý by boli orientované na mediálnu výchovu v zmysle doplnkovej aktivity na hodinách iných predmetov. Rozšíril by sa tak časový priestor pre jej výučbu.

Analýzou metodických príručiek – spôsobom, akým sú písané, témam, ktorým sa venujú, ale aj metódam výučby, som neprišli len k stanoveným cieľom, ale tiež som dospeli k poznaniu, akým smerom sa mediálna výchova v českom prostredí uberá. Toto tvrdenie vychádza z predpokladu, že i podoba učebných materiálov určuje podobu

mediálnej výchovy a vzdelávania. K zvyšovaniu mediálnej gramotnosti žiakov základných a stredných škôl v Českej republike prispievajú metodické materiály na vysokej odbornej úrovni, o čom vypovedajú zistenia v empirickej časti našej práce.

Na základe získaných poznatkov sa domnievame, že vyučovanie mediálnej výchovy bude nielen v súčasnosti, ale v budúcnosti zamerané na interaktívnu výučbu s využívaním moderných technológií a tento trend bude postupne silnieť. Potvrdením tohto stanoviska je fakt, že počas analýzy metodických príručiek sme zistili progres vo využívaní počítača a internetu ako pomôcok predovšetkým v novších publikáciách.

Priestor, ktorý sa venuje mediálnej výchove v Českej republike, považujeme za dostatočný. Svedčia o tom nielen početné projekty, ktoré boli v tej oblasti realizované, či už so zameraním na deti a mládež alebo na učiteľov, ale tiež veľký výber portálov, ktoré sa tejto problematike venujú. Získavanie mediálnych kompetencií bude mať v budúcnosti čoraz väčší význam, preto je príprava učiteľov v tomto odbore veľmi dôležitá. Je potrebné zdôrazniť, že táto situácia by mala byť reflektovaná na všetkých pedagogických fakultách a to zriadením buď samostatného študijného programu Mediálna výchova alebo začlenenia predmetu Mediálna výchova do študijného plánu iných odborov.

Napriek tomu, že nemáme osobné skúsenosti so školským prostredím v Českej republike a vyučovaním mediálnej výchovy, domnievame sa, že na základe získaných poznatkov sme boli schopní zaujať objektívny postoj k situácii tunajšieho mediálneho vzdelávania. Na druhej strane sme si vedomí, že nám práve z tohto dôvodu mohli uniknúť niektoré súvislosti vzťahujúce sa k téme diplomovej práce.

Zistiť reálny stav mediálnej výchovy vo vzdelávaní na základných a stredných školách v českej republike je možné len rozsiahlym prieskumom realizovaným prostredníctvom zúčastneného štruktúrovaného pozorovania na vyučovaní, resp. metódou dotazníka. V tomto smere by bolo zaujímavé zistiť, do akej miery sa učitelia pridriavajú metodických príručiek a ktorým témam a metódam vyučovania dávajú prednosť. Realizácia takto zameraného výskumu spoločne s uskutočnenou analýzou metodických materiálov by poskytla iste komplexnejší prehľad na súčasnú situáciu a charakter mediálnej výchovy v Českej republike a zároveň by poskytla námety pre jej ďalšie smerovanie.

Záver

Diplomová magisterská práca sa zaoberá problematikou mediálnej výchovy v Českej republike. Poznatky, ktoré prinášame v tejto oblasti, vychádzajú zo štúdia odbornej literatúry, ako aj z vlastného výskumu tlačených metodických materiálov určených pre výučbu Mediálnej výchovy v základnom a stredoškolskom vzdelávaní.

Hlavným cieľom práce bolo zistiť, akým tematickým oblastiam je v príručkách venovaná najväčšia pozornosť. Parciálnymi cieľmi bolo zistiť preferenciu médií z hľadiska tematického zamerania a z hľadiska ich využitia pri vyučovacom procese a identifikovať metodicko-didaktické prístupy uplatňované v príručkách.

Pri realizácii praktickej časti práce diplomovej práce sme čerpali z poznatkov spracovaných v teoretickej časti. V nej sme sa zamerali na problematiku mediálneho vzdelávania, mediálnej gramotnosti, mediálnej výchovy a regulácie médií. Uviedli sme históriu vývoja mediálnej výchovy vo svete a v českom prostredí. Priblížili sme situáciu mediálnej výchovy na Slovensku a porovnávali ju s Českou republikou. Popísali sme Rámcový vzdelávací program ako súčasť kurikulárnej reformy. Dôležitou časťou práce je aj vzdelávanie pedagógov v oblasti mediálnej výchovy, kde sme uviedli inštitúcie a organizácie, ktoré sa na túto činnosť zameriavajú prostredníctvom kurzov, programov, či rôznych projektov. Súčasťou práce je tiež popis metodicko-didaktických prístupov uplatňovaných pri výučbe mediálnej výchovy.

Ťažisko našej práce spočívalo v analýze vybraných metodických príručiek pre učiteľov, ktoré sú určené k výučbe prierezovej témy Mediálna výchova v Českej republike. Popisnou a obsahovou analýzou učebníc sme prišli k nasledovným zisteniam: a) najväčší priestor bol v príručkách venovaný mediálnej realite, marketingu (reklame), zábave (reality show, celebrity) a v oblasti žurnalistiky spravodajstvu. Medzi významne reflektované témy patrili etika (manipulácia), stereotypy, propaganda a politika.

b) najčastejším médiom, ktoré sa vyskytovalo ako v témach učebných materiálov, tak v pomôckach pri výučbe bola tlač (noviny a časopisy). Internet mal výraznejšie zastúpenie najmä v novších publikáciách (*Mediální výchova, Média tvořivě*), kde bol často využívaný ako pomôcka pri vyučovacom procese. Film, fotografia a video boli z pohľadu tematického zastúpenia menej reflektované, rozhlas sa vyskytoval v témach len veľmi sporadicky.

c) najvyužívanejšími metódami pri vyučovaní boli diskusia, reflexia, skupinová práca, kritická analýza, tvorivá činnosť, prezentácia a vyhľadávanie informácií. Vo väčšej miere sa tiež objavoval nácvik rolí, simulačné hry, voľné písanie a rozbor. Na základe týchto zistení sa domnievame, že v príručkách boli uplatňované predovšetkým dva metodicko-didaktické prístupy: kriticko-hermeneutický a learning-by-doing. Identifikovali sme aj prvky kognitívno-behaviorálneho a konštruktivistického prístupu (*Média tvorivě*). V žiadnej príručke sme sa nestretli s výhradným uplatnením jedného prístupu, vždy išlo o kombináciu viacerých konceptov.

Analýzou metodických príručiek – spôsobom, akým sú písané, témam, ktorým sa venujú, ale aj metódam výučby, som neprišli len k stanoveným cieľom, ale tiež som dospeli k poznaniu, akým smerom sa mediálna výchova v českom prostredí ubera. Toto tvrdenie vychádza z predpokladu, že i podoba učebných materiálov určuje podobu mediálnej výchovy a vzdelávania. K zvyšovaniu mediálnej gramotnosti žiakov základných a stredných škôl v Českej republike prispievajú metodické materiály na vysokej odbornej úrovni, o čom vypovedajú zistenia v empirickej časti našej práce.

Na základe získaných poznatkov sa domnievame, že vyučovanie mediálnej výchovy bude nielen v súčasnosti, ale v budúcnosti zamerané na interaktívnu výučbu s využívaním moderných technológií a tento trend bude postupne silnieť. Potvrdením tohto stanoviska je fakt, že počas analýzy metodických príručiek sme zistili progres vo využívaní počítača a internetu ako pomôcok predovšetkým v novších publikáciách.

Priestor, ktorý sa venuje mediálnej výchove v Českej republike, považujeme za dostatočný. Svedčia o tom nielen početné projekty, ktoré boli v tej oblasti realizované, či už so zameraním na deti a mládež alebo na učiteľov, ale tiež veľký výber portálov, ktoré sa tejto problematike venujú. Získavanie mediálnych kompetencií bude mať v budúcnosti čoraz väčší význam, preto je príprava učiteľov v tomto odbore veľmi dôležitá. Je potrebné zdôrazniť, že táto situácia by mala byť reflektovaná na všetkých pedagogických fakultách a to zriadením buď samostatného študijného programu Mediálna výchova alebo začlenením predmetu Mediálna výchova do študijného plánu iných odborov.

Napriek tomu, že nemáme osobné skúsenosti so školským prostredím v Českej republike a vyučovaním mediálnej výchovy, domnievame sa, že na základe získaných poznatkov sme boli schopní zaujať objektívny postoj k situácii tunajšieho mediálneho vzdelávania. Na druhej strane sme si vedomí, že nám práve z tohto dôvodu mohli uniknúť niektoré súvislosti vzťahujúce sa k téme diplomovej práce.

Zistiť reálny stav mediálnej výchovy vo vzdelávaní na základných a stredných školách v Českej republike je možné len rozsiahlym prieskumom realizovaným prostredníctvom zúčastneného štruktúrovaného pozorovania na vyučovaní, resp. metódou dotazníka. V tomto smere by bolo zaujímavé zistiť, do akej miery sa učitelia pridriavajú metodických príručiek a ktorým témam a metódam vyučovania dávajú prednosť. Realizácia takto zameraného výskumu spoločne s uskutočnenou analýzou metodických materiálov by poskytla iste komplexnejší prehľad na súčasnú situáciu a charakter mediálnej výchovy v Českej republike a zároveň by poskytla námety pre jej ďalšie smerovanie.

Summary

The diploma thesis addresses the issue of media education in Czech Republic. The presented information is based on related literature and own research of materials used in teaching of media education in elementary and secondary schools.

The main objective of this work was to assess which of the themes used in printed methodical materials are chosen most often. Partial objectives include determining the preference of media based on the overall theme of a given material, the usability of this material in the educational process and identification of methodical-didactic approaches utilized in the materials.

The practical part of the work is based on the knowledge from the theoretical part. The theoretical part of the diploma thesis deals with the media education, media literacy and media regulation. It states history of development of media education in Czech Republic and worldwide. The work compares media education in Slovakia and in Czech Republic. It also describes the Framework educational program as a form of curriculum reform. An important part of this work is an analysis of pedagogues' education in the field of media education. The institutions and organizations involved in the process by means of organizing courses, programs or various projects are listed as well. The description of methodical-didactic approaches used in the process of teaching media education is also included.

The core of the work consists of an analysis of a set of chosen methodical guides for teachers lecturing on the topic of Media education in Czech Republic. After performing a descriptive and content analysis of the materials, it can be concluded that:

a) the most content in the guides was devoted to media reality, marketing (advertisement) and entertainment (reality show, celebrities). As for the journalism guides, the focus is on news. Themes of high importance include ethics (manipulation), stereotypes, propaganda and politics.

b) the most frequent type of media appearing as an example in educational materials was print (newspapers and magazines). Internet has higher occurrence in the newer publications (*Mediální výchova, Média tvořivě*) and is used as an aid in the teaching process. Movies, photography and videos were less frequent and radio was mentioned only very rarely.

c) the most common way of education were discussion, reflection, group work, critical analysis, creative activity, presentation and information retrieval. Role-play, simulation games, free writing and analysis were also significantly present. Based on these findings can be concluded, that two methodical-didactic approaches were used: critically-hermeneutic and learning-by-doing. Several features of cognitive-behavioral and constructivist approach could be also identified (mainly in publication *Média tvořivě*). None of the guides included just one of the approaches; all of them employed combination of several concepts.

By analysis of methodical guides – the way there are written, included topics and methods of teaching – not only could the answers to the original questions be derived, but one can also interpolate the direction in which the media education in Czech environment develops. This hypothesis is based on a claim stating the form of study materials predetermines the shape of media education. Studied methodical materials have shown high level of professionalism and are therefore helpful in increasing the media literacy of pupils of elementary and secondary schools in Czech Republic. This has been further proven in the empirical part of the work.

Based on the obtained knowledge, it can be said that the teaching of media education is and in the future will be focused on interactive education with high usage of modern technologies. This claim is supported by the result of the above-mentioned analysis of media guides, since usage of computer technology and internet increases in the newer publications.

The amount of time and energy invested into media education in Czech Republic can be declared adequate, since there have been numerous realized projects aimed either at children and youth, or tutors in the recent time. The issue of media education is also addressed on a several internet portals. Obtaining a media competence for an individual

will have an increasing importance in the immediate future, therefore the preparation of pedagogues is of grave importance. It must be emphasized, that this situation should be reflected on all faculties of pedagogics by either founding a standalone study program Media education, or by incorporating the subject Media education into study plan of other study programs. Despite not having personal experience with the school environment in Czech Republic and the ways of teaching media education, the author of the work assumes she was able to take an objective stance concerning the local media education situation from the collected data. Nevertheless, she is well aware of the fact that precisely because of the missing empirical experience, some important information applicable to the topic of the diploma thesis may have been omitted.

The precise evaluation of the state of current media education in elementary and secondary schools can be obtained solely by performing an extensive survey via structured observation of the educational process or a written survey. It would be an interesting task to determine the extent of the pedagogues following teaching guides and the prioritization of specific teaching methods and/or topics. Realization of this research, together with the analysis of methodical materials performed in this work would yield complex overview of the nowadays situation in the field of media education in Czech Republic and at the same time would provide qualified estimate of its further evolution.

Použitá literatura

Odborná literatura a periodiká

ARNETT, Jeffrey Jensen (ed.). *Encyclopedia of Children, Adolescents and the Media*. 2. Thousand Oaks: Sage Publications, 2007. s. 461 – 886. ISBN 1412905303

BALL-ROKEACH, Sandra; DeFLEUR, Melwin Lawrence. *A dependency model of mass media effects*. *Communication Research* 3, 1976. In KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. 203 s. ISBN 80-7367-099-2

BREČKA, Samuel a kol. *Mediální výchova*. Bratislava: Národné centrum mediálnej komunikácie, 1999. 52 s. ISBN neuvedené

BRYCHTA, Jan. *Média pro žáky základních škol*. In *Strategie*, november 2007, číslo 47

BUCKINGHAM, David. *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. 1st pub. Cambridge : Polity Press, 2003. ISBN 0745628303

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2003. 392 s. ISBN 80-85947-67-6

BUTTER, Oskar. *Duch novin: Studium novin, péče o novinářství, umění čísti noviny*. 1928, Číslo 1.

GERBNER, George. *The „meanstreaming“ of America: violence profile number*. *Journal of Communication* 30/2, 1980. s. 103. In KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7

GRECMANOVÁ, Helena; URBANOVSKÁ, Eva; NOVOTNÝ, Petr. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Vyd. 1. Olomouc : Hanex, 2000. 160 s. ISBN 80-85783-28-2

HERZIG, Bardo. *Lernförderliche Potenziale von Multimedia: Medienbezogene, lerntheoretische und didaktische Aspekte*. In: Schweer, Martin, K., W.: *Aktuelle Aspekte medienpädagogischer Forschung*, s. 149 – 186, Westdeutscher Verlag, Wiesbaden, 2001.

- HOHNOVÁ, Barbora. *Mediální výchova*. Revue pro média, 2004, roč. 4, č. 8
- JIRÁK, Jan a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. 135 s. ISBN 80-7178-925-9. s. 13-14. Dostupné online z www:
<http://tucnak.fsv.cuni.cz/~smid/knih/Newton%20kniha_po_kor_sm.pdf>
- JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim. *Mediální gramotnost – nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, a.s., 2007. 152 s. ISBN 978-80-86212-58-6
- KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7
- MIČIENKA, Marek, JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. Praha: Partners Czech, 2006. 218 s. ISBN 80-239-6762-2
- MIČIENKA, Marek, JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-315-4
- PAVLÍČKOVÁ, Helena; ŠEBEŠ, Marek; ŠIMŮNEK, Michal. *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. 1. vyd. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009. 134s. ISBN 978-80-7394-190-1
- PLÁŠEK, Radovan. *Mediální výchova a mediální gramotnost v kontextu českého školství. Nástin předpokladů, možností a limitů*. Revue pro média, jún, 2004, č. 8. ISSN 1214-7494
- POSPÍŠIL, Jan; ZÁVODNÁ, Lucie. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer media. 88s. 2009. ISBN 978-80-7402-022-3
- POTTER, W. James.: *Media Literacy*. California: Sage Publicatons, Inc, 1998. 467 s. ISBN 1-4129-0989-9
- RUTOVÁ, Nina a kol. *Média tvořivě: Metodická příručka mediální výchovy*. Kladno : AISIS o.s., 2008. 321 s. ISBN 978-80-904071-1-4
- SCHULZ, Winfred. *Proměny a funkce politické komunikace. Masová média a realita: Ptolemaiovské a kopernikovské pojetí*. s. 24-40 in JIRÁK, Jan; ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Politická komunikace a média*. Praha: Karolinum, 2000. 163 s. ISBN 80-246-0182-6
- STRACHOTA, Karel; VALŮCH Jaroslav a kol. *Být v obraze.*, o.p.s., 2007. 195 s. ISBN 978-80-86916-35-4.

ŠEĎOVÁ, Klára. *Mediální pedagogika*. In Průcha, Jan a kol. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2. s. 787-791

VLADYKA, Milan. *Mediální gramotnost začíná tam, kde končí mediální nevinnost (Rozhovor s Janem Jirákem)*. In *Revue pro média*, 2004, roč. 4, č. 8. ISSN 1214-7494

VRÁNKOVÁ, Eva. *Mediální výchova*. *Revue pro média* [online]. č. 8 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z www: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/medialni_vychova.htm>

VRÁNKOVÁ, Eva. *Koncept „Learning by doing“*. *Revue pro média* [online]. č. 8 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z www: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm>

WORSNOP, Chris. *Screening Images: Ideas for media education*. Canada: Wright Communications, 1999. In STRACHOTA, Karel; VALŮCH Jaroslav a kol. *Být v obraze. Člověk v tísni, o.p.s.*, 2007. 195 s. ISBN 978-80-86916-35-4. s.7.

Použité dokumenty

ADAMCOVÁ, Ivana. *Štátny vzdelávací program - Mediálna výchova* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2011 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z www: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/medialna_isced1.pdf>

Doporučené očekávané výstupy [online]. Výzkumný ústav pedagogický. 2011 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z www: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>>

Doporučené očekávané výstupy - Mediální výchov v základním vzdělávání [online]. Výzkumný ústav pedagogický. 2011 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z www: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>>

JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim; CEBE, Jan; TRAMPOTA, Tomáš. *Stav mediální gramotnosti v ČR: Výzkum úrovně mediální gramotnosti obyvatelstva nad 15 let* [online]. Praha: CEMES, 2011. [cit. 2012-03-14] Dostupné z www: <<http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-15-plus.pdf>>

Koncepcia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky [online]. [cit. 2012-03-02]. s 4. Dostupné z www: <http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>

PŘICHYSTALOVÁ, Ivana. *Slovenská kutikulární reforma a informační a telekomunikační technologie*. Článek. 13. 1. 2009. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/clanek/2900>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. RVP Metodický portál. [online]. 2007. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. RVP Metodický portál. [online]. 2007. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf

Sborník z konference projektu 2010 - Komunikační výchova [online]. Komunikační výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z www: <<http://komunikacnivychova.upol.cz/index.php/ke-staeni>>

ŠEBESTOVÁ Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol* [online]. 2012. Národní ústav odborného vzdělávání [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <http://www.nuov.cz/uploads/KURIKULUM/Prurezova_temata_1._dil.pdf>

Štátny vzdelávací program - Mediálna výchova [online]. Štátny pedagogický ústav. Bratislava, 2011 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z www: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/medialna_isced1.pdf>

Úřední věstník Evropské unie [online]. Ministerstvo kultury. 2010 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <<http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/LexUriServ.pdf>>

WOLÁK, Radim. *České zdroje na podporu mediální výchovy*. [online]. Mediální gramotnost.cz [cit. 2012-04-19]. Dostupné z: <<http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/ceske-zdroje-na-podporu-medialni-vychovy>>

Diplomové práce k téme

KLÍMOVÁ, Barbora. *Mediální výchova v systému předškolního vzdělávání v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 101 s. Vedúci práce Mgr. Radim Wolák

KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. *Mediální výchova v České republice a Velké Británii: porovnání přístupů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 113 s. Vedúci práce Mgr. Radim Wolák

Internetové zdroje

JIRÁKOVÁ, Helena. *Iniciativy ve vzdělávání – Média tvořivě. RVP – Metodický portál*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1208/INICIATIVY-VE-VZDELAVANI---MEDIA-TVORIVE.html>>

Čo je mediálna výchova. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z www: http://www.medialnavychova.sk/?page_id=317<http://www.culture.gov.sk/uploads/9z/9U/9z9UuLgW-4Iwh72hQv9adw/vlastny_material.pdf>

Duch Novin *Středisko vědeckých informací FSV UK*. [online]. 2010. [cit. 2012-04-03]Dostupné z www: <<http://katalog.fsv.cuni.cz/Katalogy/Default.aspx?katkey=060DN>>

Štátny pedagogický ústav. Adiovizuálne informačné centrum [online] [cit. 2012-04-10]. Dostupné z www: <<http://www.aic.sk/aic/adresar/skoly-a-vzdelavacie-aktivity/nova-koncepcia-vytvarnej-vychovy-pre-1.-a-2.-stupen-zakladnej-skoly.html>>

Infovek – Poďme sa učiť mediálnu výchovu. *Infovek.sk* [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z www: <<http://www.infovek.sk/projekty/index.php>>

Prvá skupina stredoškolských učiteľov začala študovať predmet mediálna výchova. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z www: <<http://www.medialnavychova.sk/?p=969>>

Publikácia Mediálna výchova vyšla v elektornickej podobe. *Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z www: <<http://www.medialnavychova.sk/?p=1548>>

Mediální výchova, nové téma ve výuce. *Učitel'ské noviny* [online]. 2006 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=48&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088>>

O NIDM – Co je vlastně NIDM. *Národní institut dětí a mládeže* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.nidm.cz/o-nidm>>

Studium. *Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://it.pedf.cuni.cz/studijni/index.php?menu=29>>

Karolinka fakulty sociálních věd. *Fakulta sociálních věd UK* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://karolinka.fsv.cuni.cz/>>

Katedra informačních a komunikačních technologií PdF OU: Mediální výchova na pedagogické fakultě. *Pedagogická fakulta OU*. [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z www: <<http://pdf.osu.cz/kik/index.php?id=618>>

Mediální výchova - Katedra Společenských věd. *Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online]. [cit. 2012-04-16]. Dostupné z www: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/spol_vedy/MV/predmety.html>

Médiá a multimédiá v pedagogické praxi. *Projekt-media.wz.cz*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.projekt-media.wz.cz/>>

Příklady dobré praxe pro základní vzdělávání. *Výzkumný ústav pedagogický v Praze*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <http://pdpzv.vuppraha.cz/index.php?p=PDP&u=PDP_uvod>

Varianty.cz. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.varianty.cz/>>

Rozumět médiím [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.rozumetmediim.cz/>>

EduArt. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.eduart.cz/default.html>>

Projekty ESF. *Abeceda – občanské sdružení*. [online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z www: <<http://www.abeceda-os.cz/kategorie/projekty-esf>>

Junior Media Society. *Mediální výchova* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.medialnivychova.cz/Media/Index.aspx>>

Info o projektu. *Promed- Celn*. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://portal.celn.cz/promed/Infooprojektu/tabid/319/language/cs-CZ/Default.aspx>>

Mediální gramotnost.cz. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/hlavni-tema/o-portalu/>>

Centrum mediálního vzdělávání. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.medialni-vzdelavani.cz/o-nas>>

Čtenářská gramotnost a projektové vyučování. *Abeceda - občanské sdružení*. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.ctenarska-gramotnost.cz/kategorie/medialni-vychova>>

Metodická informační podpora – Media Set. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.mediasetbox.cz/cs/>>

Mediální škola. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.medialniskola.cz/onas.html>>

Jeden svět na školách [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z www: <<http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=4>>

Portál. *Portal.cz* [online]. [cit. 2012-03-07]. Dostupné z www: <<http://obchod.portal.cz/produkt/zaklady-medialni-vychovy/>>

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Systém kurikulárnych dokumentov

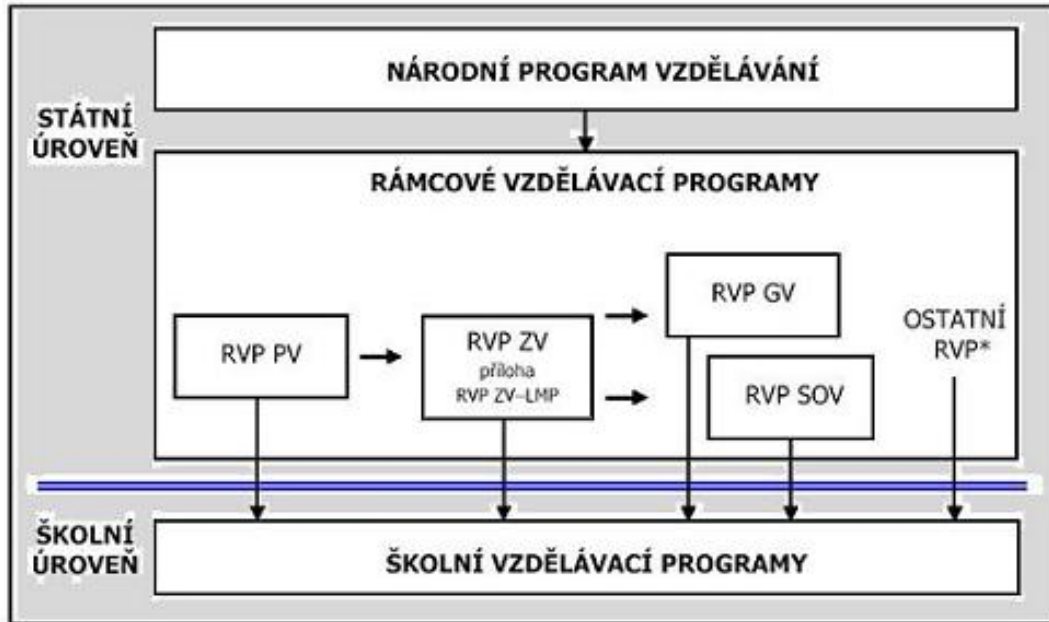
Príloha č. 2: Ukážka vyučovania Mediálnej výchovy na českých základných školách

Príloha č. 3: Detský portál OVCE.sk

Príloha č. 4: Pracovný list z metodickej príručky Rozumět médiím

Prílohy

Príloha č. 1: Systém kurikulárných dokumentov (tabuľka)

Systém kurikulárných dokumentů

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV – Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

Príloha č. 2: Ukážka vyučovania Mediálnej výchovy na českých základných školách (fotografie)

Príloha č. 3: Detský portál OVCE.sk (obrázok)

Priloha č. 4: Pracovní list z metodické příručky Rozumět médiím (obrázok)

3/3

PRACOVNÍ LIST: NAJDĚTE PĚT ROZDÍLŮ

CD-ROM: MULTIMÉDIA » PLAKÁTY » 3/3 OČERNĚNÍ

Následující zprávy obsahují stereotypy vztahující se k Romům. Pokuste se je identifikovat a nahradit jinými, korektními výrazy.

1. AGRESIVNÍ ROM NAPADL STRÁŽNÍKY

Červený Kostelec – Násilím se rozhodl řešit své neurovnané rodinné záležitosti místní Rom. Na místo byla přivolána hlídka městské policie, která se násilníka marně snažila uklidnit. Agresivita rozparádného kohouta dospěla vrcholu, když napadl strážníky. Ti ho nakonec zkrotili a odvezli do policejní cely.

Noviny Náchodská 14. 3. 2002

2. BELGIE VERSUS ROMOVÉ 0:1

Nejprve nelegální žadatelé, pak nelegální vypovězení

Hrozí po vítězství Slováků Čonky a jeho rodiny Belgickému království u štrasburského soudu masové podávání žalob?

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku dal za pravdu aktivistům, právníkům a Slovákovi Jánovi Čonkovi, že belgická vláda se rozhodla špatně, když před dvěma a půl roky odsunula větší skupinu romských žadatelů o azyl.

Týden 25. 3. 2002

3. BÍLÍ KONĚ KRADOU PRO ROMY

Liberec – S novinkou při zlodějích přišli Romové v Liberci. Protože dobře vědí, že jejich snědé tváře budí nežádoucí pozornost prodavačů, najímají si „na práci“ ženy neromského původu.

Super 11. 3. 2002

4. KDYŽ ROMOVÉ HRAJÍ PRO ROMY, CITY HORY PŘENÁŠÍ

I člověk, kterému krvavé cezení vášní a proseb o vykoupení není vlastní, musí ocenit dar samozřejmě a spontánnosti, s nímž se samouci vrhají do vícehlasů a rytmů. Jde o muzikantství na kvadrát, které je nám bílým Evropanům odepřeno. Ovšem důležité je poslouchat cikánskou muziku s Romy. Pak pochopíme daleko víc než jen cikánskou harmonii.

MF Dnes 30. 3. 2002

5. ROMOVÉ PROPADAJÍ DROGÁM!

Romové a gádžové, cikáni a bílí. Letitý problém společnosti, která si neví rady s jednou z mnoha národnostních menšin. Mluví se o kriminalitě, neochotě vzdělávat se, o tom, že se mnozí příslušníci tohoto etnika vyhýbají práci. Jak je to doopravdy?

Super 4. 3. 2002

KLÍČ KE ZPRÁVÁM

- [1] Zprávy, ve kterých figurují Romové, mají většinou slovo „Rom“ také v titulku. Čtenáře neupoutává zpráva jako taková, ale fakt, že se vztahuje k romskému etniku. „Medializovaný“ Rom pak nevystupuje sám za sebe či skupinu se specifickým chováním, ale spíše za celé etnikum.
- [2] Daleko častěji se v titulku (i v textu) objevuje slovo „Romové“ než slovo „Rom“ či „Romka“. Množné číslo odkazuje k celému etniku, nikoliv k jednotlivcům a přesouvá vlastnosti a konání jedince na etnikum.
- [3] Medializované zprávy jsou většinou ostře negativní či ostře pozitivní, plně hodnotících soudů. Negativní soudy však drtivě převažují a výrazně působí na tvorbu stereotypů.
- [4] Menšina titulků Romů hodnotí pozitivně. Ovšem pokud se tak děje, většinou ve věci pro Romů tzv. typické. Podporuje se tak vznik pozitivního stereotypu, který bagatelizuje chování skupiny.
- [5] Titulek neodpovídá obsahu článku, či je s ním dokonce v ostrém rozporu. Takové titulky často vznikají právě kvůli zachování „nastaveného kurzu“ psaní, udržují zavedené stereotypy.

JSOU STEREOTYPY ABSURDNÍ?

HORNÍ SLAVKOV VYTÁHL DO BOJE S ROMY

Horní Slavkov – K ostrému vyhrocení vztahu mezi obyvateli města a romskou menšinou dochází v Horním Slavkově na Sokolovsku. Rvačky Romů jsou na denním pořádku, hluk, špína a rozsáhlá devastace městského a soukromého majetku. To vše donutilo obyvatele sídliště k zaslání nóty na radnici. V ní požadují okamžité a razantní řešení situace kolem Romů. „Lidé, kteří bydlí kolem náměstí, shání zoufale někoho, kdo by koupil jejich byty, aby se mohli odstěhovat. Denně se tady někdo z Romů rve, autem jezdí rovnou z hospody ožralí, dělají nepořádek a policie tomu jen přihlíží!“ říká jeden z obyvatel domů kolem bývalého hotelu Tatran Josef Vomáčka. Do ubytovny v Tatranu se totiž v poslední době stahuje řada sociálně nepřizpůsobivých občanů. Převážnou většinu z nich tvoří právě Romové. Policie sice eskalaci problémů s Romy ve městě připouští, ale ostré kritice občanů se brání. „Nemůžeme u každého Roma stát dvacet čtyři hodin denně,“ poukazuje velitel místního oddělení Miroslav Novotný.

S řešením přišel sám starosta města Petr Hanzík. „Koupíme celý Tatran a vystěhujeme Romy do jednoho,“ navrhuje starosta. Těm, kteří kritizují nákladnost této investice, která činí 25 miliónů korun, nabízí zároveň jednoduchou odpověď: „Tak se zeptejte těch, co bydlí okolo. Jestli chtějí raději denně sto padesát cikánů pod okna!“

[Plzeňský deník 22. 6. 2002]